រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

វិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ

ភាសា និង អក្សរសិល្ប៍ជនជាតិព័រ

ស្រាវជ្រាវដោយ

ផ្នែកភាសានិងភាសាវិទ្យា និង ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រនិងអក្សរសិល្ប៍

ឧបត្ថម្ភដោយ

រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ឆ្នាំ២០១៧

ភាសា និង អក្សរសិល្ប៍ជនជាតិព័រ
ឆ្នាំ២០១៧

រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

វិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ

ភាសា និង អក្សរសិល្ប៍ជនជាតិពីរ

ស្រាវជ្រាវដោយ

ផ្នែកភាសានិងភាសាវិទ្យា និង ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រនិងអក្សរសិល្ប៍

ឧបត្ថម្ភដោយ

រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ឆ្នាំ២០១៧

មាតិកា

ទំព័រ

លំនាំដើម iv
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ.. vi

សេចក្តីផ្តើម

១.ប្រវត្តិបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ.. ២
២.ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ.. ៣
៣.គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ.. ៣
៤.វិធិសាស្រ្តស្រាវជ្រាវ និងការប្រមូលទិន្នន័យ........................៤
៥.ដែនកំណត់និងវិសាលាភាពនៃការស្រាវជ្រាវ.....................៥
៦.លទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវ..៦

ផ្នែកទី១

ទីតាំងភូមិសាស្រ្ត ប្រវត្តិកំណើត និង ការរស់នៅរបស់ជនជាតិព័រ

១- ទីតាំងភូមិសាស្រ្តខេត្តពោធិ៍សាត់ ៧
២- ប្រវត្តិកំណើតជនជាតិព័រ ១០
៣- ស្ថានភាពជីវភាពរស់នៅរបស់ជនជាតិព័រ ១១

ផ្នែកទី២

ជំនឿ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណីនៃជនជាតិព័រ

១- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមផ្សេងៗក្នុងការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់ជនជាតិព័រ ១៨

ក- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមក្នុងការដាំស្រូវ ១៩
ខ- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមក្នុងការបេះក្រវាញ ២២
គ- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមក្នុងការរកជ័រ ២៨
ឃ- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមក្នុងការរកខ្លឹមចន្ទន៍ ៣០
២- ជំនឿ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណីនៃជនជាតិព័រ ៣២
ក- ជំនឿលើពិធីឡើងអ្នកតា ៣២
ខ- ជំនឿអរក្សគោល ៤១
គ- ទំនៀមទម្លាប់ផ្សេងៗ ៤៦
គ.១- ទំនៀមទម្លាប់ស្ត្រីមានគភ៌ ៤៦
គ.២- ទំនៀមទម្លាប់ពេលរៀបការ ៤៩
គ.៣- ទំនៀមទម្លាប់ពេលស្លាប់ ៤៩

ផ្នែកទី៣

ភាសា និង អក្សរសិល្ប៍ជនជាតិព័រ

១- អក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយជនជាតិព័រ ៥១
- រឿងនាងទុនសុត្រា ៥៣
- រឿងនាងក្តាម ៥៧
- រឿងកំណើតជនជាតិព័រ ៦០
- រឿងដើមកំណើតសត្វ ពេឃិប អ៊ូ ឃិប ៦២
- រឿងប្រវត្តិស្រុកលាច ៦៤
- រឿងកណ្តាប់ដូងកណ្តាប់ស្លា ៦៦
- រឿងសត្វសំពោច ៦៩

- រឿងមិត្តសម្លាញ់ពីរនាក់ ៨២
២- ភាសាជនជាតិព័រ ៨៤
- សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៩៩
- គន្ថនិទ្ទេស ១០១
- ឧបសម្ព័ន្ធ ១០៥

លំនាំដើម

សៀវភៅដែលមានចំណងជើងថា*ភាសានិងអក្សរសិល្ប៍ជនជាតិព័រ* ជាលទ្ធផលនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់មន្ត្រីផ្នែកភាសានិងភាសាវិទ្យា និង ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រនិងអក្សរសិល្ប៍នៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ក្រោមការឧបត្ថម្ភថវិកាស្រាវជ្រាវពីរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្នែកវប្បធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចនេះ យើងមានគម្រោងសិក្សាស្រាវជ្រាវគ្រប់វប្បធម៌នៃជនជាតិដើមភាគតិចទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ជាជំហានដំបូង យើងចាប់ផ្ដើមសិក្សាទៅលើវប្បធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិដើមព័រនៅខេត្តពោធិ៍សាត់នេះជាមុនសិន ហើយជាបន្តបន្ទាប់មកទៀតយើងនឹងបន្តសិក្សាស្រាវជ្រាវនៅទីតាំងផ្សេងៗទៀត ដែលមានបងប្អូនជនជាតិព័រកំពុងរស់នៅទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ចំណែកឯបងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចដទៃទៀត យើងក៏នឹងធ្វើការសិក្សាជាបន្តបន្ទាប់ទៅតាមគម្រោងដែលបានគ្រោងទុក។

ក្នុងដំណើរការស្រាវជ្រាវនេះ យើងបានជួបការលំបាកមួយចំនួន ដោយយើងមានពេលវេលាក្នុងការសម្ភាសជាមួយបងប្អូនជនជាតិទាំងនោះតិចពេក។ បងប្អូនជនជាតិមួយចំនួនរស់នៅក្នុងតំបន់ដាច់ស្រយាល ផ្លូវគមនាគមន៍មិនល្អ ជាហេតុធ្វើឱ្យយើងត្រូវចំណាយពេលវេលាយូរដើម្បីទៅដល់ទីតាំងទាំងនោះ។ ម្យ៉ាងទៀត

បងប្អូនជនជាតិទាំងនោះ ភាគច្រើនមិនសូវចេះចាំនូវរឿងរ៉ាវទាក់ទងនឹងប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់របស់ពួកគាត់ផង មានតែបងប្អូនជនជាតិមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ជាពិសេស អ្នកមានវ័យចំណាស់ៗដែលនៅចង់ចាំ។ ចំណែកអ្នកមានវ័យក្មេងៗមិនសូវចាប់អារម្មណ៍និងចងចាំភាសា ប្រពៃណី រឿងព្រេង របស់ពួកគេឡើយ។

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់យើងពេលនេះធ្វើឡើងងក្នុងក្របខណ្ឌនៃការប្រមូលនូវរឿងនិទានទាំងឡាយនិងវាក្យសព្ទរបស់ជនជាតិព័រក្នុងតំបន់ដែលបានកំណត់ខាងលើនេះមកចងក្រង ដើម្បីទុកជាឯកសារផង និងសិក្សាប្រៀបធៀបទៅតាមការចាំបាច់ផងដែរ។ យើងជឿជាក់ថា ទោះបីស្នាដៃស្រាវជ្រាវនេះនៅមានចំណុចខ្វះខាតខ្លះក៏ដោយ ក៏វាអាចរួមចំណែកក្នុងការថែរក្សាអភិរក្សវប្បធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចព័រឱ្យមានជាឯកសារសម្រាប់កូនចៅជំនាន់ក្រោយៗទៀត ជាពិសេស ឯកសារនេះនឹងអាចរួមចំណែកផ្សព្វផ្សាយវប្បធម៌ជនជាតិដើមភាគតិចព័រឱ្យបានកាន់តែទូលំទូលាយថែមទៀតផង។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ក្រុមស្រាវជ្រាវនៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជាសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ ៖

- រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែលបានឧបត្ថម្ភថវិកាដល់ដំណើរការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ។
- លោកជំទាវអតីតប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជាដែលតែងតែសម្រួលនិងលើកទឹកចិត្តដល់ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវយើងខ្ញុំ រហូតបានទទួលលទ្ធផលជាស្នាដៃនេះ។
- ឯកឧត្តមអគ្គលេខាធិការនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជាដែលបានជួយសម្រួលផ្នែកថវិកាដល់ក្រុមស្រាវជ្រាវយើងខ្ញុំបានទទួលទាន់ពេលវេលា។
- អភិបាលខេត្តពោធិ៍សាត់និងមន្ត្រីរដ្ឋបាលសាលាខេត្តដែលបានសហការ ជួយសម្រួលដល់ដំណើរការចុះស្រាវជ្រាវរបស់ក្រុមយើងខ្ញុំ។
- ប្រធាន អនុប្រធានមន្ទីរផែនការ ប្រធាន អនុប្រធានមន្ទីរវប្បធម៌ខេត្តពោធិ៍សាត់ ក៏ដូចមន្ត្រីនៃមន្ទីរទាំងពីរនេះ ដែលបានសហការឱ្យក្រុមយើងខ្ញុំបានសម្ភាសនិងផ្តល់ឯកសារពាក់ព័ន្ធ។
- អភិបាលស្រុកក្រវាញ ស្រុកវាលវែង និងមន្ត្រីសាលាស្រុក មេឃុំ មេភូមិ ដែលស្ថិតក្នុងទីតាំងនៃស្រុកទាំងពីរខាងលើ

ដែលបានសហការជាមួយក្រុមស្រាវជ្រាវយើងខ្ញុំ។

- លោកតា យ៉េត, លោកតា ង៉ែត ចាត, អ៊ំស្រី ឃុត សាម៉ន, អ៊ំស្រី សេន សាវុធ, លោក យាន ឌឿន, លោក ហែម ហ៊ាន, លោកតា សយ សំប៊ុន, អ៊ំស្រី ហ៊ុំ ជួង, លោក ឡៅ គឹម, លោក យង់ ហឿន, លោកតា ហាត់ ហ៊ឹន, ព្រមទាំងលោកយាយ លោកតាជាចាស់ទុំក្នុងភូមិ ឃុំ ស្រុកទាំងអស់ ដែលបានអនុញ្ញាតឱ្យក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវយើងខ្ញុំបានជួប និងសម្ភាសអំពីភាសា រឿងព្រេងបុរាណ ប្រពៃណី វប្បធម៌ របស់បងប្អូនជនជាតិព័រ។

សូម ឯកឧត្តម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី លោកតា លោកយាយ អ៊ំប្រុស អ៊ំស្រីទាំងអស់ប្រកបតែនឹងសេចក្ដីសុខចម្រើនជារៀងរហូត។

ក្រុមស្រាវជ្រាវភាសានិងអក្សរសិល្ប៍
នៃវិទ្យាស្ថានភាសាជាតិ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

សេចក្តីផ្តើម

ប្រទេសកម្ពុជាធ្លាប់មានវិសាលភាពទឹកដីដ៏ទូលំទូលាយក្នុងសម័យមហានគរ។ ភាពខ្លាំងពូកែនៃជាតិសាសន៍រស់នៅលើទឹកដីនេះ បានធ្វើឱ្យមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះបោះសំឡេងក្នុងដែនអាស៊ីអាគ្នេយ៍តាំងពីយូរណាស់មកហើយដែរ។ កេរ្តិ៍ឈ្មោះដ៏ល្បីល្បាញតាំងពីបុរាណកាលនេះ នៅតែដិតជាប់ក្នុងក្រអៅបេះដូងរបស់ខេមរជន ក៏ដូចជាជនបរទេសមួយចំនួនដែលបានមកទស្សនាទឹកដីនេះ។

ភាពល្បីរន្ទឺនៃកេរ្តិ៍ឈ្មោះប្រទេសខ្មែរ ក៏បានធ្វើឱ្យគេមានការចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងទៅលើអរិយធម៌របស់ជនជាតិដើមភាគតិចផងដែរ។

រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ វិស័យអរិយធម៌នៃជាតិសាសន៍ផ្សេងៗក្នុងលោកមានការវិវឌ្ឍប្រែប្រួលទៅតាមចរន្តសាកលភាវូបនីយកម្មនៃអរិយធម៌ទំនើបពិភពលោកដែរ។ បញ្ហានេះក៏ជាហេតុធ្វើយើងជាម្ចាស់ដើមនៃអរិយធម៌នីមួយៗ មានការព្រួយបារម្ភក្នុងការអភិរក្សអរិយធម៌ដើមរបស់ខ្លួនដែរ ពិសេសអរិយធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចទាំងឡាយដែលមានចំនួនតិចទៅៗ។ អត្តសញ្ញាណនៃបងប្អូនជនជាតិដើមទាំងនោះ រួមមានកម្រងចំណេះដឹងផ្សេងៗ ភាសា រឿងព្រេងនិទាន ភ្លេង ចម្រៀង ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ដែលសព្វថ្ងៃនេះអ្វីៗទាំងនោះ ហាក់ដូចជានៅស្ងប់ស្ងៀមពុំមានការផ្សព្វផ្សាយទៅតាមលក្ខណៈសមធម៌ឡើយ។

១- ប្រវត្តិបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

ការលើកយកប្រធានបទ *ភាសានិងអក្សរសិល្ប៍ជនជាតិព័រ* មកសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះពុំមែនមានន័យថា ជាការសិក្សាថ្មីទេ។ កន្លងមកក៏មានអ្នកស្រាវជ្រាវរៀមច្បងយើង ជាអ្នកស្រាវជ្រាវជាតិ អន្តរជាតិនិងភ្នាក់ងារស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធមួយចំនួនធ្លាប់សិក្សាស្រាវជ្រាវខ្លះ រួចមកហើយ ដូចជា៖

- វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គមធ្លាប់សិក្សាអំពីអន្ដោគ្រាមព័រ។
- វិទ្យាស្ថានវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈធ្លាប់សិក្សា*ចំណេះដឹងរបស់ជនជាតិ គ្រឹង ច្រាយ ប្រ៊ូវ ព្នង និង ទំពួន ក្នុងខេត្តរតនគិរី និង កួយ ក្នុងខេត្តព្រះ វិហារ*។
- អង្គការសហការ(ICC) បានប្រមូលចងក្រងរឿងព្រេងរបស់ជនជាតិដើមមួយចំនួន ដូចជា គ្រឹង ទំពួន ប្រ៊ូវ ជាដើម។

យើងឃើញថា ការសិក្សាស្រាវជ្រាវទាំងនោះពុំទាន់បានផ្ដោតឱ្យស៊ីជម្រៅទៅលើផ្នែកភាសា ក៏ដូចជាអក្សរសិល្ប៍នៅឡើយ។ ទាំងនេះជាហេតុនាំឱ្យក្រុមស្រាវជ្រាវយើងចាំបាច់ត្រូវតែសិក្សាបន្តដោយផ្ដោតទៅលើភាសានិងរឿងព្រេងនេះឯង។ ក្រោយពីប្រមូលបានទិន្នន័យគ្រប់គ្រាន់ យើងនឹងឈានទៅការវិភាគខ្លឹមសារដើម្បីបង្ហាញពីទស្សនវិជ្ជាគំនិតអប់រំតាមរយៈស្នាដៃល្អៗថែមទៀតផង។

២- ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

ដំណាក់កាលនៃពិភពលោកស្ថិតក្នុងសម័យសកលភាវូបនីយកម្មនេះ សង្គមមនុស្សមានការប្រែប្រួលផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងលឿនទៅតាមចរន្តវិទ្យាសាស្ត្រដ៏ទំនើប។ ជីវភាពសង្គមមនុស្សក៏មានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងឆាប់រហ័សដែរ។ ជីវភាពបែបបុរាណត្រូវបានមនុស្សសម័យថ្មីមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់ប៉ុន្មានទេ ពិសេសវិស័យវប្បធម៌ជំនឿ ត្រូវចុះអន់ថយឥទ្ធិពលបន្តិចម្តងៗ និងឈានទៅរកការបាត់បង់តែម្តង។ ដោយមើលឃើញភាពប្រឈមបែបនេះ ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវយើងក៏បានគិតគូរពិចារណាក្នុងស្មារតីអភិរក្សទៅលើវប្បធម៌បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចទាំងឡាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ យ៉ាងនេះការសិក្សាស្រាវជ្រាវក្រោមប្រធានបទ *ភាសានិងអក្សរសិល្ប៍ ជនជាតិព័រ* ក៏បានលើកឡើងដើម្បីសិក្សាជាបន្ទាន់ក្នុងន័យអភិរក្សនូវអត្តសញ្ញាណនៃវប្បធម៌បងប្អូនជនជាតិដើមព័រឱ្យបានគង់វង្សជាបន្តទៅទៀត។ ប្រធានបទដូចបានលើកឡើងនេះ គ្រាន់តែជាផ្នែកមួយនៃចក្ខុវិស័យក្នុងការអភិរក្សវប្បធម៌បងប្អូនជនជាតិតែប៉ុណ្ណោះ។ យើងនឹងបន្តសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពីវប្បធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចទាំងអស់ដែលមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបន្តទៅទៀត។

៣- គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពី *ភាសានិងអក្សរសិល្ប៍ជនជាតិព័រ* នេះ ក្នុងគោលបំណងដូចតទៅ៖

- ដើម្បីរួមចំណែកថែរក្សាវប្បធម៌ជនជាតិដើមភាគតិចព័រឱ្យបានគង់វង្ស។
- ដើម្បីធ្វើឱ្យមានសមធម៌និងសិទ្ធិសមធម៌ផ្នែកវប្បធម៌នៅក្នុងសង្គម។
- ដើម្បីចងក្រងនូវស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ ភាសារបស់បងប្អូនជនជាតិព័រទុកឱ្យមានជាឯកសារច្បាស់លាស់។
- ដើម្បីពង្រឹងអត្តសញ្ញាណជាតិឱ្យបានស្ថិតស្ថេរគង់វង្ស។

៤- វិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវនិងការប្រមូលទិន្នន័យ

ដើម្បីទទួលបានលទ្ធផលល្អក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទនេះ យើងបានអនុវត្តគម្រោងសិក្សានេះ តាមវិធីសាស្ត្រសំខាន់ៗមួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

- ប្រមូលឯកសារពាក់ព័ន្ធនៅតាមបណ្ណាល័យនានានិងពីប្រភពផ្សេងៗដើម្បីសិក្សាស្វែងយល់ព័ត៌មានបឋមទាក់ទងនឹងជនជាតិដើមភាគតិចព័រ។
- រៀបចំកម្រងសំណួរ មុនចុះសិក្សាស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង។
- ចុះសម្ភាសដល់ទីកន្លែងជាមួយចាស់ទុំនៅក្នុងភូមិនៃសហគមន៍ដែលមានបងប្អូនជនជាតិភាគតិចព័ររស់នៅ។
- ប្រើម៉ាស៊ីនថតសំឡេង ម៉ាស៊ីនថតរូប ដើម្បីថតសំឡេងនិងថតរូបភាព។ ក្រៅពីនេះ ក្រុមស្រាវជ្រាវយើងក៏បានកត់ត្រាផងដែរនូវចំណុចដែលយើងពិបាកយល់ឬព័ត៌មានមិនស្របគ្នាក្នុងពេលដែលយើងធ្វើសម្ភាសន៍។

- ចម្លងឡើងវិញនូវសេចក្តីនៃបទសម្ភាសន៍ទាំងឡាយ តាមសំឡេងដើមរបស់បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចដែលយើងបានធ្វើសម្ភាសន៍។
- វិភាគខ្លឹមសារនៃព័ត៌មានក្នុងបទសម្ភាសន៍និងប្រមូលផ្តុំខ្លឹមសារព័ត៌មានណាដែលច្បាស់លាស់។
- រៀបរៀងជាអត្ថបទដោយសម្រួលពាក្យពេចន៍មួយចំនួនឱ្យងាយស្តាប់ ងាយយល់។

៥- ដែនកំណត់និងវិសាលភាពនៃការស្រាវជ្រាវ

ជាការពិត បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាស្ទើរគ្រប់ខេត្ត ពិសេសតំបន់ដាច់ស្រយាល។ ដូចគ្នានេះដែរ បងប្អូនជនជាតិព័រមាននៅច្រើនខេត្តក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដូចជា ខេត្តពោធិ៍សាត់ ខេត្តបាត់ដំបង ខេត្តព្រះវិហារ ជាដើម។ ការសិក្សាជំហ៊ានដំបូងនេះ យើងចាប់ផ្តើមសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្តោតសំខាន់លើភាសា អក្សរសិល្ប៍ ប្រពៃណី ជំនឿ ទំនៀមទម្លាប់ ជីវភាពរស់នៅខ្លះៗរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រដែលរស់នៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់តែប៉ុណ្ណោះ។ ចំណែកបងប្អូនជនជាតិព័រដែលរស់នៅក្នុងតំបន់នៃខេត្តដទៃទៀត យើងនឹងបន្តសិក្សាស្រាវជ្រាវនៅឆ្នាំបន្ទាប់។ ម្យ៉ាងទៀត ចំពោះឯកសារជាលទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវ យើងបានកត់ត្រារឿងព្រេងទាំងអស់ជាភាសាខ្មែរទំនើប មិនមែនជាភាសាជនជាតិព័រឡើយ។

៦- លទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវ

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់យើងនេះ ចែកចេញជាបីផ្នែកៈ

- ផ្នែកទី១ និយាយអំពីទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ប្រវត្តិកំណើតនិងការរស់នៅរបស់ជនជាតិព័រនៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់។
- ផ្នែកទី២ និយាយអំពី ជំនឿ ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ខ្លះៗរបស់ជនជាតិព័រក្នុងជីវភាពជាក់ស្តែងតាំងពីសម័យបុរាណ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន។
- ផ្នែកទី៣ និយាយអំពីភាសា អក្សរសិល្ប៍ (រឿងព្រេងប្រជាប្រិយ) និងសិល្បៈខ្លះៗរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ។

យើងសង្ឃឹមជឿជាក់ថា ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ នឹងទទួលបានលទ្ធផលល្អទៅតាមគម្រោងដែលបានគ្រោងទុក។ ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងជឿជាក់ថា ការសិក្សានេះពិតជានៅមានចំណុចខ្វះខាត់ជាក់ជាមិនខាន។ រាល់ចំណុចខ្វះទាំងនោះ ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវរង់ចាំការបំពេញបន្ថែមដោយក្តីរីករាយ។

តាមរយៈលទ្ធផលដែលក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវយើងទទួលបាននេះក៏នឹងមានប្រយោជន៍សម្រាប់ត្រួសត្រាយផ្លូវដល់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវជំនាន់ក្រោយស្រាវជ្រាវបន្ត។ ម្យ៉ាងទៀត លទ្ធផលនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះក៏អាចចូលខ្លួនមកបម្រើក្នុងវិស័យអប់រំជាតិបានផងដែរប្រសិនបើចាំបាច់។

ផ្នែកទី១
ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ប្រវត្តិកំណើត និង ការរស់នៅរបស់ជនជាតិព័រ

១- ទីតាំងភូមិសាស្ត្រខេត្តពោធិ៍សាត់

ខេត្តពោធិ៍សាត់ជាខេត្តមួយក្នុងចំណោមខេត្តបីនៃប្រទេសកម្ពុជាដែលមានជនជាតិព័ររស់នៅច្រើនជាងគេ។

ខេត្តពោធិ៍សាត់ស្ថិតនៅភាគលិចនៃប្រទេសកម្ពុជានិងមានព្រំប្រទល់ខាងជើងជាប់នឹងទន្លេសាប ខាងត្បូងជាប់នឹងខេត្តកោះកុងនិងខេត្តកំពង់ស្ពឺ ខាងលិចជាប់នឹងខេត្តបាត់ដំបងនិងព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ រីឯខាងកើតជាប់នឹងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង។

ខេត្តពោធិ៍សាត់បែងចែកជាក្រុង១គឺក្រុងពោធិ៍សាត់ និង ស្រុក៥គឺ ស្រុកបាកាន ស្រុកកណ្ដៀង ស្រុកក្រគរ ស្រុកភ្នំក្រវាញ និង ស្រុកវាលវែង។ ខេត្តនេះមានប្រជាជនសរុបចំនួន ៩០ ៤២៩ គ្រួ សារ ត្រូវជា ៤៣៣ ៧២០នាក់ ក្នុងនោះស្រី ២២៩ ៣៤៣នាក់[១]។

គេរកឃើញថា មានជនជាតិដើមភាគតិចពីរក្រុមរស់នៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់គឺជនជាតិព័រនិងជនជាតិជង។ ជនជាតិព័ររស់នៅក្នុងស្រុកពីរគឺ ស្រុកភ្នំក្រវាញ និង ស្រុកវាលវែង។

ស្រុកភ្នំក្រវាញមានចម្ងាយ ២៨គីឡូម៉ែត ពីក្រុងពោធិ៍សាត់ ហើយមានព្រំប្រទល់ខាងកើតជាប់នឹងស្រុកបាកាន, ខាងលិចជាប់

[១] លី ប៊ុណ្យ *ឯកសារជំនួយស្មារតីខេត្តពោធិ៍សាត់,* ឆ្នាំ២០១៥, ទំព័រ១៦។

នឹងស្រុកវាលវែង, ខាងជើងជាប់នឹងស្រុកក្រគរ និងខាងត្បូងជាប់នឹងស្រុកឱរ៉ាល់ ខេត្តកំពង់ស្ពឺ។ ស្រុកនេះមាន៧ឃុំគឺ ឃុំបាក់ចិញ្ចៀន ឃុំលាជ ឃុំផ្ទះរុង ឃុំប្រងិល ឃុំរកាត ឃុំសន្ទ្រែ និង ឃុំសំរោង ហើយមានប្រជាជនសរុបចំនួន ១២ ៦៩៥គ្រួសារ ត្រូវជា ៦១ ២៩២នាក់ ដែលក្នុងនោះមានស្រី ៣៥ ៣០៦នាក់[២]។ ក្នុងស្រុកនេះ ជនជាតិព័រ រស់នៅតែក្នុងឃុំសំរោង (នៅភូមិព្រែក១ ភូមិព្រែក២ ភូមិព្រែក៣ ភូមិអូរហោង ភូមិសំរោង១ ភូមិអូរព្រាល ភូមិអង្រ្កង) និង មានចំនួន ២៤២គ្រួសារ ត្រូវជា ១ ០២៤នាក់ ក្នុងនោះមានស្រី ៥១៦នាក់[៣]។

ស្រុកវាលវែងមានចម្ងាយ ១២៣គីឡូម៉ែត ពីក្រុងពោធិ៍សាត់ ហើយមានព្រំប្រទល់ខាងកើតជាប់នឹងស្រុកភ្នំក្រវាញ ខាងជើងជាប់នឹងស្រុកសំឡូតនិងស្រុកគាស់ក្រឡខេត្តបាត់ដំបង ខាងលិចជាប់នឹងខេត្តត្រាតប្រទេសថៃ និងខាងត្បូងជាប់នឹងស្រុកមណ្ឌលសីមា ខេត្តកោះកុង។ ស្រុកនេះមាន៥ឃុំគឺ ឃុំអូរសោម ឃុំក្រពើពីរ ឃុំអន្លង់រាប ឃុំប្រមោយ និង ឃុំថ្មដា ហើយមានប្រជាជន សរុបចំនួន ៧ ៣៣៨គ្រួសារ ត្រូវជា ២៨ ៩៧៦នាក់ ក្នុងនោះមាន ស្រីចំនួន ១៣ ៦១១នាក់[៤]។ ក្នុងស្រុកនេះ គេរកឃើញជនជាតិព័ររស់ នៅក្នុងឃុំ៣គឺ ឃុំថ្មដា(ភូមិថ្មដា) ឃុំក្រពើ២(ភូមិក្រពើ២) ឃុំ

---

[២] លី ប៊ុណ្យ *ឯកសារជំនួយស្មារតីខេត្តពោធិ៍សាត់*, ឆ្នាំ២០១៥, ទំព័រ១៦។

[៣] ស្ថិតិសាលាឃុំសំរោង ឆ្នាំ២០១៧។

[៤] *ស្ថិតិរបស់សាលាស្រុកវាលវែង*, ឆមាសទី១ ឆ្នាំ២០១៧។

ប្រមោយ(ភូមិស្រែតាំងយ៉រ ភូមិត្រពងពង់) និងមានប្រជាជនចំនួន ១៩៧ គ្រួសារ ត្រូវជា ៧៧៤ នាក់ ក្នុងនោះមានស្រី ៣៨៧នាក់[៥]។

ខេត្តពោធិ៍សាត់នៃប្រទេសកម្ពុជា[៦]

[៥] ទិន្នន័យបណ្ដោះអាសន្នពីសាលាស្រុកវាលវែង ឆមាសទី១ ឆ្នាំ២០១៧។

[៦] https://en.wikipedia.org/wiki/Pursat_Province#/media/File:Cambodia_Pursat_locator_map.svg

២- ប្រវត្តិកំណើតជនជាតិព័រ

ជនជាតិព័រគឺជាជនជាតិដើមភាគតិចមួយក្រុមក្នុងចំណោមជនជាតិភាគតិចជាច្រើន(ជាង២០ក្រុម) ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ជនជាតិនេះមានរស់នៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ (ស្រុកវាលវែងនិងស្រុកភ្នំក្រវាញ) ខេត្តព្រះវិហារ (ស្រុករវៀង) និង ខេត្តបាត់ដំបង (ស្រុកសំឡូត)។ជនជាតិព័រនៅស្រុកភ្នំក្រវាញក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ហៅខ្លួនឯងថា *សំរែ* ។ អ្នកស្រាវជ្រាវបរទេសមួយចំនួន ដូចជា លោក R. Baradat (1941) លោក Martin (1974s) លោក Morizon (1932)... បានភ្ជាប់ឈ្មោះជនជាតិព័រទៅនឹងពាក្យ «ពណ៌» ទោះបីបច្ចុប្បន្នសំណេរអក្ខរាវិរុទ្ធខ្មែរនៃពាក្យទាំងពីរខុសគ្នាស្រឡះក៏ដោយ។ គេបានទាញភ្ជាប់ «ព័រ» ជាមួយនឹងពាក្យ «ពណ៌» (ដែលមានន័យថា សម្បុរ) ព្រោះគេសម្គាល់ឃើញថា ជនជាតិព័រមានសម្បុរស្បែកខ្មៅជាងខ្មែរ ហើយ មានសក់រួញជាងខ្មែរ។ អ្នកស្រាវជ្រាវខ្លះក៏បកស្រាយថា ជនជាតិព័រជា«មនុស្សរស់នៅក្នុងព្រៃឬមនុស្សព្រៃ[៧]»។ ព័ត៌មានស្ដីពីកំណកំណើតជនជាតិព័រពុំមានច្រើនឡើយ។ តាមរយៈជនជាតិព័រដែលមានវ័យចំណាស់ បានឱ្យយើងដឹងថា ជនជាតិព័រពីដើមមករស់នៅលើខ្នងភ្នំ ជាពិសេសតំបន់ខ្នងភ្នំជាប់នឹងព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ។ ក្រោយមក ដោយជួបប្រទះការខ្វះខាតទឹកនៅរដូវប្រាំងជាញឹកញាប់ ចាស់ទុំដែលជាអ្នកដឹកនាំជនជាតិព័រ(មេកន្ទ្រាញ)បាននាំគ្នាចុះមក

[៧] Parkin Robert, A Guide to Austroasiatic Speakers and their Languages, University of Hawaii Press, 1991, p. 66.

រស់នៅតាមតំបន់ក្បែរជើងភ្នំ ដែលមានជ្រោះ អូរ ស្ទឹង និងមានទឹកខួបប្រាំងខួបវស្សា ហើយអាចប្រមូលផលពីព្រៃឈើបាន ជាពិសេសតំបន់ដែលមានដើមក្រវាញដុះលូតលាស់បានល្អ។

សម្រាប់ជនជាតិខ្មែរបច្ចុប្បន្ន ឈ្មោះជនជាតិព័រពុំបានធ្វើឱ្យគេនឹកទៅដល់ពាក្យ *ពណ៌* (សម្បុរ)នោះឡើយ។ គេមិនដែលគិតថា ជនជាតិព័រជាជនជាតិដែលមានពណ៌សម្បុរស្បែកខ្មៅនិងសក់រួញនោះឡើយ ព្រោះសព្វថ្ងៃ គេមិនអាចសម្គាល់រូបរាង សម្បុរស្បែក ទម្រង់សក់រវាងជនជាតិព័រនិងជនជាតិខ្មែរបានឡើយ ហើយគេក៏មិនដែលនឹកគិតថា ជនជាតិព័រ គឺជា«មនុស្សរស់នៅក្នុងព្រៃ»ដែរ ព្រោះជនជាតិព័រនិងជនជាតិខ្មែររស់នៅជាមួយគ្នា ធ្វើការរកស៊ីជាមួយគ្នាជាធម្មតា និងមានរៀបការជាមួយគ្នាផងដែរ។

ជនជាតិព័របានអះអាងតគ្នាថា ដូនតារបស់ខ្លួនបានចូលរួមកសាងប្រាសាទបុរាណជាច្រើនក្នុងប្រទេសកម្ពុជានាសម័យបុរាណ ដូចជាប្រាសាទអង្គរវត្តជាដើម ទោះបីគ្មានភស្តុតាងខាងវិទ្យាសាស្ត្របញ្ជាក់ក៏ដោយ។

៣- ស្ថានភាពជីវភាពរស់នៅរបស់ជនជាតិព័រ

ជនជាតិព័ររស់នៅជាក្រុមៗមានមេកន្ទ្រាញដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រង។ មេកន្ទ្រាញគឺជាចាស់ទុំដែលទទួលខុសត្រូវលើការគ្រប់គ្រងដឹកនាំ ការព្យាបាលជំងឺ ការការពារ និង ពិធីបុណ្យផ្សេងៗក្នុងភូមិ។ ជនជាតិនេះច្រើនរស់នៅតាមជើងភ្នំ តាមជ្រលងអូរ ស្ទឹង ដែលមានទឹកទាំងប្រាំងទាំងវស្សា តាមព្រៃក្រាស់ៗនៃភ្នំក្រវាញនេះឯង។ ពី

មុន ជនជាតិនេះសង់ផ្ទះឈើខ្ពស់ផុតពីដីដោយប្រើផ្តៅចង (មិនទាន់មានដែកគោលប្រើទេ)ហើយប្រក់ស្លឹកសំឡាញ និងជញ្ជាំងក៏ប្រើស្លឹកសំឡាញដែរ។ ការដែលពួកគាត់សង់ផ្ទះខ្ពស់នោះគឺ ដើម្បីការពារសត្វសាហាវ ដូចជា ដំរី ខ្លា ជាដើម។ សព្វថ្ងៃ ផ្ទះរបស់ពួកគាត់សង់ពីឈើឬពីថ្មដូចផ្ទះសម្បែងខ្មែរដែរ ប៉ុន្តែខ្ចមស្រែនៅប្រើស្លឹកសំឡាញទាំងអស់ដដែល។ ដើមសំឡាញជារុក្ខជាតិស្រដៀងនឹងដើមទ្រាំងដែរ ប៉ុន្តែផាងនិងស្លឹករបស់វាវែងជាងផាងនិងស្លឹកទ្រាំង។

ជនជាតិព័ររស់នៅពឹងផ្អែកជាសំខាន់លើរបរកសិកម្ម។ ពីដើមឡើយ របរនេះមានលក្ខណៈជាចម្ការវិលជុំឬចម្ការពនេចរ គឺធ្វើត្រង់នេះម្តង ធ្វើត្រង់នោះម្តង នេះបើតាមប្រសាសន៍របស់លោក អ៊ំ ហែម ហ៊ាន។ ពួកគាត់ជ្រើសរើសទីកន្លែងដែលគាត់ពេញចិត្តហើយក៏កាប់ឆ្ការ ដុតព្រៃ រួចដាំដុះនៅកន្លែងនោះរយៈពេល២ឬ៣ឆ្នាំ។ នៅពេលដែលដីទីកន្លែងនោះអស់ជីជាតិ ពួកគាត់កាប់ឆ្ការនៅទីកន្លែងថ្មី។ មួយរយៈក្រោយមក នៅពេលដែលដីចម្ការចាស់មានជីជាតិ មានព្រៃដុះទ្រុបទ្រុលឡើងវិញ ពួកគាត់ត្រឡប់មកធ្វើការដាំដុះនៅកន្លែងចាស់វិញ។

ជាទូទៅ ការដាំស្រូវរបស់ពួកគាត់គឺបុកដាំ មិនមែនភ្ជួររាស់ដីទេ។ លោកអ៊ំបញ្ជាក់ថា ពីមុនឥតទាន់ស្រែទេ ហើយក៏មិនទាន់មានគោក្របីដែរ គឺប្រើកាំបិត ពូថៅ កាប់ឆ្ការដោយកម្លាំងមនុស្សនិងប្រវាស់ដៃគ្នា (ជួយគ្នាម្តងម្នាក់)។ ក្រៅពីស្រូវចម្ការ ពួកគាត់ក៏ដាំដំណាំបន្ទាប់បន្សំ ដូចជា ននោង ល្ពៅ ត្រឡាច ... សម្រាប់

ផ្គត់ផ្គង់ជីវភាពផងដែរ។បច្ចុប្បន្ននេះ ជនជាតិព័រមិនអាចប្រកប របរដាំស្រូវចម្ការវិលជុំតាមទម្លាប់ពីដូនតារបស់ពួកគាត់បានទៀត ទេ ដោយសារមានការហាមឃាត់ និងមានការប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន ពិសេសដីព្រៃស្ទើរទាំងអស់មានម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអស់ហើយ។ ពួកគាត់ បានផ្លាស់ប្តូរមកធ្វើស្រែតែមួយកន្លែង និងបន្តដាំដំណាំបន្ទាប់បន្សំ នៅក្បែរផ្ទះ ហើយគ្រួសារមួយចំនួនមានធ្វើចម្ការ ដំឡូង ពោត សណ្តែក និងល្ងខ្លះដែរ។

ពេលទំនេរពីធ្វើចម្ការ ពួកគាត់ប្រកបរបរនេសាទ និង បរបាញ់ជាលក្ខណៈគ្រួសារ។ សម្រាប់ការនេសាទ ពួកគាត់ប្រើ ប្រាស់ឧបករណ៍ប្រពៃណី ដូចជា ឈ្នាង អង្រុត សន្ទូច មង ...។ សម្រាប់ការបរបាញ់វិញ ពួកគាត់ប្រើប្រាស់ ធ្នូ ស្នា អង្គប់ អន្ទាក់ ជាដើម និងមានសត្វឆ្កែចិញ្ចឹមជាជំនួយផង។ ពួកគាត់តែងដាក់ អន្ទាក់ឬអង្គប់នៅជិតស្រែចម្ការ ដើម្បីការពារដំណាំរបស់ពួកគាត់ ផង និងដើម្បីបានសាច់សត្វសម្រាប់ធ្វើម្ហូបផង។ បច្ចុប្បន្ន ការនេសាទ និងការបរបាញ់សម្រាប់ផ្គត់ផ្គង់ជីវភាពគ្រួសារបានថយចុះ ព្រោះ កន្លែងនេសាទបានរួមតូច ហើយការបរបាញ់សត្វក៏ត្រូវបានហាម ឃាត់ដែរ។

ក្រៅពីរបរស្រែចម្ការ នេសាទ និង ចាប់សត្វ ជនជាតិព័រក៏ ចិញ្ចឹមមាន់ ទា ជ្រូក ផងដែរ។ ការចិញ្ចឹមសត្វរបស់ពួកគាត់គឺសម្រាប់ ផ្គត់ផ្គងជីវភាពគ្រួសារតែប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសម្រាប់លក់ដូរនៅទី

ផ្សារឡើយ។ សព្វថ្ងៃ ការចិញ្ចឹមសត្វជាលក្ខណៈគ្រួសារនៅតែបន្ត ដោយមានទាំងគោ ក្របីទៀតផង។

កាលពីមុន ជនជាតិព័រក៏ប្រកបរបរបេះក្រវាញ រកជ័ររុង រកខ្លឹមចន្ទន៍ក្រស្នា រកជ័រទឹក ជ័រចុង និងអនុផលព្រៃឈើផ្សេងៗផង ដែរ។ តាមប្រសាសន៍របស់ចាស់ទុំជនជាតិព័រ ការបេះក្រវាញ មិនមែនសម្រាប់លក់ដូរទេ គឺសម្រាប់ថ្វាយព្រះរាជា ដើម្បីធ្វើជា ព្រះឱសថ។ការបេះក្រវាញជាមុខរបរពិសេសផ្ដាច់មុខមួយរបស់ជន ជាតិព័រក្នុងសម័យដើម រហូតនាំឱយមានការបង្កើតរបាំបេះក្រវាញ ដើម្បីជានិមិត្តរូបនិងការចងចាំការបេះក្រវាញរបស់ជនជាតិព័រ ថ្វាយ ព្រះមហាក្សត្រ។ សព្វថ្ងៃ ការបេះក្រវាញ រកជ័រ រកខ្លឹមចន្ទន៍ ពួកគាត់ ត្រូវបោះបង់ទៅហើយ។

(ដើមក្រវាញ)

(ផ្លែក្រវាញ)

ចំពោះការអប់រំ ពីមុនមកជនជាតិព័រមិនសូវទទួលបានការសិក្សាច្រើននិងខ្ពង់ខ្ពស់ទេ ដោយសារកង្វះខាតផ្លូវគមនាគមន៍ ដែលអាចចូលទៅដល់កន្លែងដែលពួកគាត់រស់នៅ ហើយសាលារៀនក៏មិនទាន់មានដែរ។ នៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ក្នុងភូមិស្រុករបស់ពួកគាត់មានសាលារៀនដែលអាចឱ្យកូនចៅពួកគាត់ទទួលបានការសិក្សារៀនសូត្រភាសានិងអក្សរខ្មែរ ក៏ដូចជាមុខវិជ្ជាផ្សេងទៀតតាមកម្មវិធីសិក្សារបស់ក្រសួងអប់រំ។

សូមបញ្ជាក់ផងដែរថា ជនជាតិព័រក្នុងស្រុកវាលវែងនិងស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់ ហៅខ្លួនឯងថា*សំរែ* និងអះអាងតគ្នាថា ជាជនជាតិសំខាន់មួយដែលធ្លាប់បានចូលរួមកសាងប្រាសាទបុរាណ ជាច្រើន ជាពិសេសប្រាសាទអង្គរវត្ត។

ផែនទីស្រុករបស់ខេត្តពោធិ៍សាត់[៨]

[៨] http://www.citiestips.com/view/-582554

ផ្នែកទី២
ជំនឿ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណីនៃជនជាតិព័រ

១- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមផ្សេងៗក្នុងការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ

បងប្អូនជនជាតិព័រប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតដោយការធ្វើកសិកម្ម ធ្វើចម្ការប្រវាស់ដៃ មានដាំដំណាំ ដូចជា ស្រូវ ពោត ល្ង បន្លែ ស្គួវ[៩] ជាដើម។ ក្រៅពីការដាំដំណាំទាំងនេះ បងប្អូនជនជាតិព័រនៅមានមុខរបរបន្ទាប់បន្សំមួយចំនួនទៀតក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិត ដូចជា រកជ័រចុង ជ័រទឹក ជ័ររុង បេះក្រវាញ រកខ្លឹមចន្ទន៍ ជាដើម។

ក្នុងការប្រកបកិច្ចការទាំងនេះ បងប្អូនជនជាតិព័រតែងតែធ្វើឡើងតាមទំនៀមទម្លាប់ពីដូនតារហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ តែពិធីខ្លះក៏ត្រូវបានបងប្អូនជនជាតិព័របោះបង់ចោលទៅហើយដែរ ជាពិសេសពិធីដែលមានការចំណាយធនធានច្រើន។

ក្នុងការចុះស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែងរស់នៅរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ យើងបានសម្ភាសជាមួយចាស់ទុំមួយចំនួនស្ដីអំពីទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមមួយចំនួនក្នុងកិច្ចការនៃជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ពួកគាត់។ ទំនៀមទន្លាប់និងត្រណមទាំងនោះ មានដូចតទៅ៖

---

[៩] **ស្គួវ** ជាប្រភេទធញ្ញជាតិម្យ៉ាងមានដើមរាងប្រហាក់ប្រហែលស្រូវ។ គេដាំយកគ្រាប់សម្រាប់ហូបដូចអង្ករស្រូវដែរ។ ជនជាតិព័រចាត់ទុកស្គួវនេះជាចំណីអ្នកសច្ចំ ព្រោះវាមានរស់ជាតិឆ្ងាញ់។ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន ធញ្ញជាតិនេះបាត់បង់អស់ទៅហើយ។

ក- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមក្នុងការដាំស្រូវ

បងប្អូនជនជាតិព័រធ្វើចម្ការ ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតប្រចាំថ្ងៃ។ ការធ្វើចម្ការនេះ បងប្អូនជនជាតិព័រមានដាំស្រូវ ស្ពៃ ពោត ល្ង ជាដើម ក្នុងការដាំដុះនេះ ស្រូវត្រូវបានពួកគាត់ធ្វើច្រើនជាងដំណាំផ្សេងៗទៀត។

មុននឹងចាប់ផ្តើមធ្វើចម្ការនៅកន្លែងណាមួយ ពួកគាត់ត្រូវមើលពីស្ថានភាពដី តើអាចដាំស្រូវទៅបានដែរឬយ៉ាងណា? នៅពេលជ្រើសរើសទីតាំងបានហើយ អ្នកដែលត្រូវធ្វើចម្ការទាំងនោះនាំគ្នាធ្វើពិធីសែនព្រេនសុំអារក្ស អ្នកតា ដែលថែរក្សាទឹកដីនៅទីនោះឱ្យជួយថែរក្សាអ្នកធ្វើចម្ការឱ្យបានសុខសប្បាយ និងឱ្យស្រូវឬដំណាំផ្សេងៗបានផលល្អ។

ក្នុងពិធីសែនសុំទឹកដីនោះ គ្រឿងរណ្តាប់មាន ស្លាធម៌មានជើងមួយ១គូ មាន់ស្ងោរមួយ ស្រាមួយដប បាយ ទឹក នំចំណី បង្អែម (ទឹកបាន[10] ...) ទៀន ធូប ជាដើម។ នៅពេលមុនដុតព្រៃ ពួកគាត់ត្រូវសែនម្តងទៀត ដើម្បីយកថ្ងៃល្អដាំស្រូវនិងសុំអារក្ស អ្នកតា ជួយឱ្យផលដំណាំបានផលល្អ។ ក្នុងពិធីសែននេះ គេធ្វើកូនរានមួយខ្ពស់ផុតពីដីសម្រាប់ដាក់គ្រឿងរណ្តាប់មាន បាយដំណើប ចេក អំពៅ ជាតង្វាយ។

ដើម្បីដាំស្រូវឱ្យបានផលល្អ បងប្អូនជនជាតិព័រជឿលើការរើសថ្ងៃដាំ។ ពួកគាត់ជឿថា ការរើសថ្ងៃដាំស្រូវសំខាន់ណាស់ ព្រោះបើរើសថ្ងៃដាំបានល្អ ស្រូវរបស់ពួកគាត់នឹងបានផលល្អដែរ គឺស្រូវ

---

[10] **ទឹកបាន** គឺទឹកស្ករអំពៅឬស្ករត្នោតដែលមានលក្ខណៈជាទឹករងូ តែមិនសូវផ្អែមទេ។

ពុំមានជំងឺ សត្វមិនចូលស៊ី ជាដើម។ ថ្ងៃល្អសម្រាប់ការដាំស្រូវរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រគឺថ្ងៃចន្ទ ថ្ងៃពុធ ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ថ្ងៃសុក្រ ថ្ងៃអាទិត្យ ឯថ្ងៃអង្គារនិងថ្ងៃសៅរ៍ជាថ្ងៃមិនល្អក្នុងការដាំស្រូវ។ បើមិនដូចនេះទេគេអាចយកចំថ្ងៃសង្ក្រាន្តនៃថ្ងៃចូលឆ្នាំថ្មីឬយកថ្ងៃតាមថ្ងៃកំណើតរបស់ម្ចាស់ចម្ការក៏បាន។

ការបុកដាំស្រូវ បងប្អូនជនជាតិព័រក៏មានរបៀបរបបរបស់ពួកគេដែរ។ កាលពីបុរាណ ការបុកដាំស្រូវ គេត្រូវយកបំពង់ឫស្សីធ្វើជាឧបករណ៍បុកដាំ។ បំពង់ឫស្សីនោះមានចោះរន្ធតូចមួយទម្លុះទៅក្រោម។ គេដាក់គ្រាប់ស្រូវចូលក្នុងបំពង់ ពេលបុកដី គ្រាប់ស្រូវនឹងធ្លាក់ចូលទៅក្នុងដី។

ការបុកដាំស្រូវដំបូងបំផុតនេះក៏ជាការងារមួយសំខាន់ ដែលពួកគាត់នៅតែប្រតិបត្តិតាមទំនៀមទម្លាប់ចាស់បុរាណដដែលគឺ*ការបុកទម្លាក់គ្រាប់ស្រូវចំនួនប្រាំពីររន្ធដំបូង អ្នកបុកត្រូវអត់ដង្ហើម។ បើស្ទូងស្រូវវិញក៏យ៉ាងនេះដែរ ប្រាំពីរត្រណោតដំបូង អ្នកស្ទូងក៏ត្រូវអត់ដង្ហើមដែរ។* ការអនុវត្តរបៀបនេះនៅមានរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ ក្នុងការស្ទូងស្រូវរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ។

ក្នុងការដាំស្រូវ បងប្អូនជនជាតិព័រមានត្រណមម្យ៉ាងទៀត គឺមិនឱ្យយកពូថៅ អន្លូង ទៅវាយគល់ឈើ ឬឡើងអង្រួនដើមឈើនោះទេ ព្រោះគេជឿថា ការធ្វើបែបនេះជាការហៅសត្វឱ្យមកស៊ីស្រូវក្នុងចម្ការ។

លោក អ៊ំ យាន ឌឿន បានបញ្ជាក់ថា ជនជាតិព័រកាលសម័យ

ដើមនោះ ធ្វើការដាំដុះនិងប្រមូលផលស្រូវចម្ការដោយប្រវាស់ដៃគ្នា គឺជួយគ្នាម្តងម្នាក់។ ក្នុងទីតាំងដីចម្ការនីមួយៗ ពួកគាត់ធ្វើការដាំដុះរយៈពេលប្រហែលពីរឆ្នាំ។ បន្ទាប់មកត្រូវប្តូរទីតាំងថ្មី តែការប្តូរទីតាំងចម្ការនេះ ភាគច្រើន ពួកគាត់មិនទៅទីណាឆ្ងាយពីចម្ការចាស់ទេ។ ពួកគាត់កាប់ព្រៃបន្តចូលទៅមុខទៀត។ ពីរឆ្នាំក្រោយមក អាចត្រឡប់មកចម្ការដើមវិញ។

នៅពេលស្រូវទុំ បងប្អូនជនជាតិព័រនៅតែប្រវាស់ដៃគ្នាក្នុងការប្រមូលផលដែរ។ មុនចាប់ផ្តើមប្រមូលផលស្រូវ ពួកគាត់ក៏ធ្វើពិធីសែនព្រេនដូចកាលពេលដាំស្រូវដែរ គឺសែនដើម្បីអរគុណដល់ព្រះធរណីផង និងដើម្បីសម្តែងការសប្បាយរីករាយផង។ មុនពេលចុះប្រមូលផលក្នុងចម្ការណាមួយ ម្ចាស់ចម្ការត្រូវរៀបចំម្ហូបអាហារស្រាបង្អែមឱ្យភ្ញៀវដែលមកជួយប្រមូលផលបានហូបជួបជុំគ្នាយ៉ាងសប្បាយរីករាយ។ ភ្ញៀវដែលមកជួយប្រមូលផលនោះក៏យកម្ហូបអាហារផ្សេងៗមកចូលរួមគ្នាផងដែរ។ ក្រោយពីពួកគាត់ហូបសប្បាយរួចរាល់ហើយ ទើបគេចុះប្រមូលផល។ ការប្រមូលផលត្រូវធ្វើជាបន្តបន្ទាប់ គឺជួយប្រមូលផលគ្រួសារមួយរួចរាល់ហើយ ក៏បន្តទៅចម្ការគ្រួសារមួយទៀត រហូតទាល់តែហើយចម្ការទាំងអស់គ្នា។

ផលស្រូវដែលប្រមូលបានមក គេយកទៅដាក់នៅក្នុងជង្រុក។ នៅបាតជង្រុកនោះ គេត្រូវយកស្រូវឆ្នាំចាស់ប្រមាណមួយកញ្ជើទៅរាយនៅបាតជង្រុក មុននឹងចាក់ស្រូវថ្មីចូល ហើយ

ត្រូវយកកណ្ដាប់ស្រូវដែលបែនហើយ ក្រងជារូបទីមោងដាក់ព្យួរក្នុងជង្រុកនោះដែរ។ ការធ្វើបែបនេះ បងប្អូនជនជាតិព័រជឿថាជា ការក្រងព្រលឹងស្រូវ។ ទំនៀមទម្លាប់នេះត្រូវបានបងប្អូនជនជាតិព័របន្តអនុវត្តរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ។

(ជង្រុកស្រូវរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រនៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។ ជង្រុកនេះសង់តាំងពីឆ្នាំ១៩៨០)

ខ- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមក្នុងការបេះក្រវាញ

ក្រៅពីការងារស្រែចម្ការ ការបេះក្រវាញក៏ជាការងារមួយដ៏សំខាន់របស់បងប្អូនជនជាតិព័រកាលពីសម័យដើម។ ការបេះក្រ-

វាញនេះមានតែមួយរដូវទេក្នុងមួយឆ្នាំគឺ ក្នុងពេលក្រវាញទុំ ហើយគេបេះក្នុងរយៈពេលតែដប់ប្រាំថ្ងៃ ក្នុងខែអាសាឍ្ហ(ខែសីហាឬកញ្ញា)។ ការបេះក្រវាញនេះត្រូវធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីមានព្រះរាជបញ្ជាពីព្រះមហាក្សត្រ។ ពួកគាត់មិនអាចទៅបេះតាមតែចិត្តបានទេ។ ក្រោយពីទទួលបញ្ជាពីព្រះមហាក្សត្រតាមរយៈមេកន្ទ្រាញហើយ អ្នកភូមិជនជាតិព័រក៏ប្រកូកប្រកាសគ្នា មិនថាស្រីឬប្រុសទេ ពួកគេអាចទៅបេះក្រវាញបានដូចគ្នា។ ពួកគេបបួលគ្នាពី ២០ទៅ៣០នាក់ ឬចូលដល់រយនាក់ក៏មាន។ ផលក្រវាញដែលទទួលបាននេះ មួយផ្នែកធំយកទៅថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ និងមួយផ្នែកទៀតអ្នកចូលរួមប្រមូលផលនេះយកទុកខ្លួនឯង។

ក្នុងការបេះក្រវាញ បងប្អូនជនជាតិព័រតែងតែធ្វើតាមទំនៀមទម្លាប់បន្តពីចាស់ៗជាបុព្វបុរសរបស់គាត់ ដោយមានធ្វើពិធីសែនព្រេនសុំម្ចាស់ទឹកម្ចាស់ដី (អារក្ស អ្នកតា) មុននឹងពួកគាត់ទៅរកបេះផ្លែក្រវាញនៅតាមព្រៃភ្នំ។

អ្នកចូលទៅបេះក្រវាញក្នុងព្រៃទាំងអស់ត្រូវស្តាប់មនុស្សម្នាក់ដែលបងប្អូនជនជាតិព័រហៅថា *ដង្ហៅ*។ ដង្ហៅជាអ្នកចេះដឹងក្នុងភូមិ ហើយនិងមានសែស្រឡាយជាដង្ហៅតៗពីមុនមកដែលមាន ការប្រទានសិទ្ធិពីព្រះរាជាក្នុងការបន្តជាដង្ហៅនេះផងដែរ[១១]។ អ្នក ចូល

---

[១១] សម្ភាសន៍ យាន ឡឿន ស្តីអំពី*ទំនៀមទម្លាប់ ការងារចិញ្ចឹមជីវិត និងត្រណមផ្សេងៗក្នុងការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ* ថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ឃុំប្រម៉ោយ ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់។

ទៅបេះក្រវាញទាំងអស់ ពេលធ្វើដំណើរចូលព្រៃត្រូវតែសែងដង្វៃ ដង្វៅនោះឆ្ពោះទៅក្នុងព្រៃដែរ។ បងប្អូនជនជាតិព័រជឿជាក់ ថា ដង្វៅជាអ្នកកាន់ខ្នងរងមុខដល់អ្នកបេះក្រវាញទាំងអស់ឱ្យរួចផុតពីគ្រោះអាក្រក់ណាមួយក្នុងពេលពួកគេចូលព្រៃបេះក្រវាញនេះ។

កាលពីមុន ក្រវាញរបស់ជនជាតិព័រមានច្រើននៅតំបន់អូរសោម ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់។ ក្រវាញនៅទីនោះមិនមែនជាក្រវាញរបស់បងប្អូនជនជាតិជងទេ។ ក្រៅពីនេះ ក៏មានក្រវាញនៅតាមព្រៃភ្នំផ្សេងទៀត ដែលមានឈ្មោះ មានម្ចាស់ ដូចជា ព្រៃក្រវាញតាម៉ឺន ជាដើម។

តាមប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់របស់បងប្អូនជនជាតិព័រ ការធ្វើដំណើរទៅបេះក្រវាញ ពួកគេត្រូវធ្វើពិធីសែនព្រេនចំនួនបីដង។

-**សែនលើកទី១** គេហៅថា *សែនបើកផ្លូវ។* ពិធីសែនដំបូងនេះ គេធ្វើបន្ទាប់ពីចេញពីផ្ទះទៅដល់តំបន់មួយឈ្មោះថា ដំណាក់ត្បាល់ អន្លង់ក្រូច មុននឹងចេញដំណើរទៅព្រៃ។ ក្នុងពិធីនេះមានរណ្ដាប់ដូចជា ទៀន ធូប នំចំណី បាយ សម្ល ស្រា ជាដើម ហើយដង្វៅដែលស្លៀកពាក់សនោះផ្ដើមអុជធូប និយាយបន់ស្រន់មុនគេ ទើបអ្នករួមដំណើរជាមួយនោះអុជធូប និយាយបន់ស្រន់តាមក្រោយ។ លុះព្រឹកស្អែកឡើង ពួកគេនាំគ្នាធ្វើដំណើរបន្តទៅទៀតរហូតដល់មាត់ព្រៃក្រវាញ។ នៅត្រង់ផ្លូវបំបែកនៃតំបន់ភ្នំមួយឈ្មោះថា ភ្នំកញ្ចាំង ក្រុមអ្នកបេះក្រវាញត្រូវធ្វើពិធីសែនម្ដងទៀត (សែនលើកទី២)។ ពិធីសែននេះ គេហៅថា សែនកញ្ចាំង។

- **សែនកញ្ចាំង** ឬ ពិធីសែនបើកទ្វារ គឺគេសែនដើម្បីបើកទ្វារចូលព្រៃក្រវាញ។ ពាក្យ*កញ្ចាំង* បងប្អូនជនជាតិព័រនិយាយសំដៅដល់ឈ្មោះ*ភ្នំកញ្ចាំង។* គេធ្វើពិធីសែននេះនៅម៉ោងបួនល្ងាច ដោយមានរណ្ដាប់ ដូចពេលសែនលើកទី១ដែរ ថែមទាំងមានលេងភ្លេងបញ្ចូលរូបទៀតផង។ នៅពេលចូលរូប ដង្វៅដែលដឹកនាំក្រុមសួរទៅរូបស្នងអំពីរឿងសុខទុក្ខក្នុងដំណើរចូលទៅព្រៃនេះ។ ដង្វៅនិងអ្នករួមដំណើរត្រូវអញ្ជើញអារក្ស អ្នកតាព្រៃភ្នំ ម្រេញគង្វាលទាំងឡាយដែលនៅថែរក្សាព្រៃភ្នំឱ្យមកចូលរួមសប្បាយ និងបួងសួងសុំឱ្យជួយពួកអ្នកបេះក្រវាញបានសេចក្ដីសុខសប្បាយ កុំឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ ជំងឺដង្កាត់អ្វីមកបៀតបៀន។ ពួកគេត្រូវសម្រាកនៅទីនោះមួយយប់ដោយមានលេងភ្លេង ច្រៀងចម្រៀង ស្រស់ស្រូបអាហារជុំគ្នាកំដររាត្រីផងដែរ។

លុះព្រឹកឡើង អ្នកបេះក្រវាញក៏ធ្វើដំណើរបន្តទៀត ដើម្បីចូលក្នុងព្រៃ។ ដង្វៅស្លៀកស ពាក់ស ដណ្ដប់ស ជួតក្បាលក្រណាត់ក្រហម អង្គុយលើស្នែងដែលមានមនុស្សសែងដង្ហែចូលព្រៃក្រវាញ។ ក្នុងដំណើរសែងដង្ហែនេះក៏មានភ្លេងលេងហែហម អមដំណើររហូតដល់ព្រៃក្រវាញ។ ពេលចូលដល់ក្នុងព្រៃក្រវាញ ពួកគេត្រូវសែនម្ដងទៀតជាលើកទី៣។

- **សែនលើកទី៣** គេហៅថា សែនតាឡុស គឺសែនព្រៃក្រវាញ។ ពេលមកដល់ក្នុងព្រៃក្រវាញ ពួកអ្នករកក្រវាញចាប់ផ្ដើមធ្វើរោងដើម្បីស្នាក់នៅ រួចរៀបចំពិធីសែនព្រៃដោយមានគ្រឿង

វណ្ណាប់ដូចជា ទៀន ធូប ម្ហូបចំណី បាយ សម្ល មាន់ស្ងោរ ស្រាជាដើម។

ក្រោយពីសែនព្រៃរួចហើយ ដង្វៅនៅក្នុងរោងដំណាក់ធ្វើអំពីឈើ រៀបចំអង្គរជ័យ ខ្វិភ្លើង ទៀនក្រមួនសុទ្ធ ពន្លៃ ដាក់លើរានមួយដើម្បីធ្វើពិធីបន់ស្រន់ម្ចាស់ទឹកម្ចាស់ដី។ នៅក្នុងរោងដំណាក់ដង្វៅមានមនុស្សប្រុសពីរនាក់ឈរអមឆ្វេងស្តាំដង្វៅ។ ដង្វៅអុចទៀនធូប ហៅឈ្មោះអ្នកតាម្ចាស់ទឹកម្ចាស់ដីគ្រប់ទាំងអស់ ដើម្បីសុំសេចក្តីសុខសប្បាយ កុំឱ្យជួបសត្វសាហាវ ឬមុតបន្លា មុតកាំបិត មុតពូថៅ ជាដើម។ ក្នុងពេលដង្វៅកំពុងបន់ស្រន់នេះ ក៏មានលេងភ្លេងកំដររហូតផងដែរ។

ពេលព្រឹក អ្នកបេះក្រវាញនាំគ្នាចូលព្រៃ បេះក្រវាញរៀងៗខ្លួនរហូតដល់ពេលល្ងាចទើបត្រឡប់មកន្លែងស្នាក់នៅវិញ។ ឯដង្វៅត្រូវស្នាក់នៅក្នុងរោងដំណាក់។ ក្នុងពេលស្នាក់នៅក្នុងព្រៃក្រវាញ រៀងរាល់ពេលយប់ គេលេងភ្លេងកំដររោងរហូតដល់ម៉ោង៩ឬម៉ោង១០យប់ ទើបឈប់។

ដង្វៅនៅក្នុងដំណាក់តមមិនងូតទឹកបីថ្ងៃដំបូង។ ដល់ពេលគាត់ត្រូវងូតទឹក គឺគាត់ទៅងូតនៅទីខ្ពស់ខាងលើគេ (ខាងលើនៃខ្សែទឹក)។ ដង្វៅមានសិទ្ធិធំជាងគេបង្អស់ មានតួនាទីគ្រងអ្នកបេះក្រវាញទាំងអស់ឱ្យបានសេចក្តីសុខ រហូតដល់ពេលពួកគេបេះក្រវាញចប់សព្វគ្រប់។ អ្នកទៅបេះក្រវាញទាំងអស់ក៏ត្រូវមានត្រណមដែរ។ ពេលចូលដល់ព្រៃហើយ អ្នកបេះក្រវាញមិនត្រូវពាក់ស្បែកជើង

មិនត្រូវស្លៀកខោជើងវែងឡើយ។ ប្រុសៗត្រូវស្លៀកខោខ្លី ស្រីៗត្រូវចងក្បិន។ អ្នកទៅបេះក្រវាញទាំងអស់បេះយកផលរៀងៗខ្លួនហើយត្រូវស្មោះត្រង់នឹងគ្នា មិនត្រូវលួចគ្នានោះទេ។ បើមានអ្នកមិនស្មោះត្រង់នឹងគ្នាឬលួចក្រវាញគ្នា ពួកគេអាចជួបនឹងគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗដោយត្រូវខ្លាខាំ ពស់ចឹកក៏មាន។ នៅពេលបេះក្រវាញបានហើយ ពួកគេត្រូវឆ្អើរផ្លែក្រវាញ។ ការឆ្អើរផ្លែក្រវាញ នេះមិនត្រូវឱ្យខ្លោចទេ។ បើអ្នកណាឆ្អើរខ្លោចនឹងត្រូវដង្ហៅដាក់ ទណ្ឌកម្មដោយវាយនឹងរំពាត់មិនខានឡើយ។

បន្ទាប់ពីប្រមូលផលក្រវាញរួចហើយ អ្នកបេះក្រវាញម្នាក់ៗត្រូវរំលែកផលក្រវាញដែលខ្លួនរកបាននោះ ម្នាក់បន្តិចៗជូនទៅដង្ហៅមុននឹងយកមកលក់ថ្វាយព្រះរាជាតាមរយៈភ្នាក់ងាររាជការ។ ជាទូទៅផលក្រវាញដែលបងប្អូនជនជាតិព័របេះបាន ត្រូវបានភ្នាក់ងាររាជការទិញយកទាំងអស់ដោយឱ្យតម្លៃសមស្រប មិនឱ្យបាត់ប្រយោជន៍ឡើយ។ តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ប្រជាជនក៏អាចរក្សាទុកផលក្រវាញខ្លះសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងគ្រួសារ ឬលក់ឱ្យឈ្មួញដោយខ្លួនឯងបានដែរ។

ការរៀបរាប់ខាងលើនេះជាព្រឹត្តិការណ៍និងទំនៀមទម្លាប់ដែលបានកើតឡើងកាលពីសម័យដើមនៃបងប្អូនជនជាតិព័រតែប៉ុណ្ណោះ។ សព្វថ្ងៃនេះ របរបេះក្រវាញរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រគ្មានទៀតទេ ដោយសារព្រៃក្រវាញក៏បាត់បង់ស្ទើរអស់ ផ្លែក្រវាញ ក៏មិនសូវមានទីផ្សារ ។

គ- ទំនៀមទម្លាប់និងគ្រូណាមក្នុងការរកជ័រ

ការរកជ័រជារបរបន្ទាប់បន្សំមួយទៀតរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ ក្រៅពីការធ្វើចម្ការ។ ការរកជ័រនេះ មានជ័ររុង ជ័រទឹក ជាដើម។ ការរកជ័រដែលមានគ្រូណាមច្រើននោះគឺការរកជ័ររុង។ រុងជាឈ្មោះ ឈើមួយប្រភេទដែលមានជ័របែបជាជ័រនៃដើមកៅស៊ូដែរ។

លោកអ៊ំ យាន ឌឿន បានមានប្រសាសន៍ថា ការរកជ័ររុងនេះមានតាំងពីសម័យបុរាណកាលមក ហើយគេតែងតែរកនៅ រដូវរំហើយ ក្នុងខែកត្តិក គឺនៅពេលមានចុះអព្ទ អាកាសធាតុត្រជាក់ចាប់ផ្ដើមឡើង។ ការរកជ័ររុងនេះមានរយៈពេលយ៉ាងយូរ ១៥ថ្ងៃតែប៉ុណ្ណោះ។

ការចេញទៅរកជ័ររុងត្រូវធ្វើឡើងដោយក្រុមៗ មានមនុស្សប្រុសស្រី និងស្ថិតនៅក្រោមការគ្រងរបស់មនុស្សម្នាក់ហៅថា*មេស្មឹង*។ មេស្មឹងម្នាក់អាចគ្រងមនុស្សបានច្រើនក្រុមក្នុងភូមិរបស់ពួកគាត់។

ការរកជ័ររុងរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រនេះធ្វើឡើងតាមប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ពីបុរាណជានិច្ច។ អ្នករកជ័ររុង ពេលចេញដំណើរទៅដល់ព្រៃ គេត្រូវសង់រោងដើម្បីស្នាក់នៅ។ បន្ទាប់មក គេធ្វើពិធីសែនព្រេនអារុក្ខ អារក្ស អ្នកសច្ចំ ម្ចាស់ទឹក ម្ចាស់ដី ដែលថែរក្សា ការពារទឹកដី ព្រៃព្រឹក្សានៅទីនោះ ដើម្បីសុំសេចក្ដីសុខសប្បាយដល់អ្នករកជ័ររុងទាំងអស់។ ពិធីនេះគេត្រូវរៀបចំដោយមានធ្វើជារានពីរថ្នាក់។ ថ្នាក់ទី១(ផ្នែកខាងក្រោម) សម្រាប់សែនដល់បារមីអ្នកថែរក្សាព្រៃ ថ្នាក់ទី២(ផ្នែកខាងលើ) សម្រាប់សែនទេវតា។ គ្រឿងរណ្ដាប់នៃពិធី

សែនព្រៃនេះមានដូចជា ស្លាធម៌ បាយសម្ល ស្រា ទឹកបាន នំចំណី ផ្សេងៗជាដើម។ ពិធីសែនត្រូវបានចាត់ចែងដោយមេស្នឹង។

ឧបករណ៍សម្រាប់រកជ័ររុង មានកាំបិតរុងដែលជាកាំបិតដ៏មុត សម្រាប់ចៀរសំបកដើមរុង បំពង់ឫស្សីប្រវែងប្រហែលមួយហត្ថ សម្រាប់ត្រងជ័ររុង។

នៅថ្ងៃបន្ទាប់ គឺគេហៅថាថ្ងៃព័ទ្ធរុង គឺ អ្នកទៅរកជ័ររុងនោះ ត្រូវចេញទៅត្រួសត្រាយព្រៃ និងដើររកដើមរុងដើម្បីចាក់ជ័រ។ ក្នុង ពេលចេញរកដើមរុងនេះ បងប្អូនជនជាតិព័រមានត្រណមមិនឱ្យ អ្នករកជ័រទាំងអស់ពាក់ស្បែកជើងទេ។ ត្រណមមួយទៀត បើកាល ណាមានក្រុមណាមួយបានត្រាយផ្លូវរកដើមរុងនៅទីកន្លែងណា មួយ បានមុខហើយនោះ ក្រុមទីពីរមិនអាចត្រាយផ្លូវកាត់ផ្លូវក្រុមទី មួយ នោះឡើយ។ អ្នករកជ័ររុងទាំងអស់ត្រូវស្មោះត្រង់នឹងគ្នា មិនអាច ក្បត់គ្នាទេ។ ទាំងនេះជាត្រណមតឹងរ៉ឹងបំផុត។

ត្រណមមួយទៀតគឺ ប្រពន្ធ កូន នៅផ្ទះ ហាមមិនឱ្យប៉ះពាល់ កន្លែងប្ដីសម្រាន្តនិងមិនអាចតុបតែងកាយអ្វីឡើយ។ គេមានជំនឿ ថាបើតមមិនបានទេ អ្នកទៅរកជ័ររុងនៅក្នុងព្រៃអាចនឹងមុតកាំបិត រុងខ្លួនឯងឬអាចមានសត្វសាហាវយាយីដល់ជីវិតក៏មាន, តែបើអ្នក រកជ័ររុងកាន់ត្រណមបានត្រឹមត្រូវ សូម្បីតែបន្លាក៏ស្ទើរតែមិនអាច មុតអ្នកណាម្នាក់ផង។

បងប្អូនជនជាតិព័រជាអ្នករកជ័ររុងជឿថា ក្នុងពេលចេញមក រកជ័ររុងនេះ ការសិតសក់គឺជារឿងល្អ។ អ្នករកជ័ររុងសិតសក់ឱ្យ

បានញឹកញាប់កាន់តែល្អ ព្រោះគេជឿថា ការសិតសក់ធ្វើឱ្យដើមរុង ចេញជ័របានច្រើន។ នៅពេលចេញរកជ័ររុង អ្នករកជ័រក្នុងក្រុមនីមួយៗអាចមានមនុស្សពីបីទៅប្រាំនាក់ និងត្រូវមានអ្នកចាក់ជ័រ (អ្នកចៀរសំបករុង) អ្នកត្រងជ័រ អ្នកកាន់សម្ភារៈផ្សេងៗទៀត។ ក្រោយពីចាក់ជ័ររួចហើយ ក្នុងរយៈពេលមួយឬពីរថ្ងៃនោះ ក្រុម អ្នករកជ័រទាំងអស់ត្រូវសម្រាកបីថ្ងៃ។ ក្រោយពីសម្រាក គេត្រូវទៅសាជ័រតាមដើមរុង។ ក្រោយពីប្រមូលជ័របានចប់សព្វគ្រប់ហើយ គេត្រូវពិនិត្យមើលថា បើមានបំពង់ណាមួយដែលមានជ័រមិនពេញ គេត្រូវយកវាមករោលភ្លើងឱ្យជ័ររាវ រួចចាក់បញ្ចូលគ្នាឱ្យពេញ។

ជ័ររុងនេះ បងប្អូនជនជាតិព័រអាចដឹកជញ្ជូនតាមដំរីយកទៅលក់នៅប្រទេសសៀមដោយខ្លួនឯង។ ជាទូទៅ នៅពេលត្រឡប់ពីសៀមមកវិញ ពួកគេបានទិញឥវ៉ាន់ពីសៀមដើម្បីប្រើប្រាស់ក្នុងជីវ-ភាពផងដែរ។

រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ នៅក្នុងតំបន់ព្រៃជ្រៅៗ ដើមរុងក៏នៅមានខ្លះដែរ ប៉ុន្តែបងប្អូនជនជាតិព័រមិនប្រកបរបររកជ័ររុងនេះទៀតទេ។

ឃ- ទំនៀមទម្លាប់និងត្រណមក្នុងការរកខ្លឹមចន្ទន៍

ខ្លឹមចន្ទន៍ ជាប្រភេទខ្លឹមឈើម្យ៉ាងដែលប្រជាជនខ្មែរតែងចាត់ទុកថាជាខ្លឹមឈើមានតម្លៃខ្ពស់។ ដើម្បីបានចំណូលក្នុងគ្រួសារ បងប្អូនជនជាតិព័រក៏ជាអ្នករកខ្លឹមចន្ទន៍នេះផងដែរ។ ការរកខ្លឹមចន្ទន៍របស់បងប្អូនជនជាតិព័រធ្វើឡើងគ្រប់ពេលដែលអាចធ្វើទៅបាន

ដោយពុំមានគិតពីរដូវកាលឡើយ។ ការចេញទៅរកខ្លឹមចន្ទន៍នេះ បងប្អូនជនជាតិព័រក៏មានទំនៀមទម្លាប់របស់ពួកគាត់ផងដែរ។ ការចេញទៅរកខ្លឹមចន្ទន៍មិនកំណត់ចំនួនមនុស្សទេ តែសំខាន់ត្រូវមានចាស់ទុំម្នាក់ដែលគេហៅថា*ស្ទូន* ជាអ្នកដឹកនាំដែរ។ ពេលចូលដល់ព្រៃ អ្នករកខ្លឹមចន្ទន៍ត្រូវធ្វើរោងសំណាក់មួយ និងមានធ្វើពិធីសែនព្រេនដល់អារុក្ខ អារក្ស អ្នកសច្ចំ ម្ចាស់ទឹក ម្ចាស់ដី ដែលថែរក្សាការពារទឹកដី ព្រៃព្រឹក្សានៅទីនោះ ដើម្បីសុំសេចក្ដីសុខសប្បាយដល់អ្នករកខ្លឹមទាំងអស់។ ក្នុងពិធីសែននោះ មានគ្រឿងរណ្ដាប់ដូចជា បាយសម្ល នំចំណីផ្សេងៗ។ ការចាត់ចែងពីធីគឺស្ថិតក្រោមការចាត់ចែងរបស់មេស្ទូនដែលជាអ្នកដឹកនាំក្រុម។ មេស្ទូននេះ គឺជាអ្នកគ្រងអ្នករកខ្លឹមចន្ទន៍ឱ្យបានសេចក្ដីសុខ ដូចដង្ហៅ ឬមេស្ទឹងផងដែរ។ ក្រោយពីរៀបចំពិធីសែនចប់ហើយ មេស្ទូនក៏ត្រូវដើររកខ្លឹមចន្ទន៍ដូចអ្នកឯទៀតដែរ។

ការរកខ្លឹមចន្ទន៍របស់បងប្អូនជនជាតិព័រក៏មានត្រណមដែរ។ ត្រណមខ្លាំងបំផុតគឺ ប្រពន្ធកូន ដែលនៅឯផ្ទះមិនត្រូវប៉ះពាល់ ដើរជាន់កន្ទេល ខ្នើយ ឬកន្លែងសម្រាន្តនៃអ្នកទៅរកខ្លឹមចន្ទន៍នោះឡើយ ឬហាមអ្នកនៅផ្ទះមិនឱ្យមានការតុបតែងកាយផងដែរ។ ប្រសិនបើតមមិនបានទេ គេជឿថា អ្នករកខ្លឹមចន្ទន៍នោះអាចទទួលគ្រោះថ្នាក់ដោយប្រការណាមួយជាមិនខាន។

តាមទម្លាប់របស់បងប្អូនជនជាតិព័រពីសម័យដើម គេយកខ្លឹមចន្ទន៍ដែលរកបាននេះមកលក់នៅទីផ្សារក្នុងស្រុកឬយកទៅលក់នៅ

ស្រុកសៀមក៏មាន។ មកដល់សព្វថ្ងៃនេះ បងប្អូនជនជាតិព័រមិនប្រកបរបររកខ្លឹមចន្ទន៍នេះទៀតទេ។

២- ជំនឿ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណីរបស់ជនជាតិព័រ

ក- ជំនឿលើពិធីឡើងអ្នកតា

បងប្អូនជនជាតិព័រមានជំនឿ និងការប្រតិបត្តិពិធីឡើងអ្នកតាតាំងពីសម័យបុរាណកាល រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ។ ពិធីឡើងអ្នកតាត្រូវបានបងប្អូនជនជាតិព័រប្រារព្ធជាប្រចាំរៀងរាល់ឆ្នាំ ដើម្បីបួងសួងសុំសេចក្ដីសុខក្នុងគ្រួសារ សេចក្ដីសុខក្នុងភូមិ សុំឱ្យរកស៊ីមានបានធូរធារ សុំទឹកភ្លៀងគ្រប់គ្រាន់ ធ្វើកសិកម្មបានផលល្អ ជាដើម។

ពិធីឡើងអ្នកតានេះ ត្រូវបានបងប្អូនជនជាតិព័រប្រារព្ធនៅថ្ងៃអង្គារឬថ្ងៃពុធ ក្នុងខែផល្គុនរៀងរាល់ឆ្នាំ។ ពិធីត្រូវរៀបចំឡើងដោយមានមេស្នឹងដែលជាអ្នកត្រូវកាន់ត្រណមជាច្រើន។ មុនដល់ថ្ងៃរៀបពិធី មេស្នឹងត្រូវប្រកាសប្រាប់បងប្អូនជនជាតិព័រក្នុងភូមិ ក៏ដូចបងប្អូនជនជាតិព័រដែលជាប់សាច់ញាតិនៅឆ្ងាយឱ្យបានមកចូលរួមគ្រប់ៗគ្នា។ ពិធីនេះធ្វើតែមួយថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ហើយធ្វើនៅតាមទីតាំងរោងអ្នកតាក្បែរភូមិ ដែលពួកគេធ្លាប់គោរពតៗមក។

អ្នកចូលរួមក្នុងពិធីត្រូវយករណ្ដាប់តង្វាយមករៀងៗខ្លួនដើម្បីរៀបចំសែនថ្វាយអ្នកតាមានដូចជា មាន់ស្ងោរ ស្រា ព្រមទាំងបាយ នំចំណី បង្អែម ជាដើម។

គេរៀបចំពិធីឡើងអ្នកតានេះដោយមានវង់ភ្លេងលេង*បញ្ជូល*

រូបអ្នកតាឬរូបអារក្ស[១២] ។ អ្នកចូលរួមមិនអាចចូលទៅដល់ខ្ទមអ្នកតាមុននឹងពិធីធំចាប់ផ្តើមឡើយ។ គេត្រូវរងចាំដល់ពេលឮសំឡេងស្គរចាប់ផ្តើម ទើបអាចចូលទៅដាក់រណ្តាប់តង្វាយផ្សេងៗនៅលើខ្ទមអ្នកតាបាន និងបួងសួងបន់ស្រន់សុំឱ្យអ្នកតាជួយទៅតាមអ្វីដែលគេប្រាថ្នាចង់បាន។

នៅពេលបារមីអ្នកតាចូលសណ្ឋិតក្នុងរូបស្នងដែលស្លៀកសពាក់ស ជួតក្បាលក្រមាពណ៌សហើយ រូបនោះក៏រេរាំចាក់ក្បាច់ ពត់ពេនតាមបទភ្លេងនិងចម្រៀងដែលគេប្រគុំថ្វាយ។ ពេលបារមីអ្នកតាកំពុងចូលសណ្ឋិតក្នុងរូបស្នង[១៣]នោះ អ្នកដឹកនាំពិធីឬមេស្នឹងក៏សួរទៅបារមីអ្នកតាអំពីសុខទុក្ខអ្នកភូមិទៅថ្ងៃអនាគត សួរអំពីជំងឺតម្កាត់ផ្សេងៗរបស់អ្នកភូមិ សួរអំពីគ្រោះរាំងស្ងួត ជាដើម។

ជាធម្មតា អ្នកចូលរួមក្នុងពិធីនេះសុទ្ធតែជាជនជាតិព័រ តែបងប្អូនជនជាតិខ្មែរដែលរស់នៅក្នុងភូមិស្រុកជាមួយគ្នាក៏អាចចូលរួមបានដែរ ដោយតម្រូវឱ្យយកស្រោមកជាមួយសម្រាប់ហ្ញបខ្លួនឯងនិងស្លៀកខោខ្លី។ បើស្លៀកខោវែងត្រូវមូរជើងខោឡើងត្រឹមជង្គង់ បើមិនធ្វើបែបនេះទេ អ្នកដែលមានស្មារតីទន់ខ្សោយ នឹងត្រូវបារមីអ្នកតាចូលសណ្ឋិត ហើយរេរាំជាមួយនឹងពួកគេជាមិនខាន។

---

[១២] ***រូបអ្នកតាឬរូបអារក្ស***គឺជារូបបុគ្គលណាមួយសម្រាប់គេបញ្ចូលអ្នកតានៅក្នុងពិធីឡើងអ្នកតា។

[១៣] រូបស្នងអាចជាអ្នកកាន់អារក្សគោលឬមេស្នឹង។

ខ្ទមអ្នកតាត្រូវបានគេសង់អំពីឈើ ខ្ពស់ផុតពីដី ប្រក់ក្បឿង ឬស្លឹក។ ខ្ទមអ្នកតានេះមានសសរប្រាំមួយ មានថ្នាក់ៗ ដាក់ជណ្ដើរ ធ្វើពីក្ដារមួយបន្ទះ លាក់ធ្វើជាកាំនៅផ្នែកចំហៀងក្ដារតែម្ដង។ នៅជុំវិញខ្ទមនោះមានដោតទង់ជាច្រើន។

ពិធីឡើងអ្នកតានេះជាពិធីមួយដែលជនជាតិព័រនៅតែប្រតិបត្តិរហូតមកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ព្រោះពួកគាត់មានជំនឿថា ជាពិធីមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ជួយទ្រទ្រង់ក្នុងជីវិតរបស់ពួកគាត់ ។

(រោងអ្នកតារបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី
ឃុំប្រម៉ោយ ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់, ឆ្នាំ២០១៧)

(ពិធីរៀបចំបញ្ចូលរូបអ្នកតា, ឆ្នាំ២០១៧)

(រូបស្នងអ្នកតានិងបងប្អូនជនជាតិព័ររាំក្នុងពិធីឡើងអ្នកតា នៅភូមិភូមិស្ទឹងថ្មី
ឃុំប្រម៉ោយ ស្រុកវាលវែង
ខេត្តពោធិ៍សាត់, ឆ្នាំ២០១៧)

(រូបស្នងអ្នកតានិងបងប្អូនជនជាតិព័រវាំក្នុងពិធីឡើងអ្នកតា
នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ឃុំប្រម៉ោយ ស្រុកវាលវែង
ខេត្តពោធិ៍សាត់, ឆ្នាំ២០១៧)

(រូបស្នងអ្នកតានិងបងប្អូនជនជាតិព័ររាំក្នុងពិធីឡើងអ្នកតា
នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ឃុំប្រម៉ោយ ស្រុកវាលវែង
ខេត្តពោធិ៍សាត់, ឆ្នាំ២០១៧)

(ក្រុមតន្ត្រីអារក្សរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រក្នុងពិធីឡើងអ្នកតា
នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ឃុំប្រម៉ោយ ស្រុកវាលវែង
ខេត្តពោធិ៍សាត់, ឆ្នាំ២០១៧)

ខ- ជំនឿអារក្សគោល

អារក្សគោលជាជំនឿមួយទៀតរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ។ ជំនឿអារក្សគោលត្រូវបានបងប្អូនជនជាតិព័រគោរពនៅតាមគ្រួសារមួយចំនួនតែប៉ុណ្ណោះ។ គ្រួសារដែលប្រកាន់ជំនឿអារក្សគោល គឺកាន់តពូជតាំងពីដូនតាតរៀងមក។ បើពូជនៃក្រុមគ្រួសារណាមួយធ្លាប់ជារូបនៃអារក្សគោល មកដល់ជំនាន់ក្រោយនៃគ្រួសារនោះត្រូវតែមានអ្នកបន្តវេន។ ប៉ុន្តែអ្នកបន្តវេនជារូបស្នងនៃជំនឿអារក្សគោលគឺតម្រូវតែមនុស្សប្រុសណាម្នាក់នៅក្នុងគ្រួសារតែប៉ុណ្ណោះ ចំពោះមនុស្សស្រីដែលជាកូនចៅ ផៅសន្តាននៃគ្រួសារមិនអាចជាអ្នកស្នងរូបអារក្សគោលបន្តវេនបានទេ។ បងប្អូនជនជាតិព័រនិយាយថា អារក្សគោលស៊ីខ្សែខាងប្រុស[១៤](ខាងបា) មិនស៊ីខាងស្រីទេ។ ដូចនេះ បើកូនស្រីនៃគ្រួសារប្រកាន់ជំនឿអារក្សគោល រៀបការជាមួយកូនប្រុសក្រុមគ្រួសារណាមួយដែលមិនប្រកាន់ជំនឿអារក្សគោលឬប្រកាន់ជំនឿអារក្សគោលក៏ដោយ ក៏ជំនឿនេះត្រូវដាច់ត្រឹមនោះតែម្តង។

គ្រួសារបងប្អូនជនជាតិព័រដែលប្រកាន់នូវជំនឿអារក្សគោលនេះ គេជឿថាជំនឿនេះនឹងធ្វើឱ្យក្រុមគ្រួសារ សាច់ញាតិរបស់គេ

---

[១៤] ពាក្យថា*ស៊ីខាងប្រុសឬស៊ីខាងបា* ក៏អាចមានន័យថា អារក្សគោលកាច់ឬធ្វើឱ្យមានមនុស្សឈឺ គឺកាច់តែមនុស្សប្រុស អាចកាច់មនុស្សស្រីដែរ បើមនុស្សស្រីនោះកំពុងស្ថិតក្នុងបន្ទុកគ្រួសារ តែបើពេលមានប្តីទៅនៅជាមួយគ្រួសារផ្សេងអារក្សគោលមិនអាចកាច់ទេ។

ទទួលបាននូវសេចក្ដីសុខ ការរកស៊ីមានបាន មិនមានជំងឺមកបៀតបៀន ជាដើម និងជាការថែរក្សាបន្តមរតកនៃគ្រួសារតាំងពីដូនតាមកផងដែរ។ គ្រួសារណាដែលប្រកាន់ជំនឿអារក្សគោល គេតែងតែសង់កូនផ្ទះតូចមួយដោយឡែកនៅក្បែរផ្ទះរបស់គេសម្រាប់ធ្វើពិធី និងសម្រាប់ឱ្យអ្នកស្នងរូបអារក្សគោលដេកក្នុងពេលធ្វើពិធីផ្សេងៗ។

ផ្ទះអារក្សគោលនេះសង់ឡើងដោយពុំប្រើដែកគោលវាយភ្ជាប់ទេ គេប្រើចំណងផ្ដៅដើម្បីចងភ្ជាប់ជំនួសដែកគោល។ សសរកណ្ដាលនៃផ្ទះអារក្សគោលនេះ គេមិនយកសសរមួយដើមភ្ជាប់តាំងពីដំបូលមកក្រោមដល់ដីទេ។ ប្រសិនបើគេសង់ឱ្យមានសសរកណ្ដាលជាប់ដី ក៏សសរនោះមិនមែនជាឈើសសរសាច់មួយដើមបន្តពីលើមកដែរ។ សសរបន្តមកដល់ដីនេះគ្រាន់តែជាជន្ទល់ពីក្រោមប៉ុណ្ណោះ។ ប្រសិនបើអ្នកក្រៅចង់ទៅមើលផ្ទះនេះ បើអ្នកនោះស្លៀកខោវែងត្រូវតែមូរជើងខោឡើង ដើម្បីកុំឱ្យអារក្សប្រកាន់ខឹង។

ក្នុងគ្រួសារប្រកាន់ជំនឿអារក្សគោល គឺមានតែមនុស្សប្រុសដែលជារូបស្នងអារក្សគោលម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ត្រូវបំពេញកិច្ចផ្សេងៗជាពិសេសការកាន់ត្រណម។ ឯសមាជិកដទៃទៀតនៃគ្រួសារមិនមានភារៈអ្វីទាំងអស់ក្នុងកិច្ចត្រណមនេះ។

ជំនឿអារក្សគោលនេះមានបីទម្រង់ គឺ*អារក្សគោលជ្រូក អារក្សគោលគោ* និង *អារក្សគោលក្របី*។

- អារក្សគោលជ្រូក សំដៅទៅលើអារក្សគោលនៃក្រុមគ្រួសារណាមួយដែលគេសម្លាប់ជ្រូក ហើយយកក្បាលជ្រូកនោះមកដោតដាក់ជម ដើម្បីធ្វើពិធីប្រចាំគ្រួសាររបស់គេ។

- អារក្សគោលគោ សំដៅទៅលើអារក្សគោលនៃក្រុមគ្រួសារណាមួយដែលគេសម្លាប់គោ ហើយយកក្បាលគោនោះមកដោតដាក់ជមដើម្បីធ្វើពិធីប្រចាំគ្រួសាររបស់គេ។

- អារក្សគោលក្របី សំដៅទៅលើអារក្សគោលនៃក្រុមគ្រួសារណាមួយដែលគេសម្លាប់ក្របី ហើយយកក្បាលក្របីនោះមកដោតដាក់ជមដើម្បីធ្វើពិធីប្រចាំគ្រួសាររបស់គេ។

សាច់សត្វដែលគេសម្លាប់ហើយ អាចឱ្យសាច់ញាតិបងប្អូនហូបបានទាំងអស់។ សាច់ដែលនៅសល់ គេឆ្អើរទុកសម្រាប់អ្នកកាន់ត្រណម។

ពិធីឡើងអារក្សគោលនេះ មិនមានកំណត់ពេលវេលាជាក់លាក់ទេ គឺទាល់តែមានអ្នកណាម្នាក់មានជំងឺធ្ងន់ ហើយបែរបន់ទៅដឹងថាអារក្សគោលធ្វើឱ្យឈឺ ទើបគេធ្វើពិធីនេះ។ ពិធីនេះធ្វើរយៈពេលបីយប់បីថ្ងៃ ដោយមានកាប់ជ្រូក គោ ក្របី ទៅតាមប្រភេទ ឬទម្រង់នៃអារក្សគោលដែលគ្រួសារប្រកាន់យក។ ជាទូទៅ បើគ្មានអ្នកឈឺដែលបែរបន់ថាត្រូវអារក្សគោលកាច់ទេ បងប្អូនជនជាតិព័រកម្រធ្វើពិធីឡើងអារក្សគោលនេះណាស់។ តាមលោកហែម ហ៊ាន បានឱ្យដឹងថា ការធ្វើពិធីឡើងអារក្សគោលនេះ អាច

យូរៗឆ្នាំទើបមានម្ដងទេ ព្រោះត្រូវចំណាយច្រើនដូចពិធីអាពាហ៍-ពិពាហ៍ដែរ។

ការរៀបពិធីអារក្សគោលធ្វើឡើងដោយមានបងប្អូនសាច់ញាតិមកជួបជុំគ្នា។ ក្នុងពិធីនោះមានវង់ភ្លេងដែលមានឧបករណ៍ដូចជា ស្គរទោង ភ្លុយ គង និងមានអ្នកច្រៀងកំដរផង។ ក្នុងពិធីនេះគេដុតទៀននៅតាមរបងជុំវិញផ្ទះមិនឱ្យដាច់ទេ គឺអស់ទៀនមួយដើមដុតបន្តមួយទៀតរហូតដល់ចប់ពិធី។ ចំណែកឯអ្នកកាន់អារក្សគោលម្នាក់នោះត្រូវស្នាក់នៅក្នុងផ្ទះអារក្សប្រចាំគ្រួសាររយៈពេលបីយប់បីថ្ងៃ ដោយមិនចេញក្រៅ មិនឱ្យអ្នកណាឃើញឡើយ, បើចង់ងូតទឹកគឺងូតតែពេលយប់ប៉ុណ្ណោះ។ នៅពេលថ្ងៃ គេត្រូវដុតទៀនធូបគ្រប់ចំនួនបីថ្ងៃ។ គ្រប់បីថ្ងៃហើយ ទើបគេសាត្រណម (បញ្ចប់ត្រណម)។

ក្នុងគ្រួសារដែលប្រកាន់ជំនឿអារក្សគោល បុរសម្នាក់ដែលជាអ្នកកាន់រូបអារក្សគោលនោះត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់ខ្ជួននូវត្រណមផ្សេងៗ។ អ្នកកាន់អារក្សគោល តមមិនចូលឬឡើងលើផ្ទះដែលមានអ្នកទើបឆ្លងទន្លេ មិនចូលឬឡើងផ្ទះដែលទើបមានមនុស្សស្លាប់ឡើយ សូម្បីតែដើរកាត់ផ្ទះបុណ្យសពក៏មិនបានដែរ លុះបានប្រាំពីរថ្ងៃក្រោយពេលគេធ្វើបុណ្យសពរួច ទើបអាចចូលឬដើរកាត់ផ្ទះនោះបានវិញ។

បងប្អូនជនជាតិព័រយល់ថា អារក្សគោលប្រៀបដូចជាមារតាមផ្ចាញ់ព្រះពុទ្ធ។ បុគ្គលដែលកាន់អារក្សគោល ក៏ដូចជាកូន

របស់បុគ្គលនោះ មិនអាចបួសជាព្រះសង្ឃក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាបានទេ។

រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ជំនឿអារក្សគោលនៃបងប្អូនជនជាតិព័រ នៅមានការប្រតិបត្តិបន្តរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន ក្នុងគ្រួសារមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ។

(ផ្ទះអារក្សគោលនៃគ្រួសារលោកអ៊ំ ស៊ីម នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។ ផ្ទះនេះធ្វើដោយគ្មានបោះដែកគោលទេ គឺយកចំណងផ្តៅចង)។

គ- ទំនៀមទម្លាប់ផ្សេងៗ

ជនជាតិព័រមានសប្បុរខ្មៅស្រអែម សក់រួញអង្គាជី មាឌធំល្មម ជាមនុស្សមានចរិតស្លូតបូត មានចិត្តស្មោះត្រង់ មិនចេះនិយាយភូត កុហក មិនចេះលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ។ ជនជាតិនេះក៏មិនខុសពីបង ប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចផ្សេងទៀតដែរ ជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគាត់ តែងតែមានភ្ជាប់នឹងទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណី ជំនឿផ្សេងៗជាប្រចាំ ដែលមានដូចជា៖

គ.១- ទំនៀមទម្លាប់ស្ត្រីមានគភ៌

ក្នុងគ្រួសារជនជាតិព័រ ពេលស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ បុរសជា ស្វាមីឬក្រុមគ្រួសារត្រូវរកថ្នាំបុរាណដែលផ្សំពីរុក្ខជាតិផ្សេងៗ មាន ដូចជា ដើមផ្លូ ដើមរំដេញមាស ដើមបាតផ្តិល ដើមរំដួលស្បាត ដើមដាគុន ជាដើម។ ការផ្សំឱសថនេះ គេយកដើមឈើឱសថ ទាំងនោះមកកាប់ចិញ្ច្រាំជាកំណាត់ឬចំណិតតូចៗ ហាលថ្ងៃឱ្យស្ងួត ទើបយកទៅដាំទឹកឱ្យស្ត្រីមានគភ៌ផឹក។ គេជឿថាឱសថនេះ ជួយឱ្យម្តាយនិងកូនក្នុងផ្ទៃមានសុខភាពល្អ។ ក្រៅពីនេះ បងប្អូន ជនជាតិព័រមានថ្នាំម្យ៉ាងទៀតសម្រាប់ឱ្យស្ត្រីមានគភ៌ត្រាំទឹកងូត ដែល ផ្សំដោយអំបែងចាន សំណាកពស់ និងដើមគោងកាង។ ថ្នាំនេះ គេយកទៅត្រាំទឹកពីរឬបីថ្ងៃ ទើបឱ្យស្ត្រីមានគភ៌ងូត។ គេឱ្យស្ត្រី មានគភ៌ងូតទឹកថ្នាំនេះ ពេលស្ត្រីនោះមានគភ៌ចាប់ពី៦ខែឡើងទៅ ដោយឱ្យងូតរាល់ថ្ងៃ រហូតដល់ថ្ងៃឆ្លងទន្លេ។ ជនជាតិព័រយល់ថា ការឱ្យស្ត្រីមានគភ៌យកថ្នាំនេះមកត្រាំទឹកងូតដើម្បីឱ្យងាយស្រួល

ក្នុងការប្រសូតបុត្រ (កើតរហ័ស)។ម្យ៉ាងទៀត គេមានជំនឿថា៖

- អំបែងចាន ធ្វើឱ្យកូនកើតមកសស្អាត។

- សំណាកពស់ ធ្វើឱ្យម្តាយងាយសម្រាល។

- ដើមគោងកាង ដើម្បីការពារពីសត្រូវដែលមកយាយី។

ក្រៅពីប្រើឱសថបុរាណនេះ ស្ត្រីមានគភ៌ត្រូវតមមិនងូតទឹកនៅពេលយប់ មិនអង្គុយនៅចំមាត់ទ្វារផ្ទះ ឬកកិលគូទឡើយ។

តាមទម្លាប់របស់បងប្អូនជនជាតិព័រ នៅសម័យដើម ពេលស្ត្រីឈឺពោះឆ្លងទន្លេ គេត្រូវហៅឆ្មបក្នុងភូមិ(ឆ្មបបុរាណ) ឱ្យជួយបង្កើត។ ក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ស្ត្រីជនជាតិព័រដែលមានគភ៌ភាគច្រើនបានទៅសម្រាលកូននៅមន្ទីរពេទ្យ ប៉ុន្តែពួកគាត់ក៏មិនចោលថ្នាំបុរាណនិងត្រណមមួយចំនួនរបស់គាត់ឡើយ។

តាមប្រពៃណី ក្រោយពីឆ្លងទន្លេរួច ស្ត្រីកូនខ្ចីត្រូវអាំងភ្លើងយ៉ាងតិចបីថ្ងៃ។ ក្រោយពីអាំងភ្លើងគេត្រូវធ្វើពិធីទម្លាក់ចង្ក្រានដោយមានទៀនប្រាំ ធូបប្រាំ ស្លាធម៌មួយគូ ស្រាមួយដប មាន់ស្ងោរមួយ អង្ករមួយល្អី ជូនទៅឆ្មបដែលជួយក្នុងការសម្រាលកូននោះ។

ស្ត្រីកូនខ្ចីត្រូវតមមិនទទួលទានត្រីឆ្តោ សាច់ឈ្លូស សាច់ទានិងសាច់មាន់ព្រៃ។ គាត់ត្រូវទទួលទានតែបាយជាមួយនឹងអំបិលអាំង អំបិលលីង ខ្ទឹបុក ជាមួយបាយដ័រស្លានិងមិនហូបបាយក្តាំងទេ។ គេតមបែបនេះរហូតបានមួយខែ ទើបអាចហូបសាច់អាំងគ្រៀមៗបាន។

ចំពោះការប្រើឱសថបន្ទាប់ពីសម្រាលកូនរួច ស្ត្រីកូនខ្ចីនិយមផឹកថ្នាំបុរាណ ដើម្បីឱ្យមានសុខភាពល្អនិងសម្បូរទឹកដោះ។ ថ្នាំទាំងនោះមានដូចជា សំបកដើមល្វា ដើមទឹកដោះខ្លា ជីស្លឹកត្រចៀកក្របី សំបុរស៊ុត ស្មៅចាក់សែង ដើមចាក់ក្រឡេក សំបកដើមចំបក់បារាំង។ គេយករុក្ខជាតិទាំងនេះមកហាលឱ្យស្ងួត ហើយដាំទឹកផឹក។

សម្ភាសន៍ អ៊ំស្រី សេន សារុធ អំពីទនៀមទម្លាប់ឆ្លងទន្លេរបស់ស្ត្រីជនជាតិព័រ។

គ.២- ទំនៀមទម្លាប់ពេលរៀបការ

ជនជាតិព័របច្ចុប្បន្នមានប្រពៃណីរៀបការដូចខ្មែរភាគច្រើន។ មុនពេលរៀបការ ខាងស្រីបង្គាប់ផ្ទះមួយពីខាងប្រុស។ ផ្ទះនោះ គឺសម្រាប់កូនកំលោះកូនក្រមុំរស់នៅក្រោយពីរៀបការ ឬក្រុមគ្រួសារខាងស្រីរស់នៅជាមួយក៏បានដែរ។ ការចំណាយក្នុងពិធីរៀបមង្គលការ គឺគ្រួសារខាងកូនប្រុសត្រូវចំណាយច្រើនជាងខាងស្រី។ បន្ទាប់ពីរៀបការរួច ខាងស្រីត្រូវដាច់ខ្សែស្រឡាយ (ជនជាតិព័រទម្លាប់ហៅថា **ដាច់ពូជ**) មានន័យថា ពេលមានកូនគេត្រូវយកត្រកូលខាងប្រុស, រាល់ការសម្រេចអ្វីៗទាំងអស់ ខាងប្រុសជាអ្នកសម្រេច ឯខាងស្រីគ្មានសិទ្ធិទេ។ ក្នុងគ្រួសារមួយ បើប្តីស្លាប់ចោល ពេលកូនៗធំឡើង មានអ្នកចូលស្ដីដណ្ដឹង ម្ដាយក៏គ្មានសិទ្ធិចាត់ចែងរឿងកូនរបស់ខ្លួនឡើយ គឺមានតែក្រុមគ្រួសារ ខាងឪពុកប៉ុណ្ណោះដែលមានសិទ្ធិចាត់ចែងបង្គាប់បញ្ជាក្នុងរឿងនេះ។

ប្រសិនបើខាងស្រីខ្លាចដាច់ពូជ ហើយចង់ភ្ជាប់ពូជវិញនោះ គេអាចយកប្រាក់ចំនួន១ពាន់ឬពីរពាន់រៀល ធ្វើឧបកិច្ចសុំទិញសាច់ឈាមភ្ជាប់ពូជឡើងវិញបាន។ ប្រពៃណីបែបនេះក៏នៅមានរហូតដល់បច្ចុប្បន្នដែរ។

គ.៣- ទំនៀមទម្លាប់ពេលស្លាប់

នៅក្នុងភូមិ បើមានអ្នកណាម្នាក់ស្លាប់ បងប្អូនជនជាតិព័រចេះជួយយកអាសាគ្នាណាស់។ ពួកគាត់ចូលរួមក្នុងពិធីបុណ្យ ក៏ដូចជួយកំដរបុណ្យសពដោយចិត្តស្មោះស្ម័គ្រ។ ជាប្រពៃណីតរៀងមក

ក្នុងពេលបុណ្យសព បងប្អូនជនជាតិព័រមិនផឹកស្រាទេ រហូតទាល់តែបានរៀបចំទុកដាក់សពរួចរាល់ហើយ ទើបគេអាចផឹកស្រាបាន។

បច្ចុប្បន្ននេះ បងប្អូនជនជាតិព័រប្រារព្ធពិធីបុណ្យសពដូចជនជាតិខ្មែរដែរ គឺនៅពេលមានមនុស្សស្លាប់គេត្រូវនិមន្តព្រះសង្ឃមកសូត្រធម៌ឱ្យសីលដល់អ្នកស្លាប់ ហើយសពត្រូវយកទៅបូជា(ដុត) ឬបញ្ចុះ(កប់)តាមធម្មតា។

ផ្នែកទី៣
ភាសា និង អក្សរសិល្ប៍ជនជាតិព័រ

១- អក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយជនជាតិព័រ

បងប្អូនជនជាតិព័រជាជាតិសាសន៍មួយមានប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ របៀបរស់នៅរបស់គេតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ។ ដោយវប្បធម៌ទាំងនោះ ធ្វើឱ្យជនជាតិនេះមានអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួនខ្ទាប់ខ្ជួន ដែលអត្តសញ្ញាណទាំងនោះមានដូចជា ភាសា រឿងព្រេងប្រជាប្រិយ ជំនឿ ម្ហូបអាហារ ត្រណមផ្សេងៗក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ ជាដើម។ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ទំនៀមទម្លាប់មួយចំនួនត្រូវបាត់បន្តិចម្តងៗ មានតែមនុស្សវ័យចាស់ៗមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះដែលនៅចេះចាំខ្លះ។ ក្នុងចំណោមមរតកនៃវប្បធម៌ទាំងនោះ រឿងព្រេងប្រជាប្រិយ ជាគ្រឿងសម្គាល់អត្តសញ្ញាណបងប្អូនជនជាតិព័រមួយដែរ។ គ្រប់បញ្ហាជីវភាពនៃការរស់នៅរបស់ពួកគាត់ទាក់ទងនឹងការពន្យល់បាតុភូតធម្មជាតិ ការអប់រំ ទាក់ទងនឹងការដាក់ឈ្មោះទីកន្លែង បញ្ហាកំណើតជនជាតិព័រខ្លួនឯង ការរកយុត្តិធម៌ជាដើម ត្រូវបានបងប្អូនជនជាតិប្រមូលបញ្ចូលក្នុងរឿងព្រេងនេះទាំងអស់។ ប៉ុន្តែគួរឱ្យសោកស្តាយចាស់ៗដែលចេះចាំរឿងរបៀបនេះនៅមានចំនួនតិចតួច ម្យ៉ាងទៀតក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវយើងអាចធ្វើបានត្រឹមកម្រិតមួយប៉ុណ្ណោះ។ យើងចង់បំពេញបេសកកម្មដ៏ធំមួយក្នុងការចងក្រងវប្បធម៌បងប្អូនជនជាតិព័រនេះឱ្យបានសព្វគ្រប់ ប៉ុន្តែយើងមានបញ្ហាថវិកាសម្រាប់ស្រាវជ្រាវ។ ដូចនេះស្នាដៃរឿងព្រេងដែលយើងទទួលបាននេះ វាគ្រាន់តែជាផ្នែកមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលរឿងទាំងនោះមាន៖

រឿងព្រេងប្រជាប្រិយរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ
នៅខេត្តពោធិ៍សាត់

រឿងនាងទុនសុត្រា

(និទានដោយ លោកតា ង៉ែត ចាត អាយុ៧៧ឆ្នាំ និង លោកយាយ ឃុត សាម៉ន អាយុ៦៣ឆ្នាំ នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

លោកតា ង៉ែត ចាត និង លោកយាយ ឃុត សាម៉ុន
និទានរឿងនាងទុនសុត្រា និង រឿងនាងក្ដាម។

រឿងនាងទុនសុត្រា

នាងទុនសុត្រា កូនអើយទម្លាក់សក់ឱ៉ា ឪក្រងផ្កាឱ្យ !

កាលដើមឡើយ មានស្រីៗនៅក្នុងភូមិជាច្រើនតែងនាំគ្នាចូលព្រៃដើម្បីច្រូតស្បូវនិងជីកដំឡូង។ ថ្ងៃមួយពេលទទួលទានអាហារថ្ងៃត្រង់រួច មាននាងម្នាក់ពុំបានយកទឹកមកផឹកនឹងគេ ហើយគ្មាននរណាចែករំលែកទឹកឱ្យផង នាងនោះក៏បានចេញដើរទៅរកទឹកផឹកតែម្នាក់ឯង នាងក៏បានប្រទះឃើញទឹកក្នុងដានជើងដំរីមួយថ្លុក ក៏ក្បង់ទឹកនោះផឹក រួចក៏ត្រឡប់មកវិញ។

មកដល់ផ្ទះអស់កាលជាច្រើនខែ នាងដែលផឹកទឹកក្នុងដានជើងដំរីនោះក៏មានផ្ទៃពោះ។ លុះគ្រប់ខែ នាងក៏ប្រសូត្របានកូនស្រីមួយដាក់ឈ្មោះថា នាង**ទុនសុត្រា**។

អស់កាលច្រើនឆ្នាំកន្លងទៅ នាងនាងទុនសុត្រាចម្រើនវ័យកាន់តែធំ នាងតែងដើរលេងជាមួយក្មេងៗនៅក្នុងភូមិជាអ្នកជិតខាងជារឿយៗ។ ថ្ងៃមួយ នាង**ទុនសុត្រា**បានទៅលេងអង្គុញជាមួយក្មេងៗនៅក្បែរផ្ទះនាង នាងតែងតែលេងឈ្នះគេគ្រប់ពេលទាំងអស់ មិនដែលចាញ់ម្ដងណាឡើយ លេងល្បែងអ្វីក៏តែងតែឈ្នះដែរ។ ភាពពូកែរបស់នាង**ទុនសុត្រា** បានធ្វើឱ្យពួកក្មេងៗដែលលេងជាមួយនាងខឹងយ៉ាងខ្លាំង ហើយជេរតិះដៀលនាងថា *មីកូនអត់ឪ។* កាលបើបានឮពាក្យគេជេរបែបនេះ នាងខឹងខ្លាំងណាស់ ពេលត្រឡប់មកដល់ផ្ទះវិញ នាងបានសួរទៅម្ដាយដើម្បីរកឪពុក។ នាងជាម្ដាយបានឆ្លើយប្រាប់ទៅកូនថា បើកូនចង់ទៅរកឪពុករបស់កូន ចូរកូនទៅសួរដំរី

ចាប់ពីដំរីមានភ្លុក១រហូតដល់ដំរីមានភ្លុក១២ នោះនឹងដឹងពីឪពុករបស់កូនហើយ។ ក្រោយពីស្ដាប់សម្ដីម្ដាយរួច នាង**ទុនសុត្រា**ក៏ធ្វើដំណើរស្វែងរកឪពុកតាមការប្រាប់របស់ម្ដាយ នាងក៏បានជួបដំរីជាច្រើន ហើយសួរទៅដំរីទាំងអស់ ចាប់ពីដំរីមានភ្លុក១រហូតដំរីមានភ្លុក១២។ កាលបើឃើញក្មេងស្រីសួររកឪពុកដូច្នេះ ដំរីភ្លុក១២ក៏បួងសួងថា*ប្រសិនបើក្មេងស្រីនេះជាកូនរបស់ខ្ញុំ សូមឱ្យខ្ញុំគ្រវែងជើងឆ្វេងទៅស្ដាំឱ្យដល់ខ្នងនិងគ្រវែងជើងស្ដាំទៅឆ្វេងបានដល់ខ្នង។* ក្រោយពីបានសាកល្បងធ្វើហើយ ដំរីភ្លុក១២ក៏បានសម្រេចដូចក្ដីប្រាថ្នាមែន ពេលនោះដំរីនោះក៏ទទួលនាងជាកូនស្រីរបស់ខ្លួន។

អ្នកទាំងពីរសប្បាយចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ពេលស្គាល់គ្នាថាជាឪពុកនិងកូន។ ដោយខ្លាចសត្រូវមកធ្វើបាបកូន ដំរីជាឪពុកបានធ្វើរានមួយយ៉ាងខ្ពស់នៅក្នុងព្រៃ ទុកសម្រាប់ឱ្យកូនស្រីស្នាក់នៅលើនោះ ហើយដំរីនោះតែងចេញទៅរកចំណីបាត់ៗរៀងរាល់ថ្ងៃ។ ពេលត្រឡប់មកវិញ ដំរីជាឪពុកតែងស្រែកហៅកូនថា*អឺ ! នាងទុនសុត្រា ទម្លាក់ស៊ក់ឪវ៉ា ឪក្រុងផ្កាឱ្យ។* ដំរីជាឪពុកតែងតែក្រុងសក់ឱ្យកូនរៀងរាល់ពេលដែលត្រឡប់មកពីរកចំណីវិញ។

គ្រប់ពេលចេញទៅរកចំណី ដំរីជាឪពុកតែងផ្ដាំកូនឱ្យពន្លត់ភ្លើងចន្លុះនៅពេលយប់។ វេលាយប់មួយ នាងភ្លេចពន្លត់ភ្លើង ធ្វើឱ្យព្រានព្រៃឃើញភ្លើងនោះ ហើយក៏ផ្សងថា*បើភ្លើងនេះជាភ្លើងព្រាយសូមឱ្យរលត់ តែបើភ្លើងនេះជាភ្លើងរបស់មនុស្សសូមកុំឱ្យរលត់។* ក្រោយពេលផ្សងរួច ភ្លើងនៅតែឆេះដដែល ព្រានព្រៃក៏ដាក់ជណ្ដើរ

ឡើងលើរានចាប់នាង**ទុនសុត្រា**។ នាង**ទុនសុត្រា**ភ័យខ្លាំងណាស់ ស្រែកឱ្យគេឯងជួយ តែមិនមានមនុស្សណាម្នាក់មកជួយនាងឡើយ។ ព្រានព្រៃក៏ចាប់លីនាងយកទៅ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះដែរ នាង**ទុនសុត្រា** បានយកគ្រាប់ល្ងដាក់តាមខ្លួន ហើយបាចតាមផ្លូវខាងឆ្វេងផង ខាងស្ដាំផងរហូតដល់កន្លែងព្រានព្រៃរស់នៅ ដើម្បីឱ្យជាសញ្ញាចំណាំផ្លូវនិងទុកជាសញ្ញាឱ្យឪពុកបានដឹង។ ចំណែកដំរីជាឪពុកពេលត្រឡប់មកពីរកចំណីវិញ បានស្រែកហៅកូនយ៉ាងពីរោះថា ***អឺ ! នាងទុនសុត្រា ទម្លាក់ស៊ក់ឪរ៉ា ឪក្រងផ្កាឱ្យ!*** ដំរីជាឪពុកហៅនាងបីបួនដង នៅតែមិនឮសំឡេងឆ្លើយ ក៏ដើរជុំវិញរាន ហើយក៏បានប្រទះឃើញដានជើងមនុស្សចម្លែកនិងគ្រាប់ល្ងជ្រុះពេញដី ដំរីជាឪពុកគិតថា កូនស្រីរបស់ខ្លួន ពិតជាមានចោរចាប់យកទៅបាត់ហើយ។ ដំរីជាឪពុកក៏ដើរតាមគ្រាប់ល្ងនោះ រហូតដល់កន្លែងព្រានព្រៃទុកកូនស្រី ដែលកន្លែងនោះហ៊ុំព័ទ្ធដោយរបងមាំៗពីរបីជាន់ ដំរីក៏ចាប់ទាញរបងនោះនិងជាន់កម្ទេចឱ្យខ្ទេចខ្ទីទាំងអស់។ ព្រានព្រៃឃើញសភាពដូចនេះ ក៏រកមធ្យោបាយសម្លាប់ដំរី ដោយយកជ័រទឹកទៅស្ងួឱ្យរលាយដូចជាទឹក ដើម្បីទុកឱ្យដំរីនោះផឹក។

ក្រោយពីបានកាច់របងបាក់បែកហើយ ដំរីក៏ដើរចូលទៅរកកូនស្រីទាំងហេវហត់អស់កម្លាំងយ៉ាងខ្លាំងជាពន់ពេកក៏ប្រទះឃើញទឹកនៅកណ្ដាលផ្លូវ ដំរីនឹកស្មានថាជាទឹកក៏ផឹកអស់គ្មានសល់។ ក្រោយពីផឹកទឹកនោះរួច ដំរីជាឪពុកក៏ក្ដៅក្រហាល់ក្រហាយ ប្រកាច់ដួលស្លាប់មួយរំពេចនៅនឹងកន្លែងយ៉ាងអាណោចអាធ័ម។ នាង**ទុនសុត្រា**

ក្រោយពីបានដឹងថាឪពុកស្លាប់ព្រោះតែតាមរកខ្លួន នាងក៏រត់ចេញមកកន្លែងសពឪពុក ហើយស្រែកយំសោកបោកខ្លួន ននៀលលើឈាមរបស់ឪពុកដែលហូរហៀរពីខ្លួនក្រហមច្រាលពេញដីយ៉ាងអាឡោះអាល័យក្រៃពេក។ នាង**ទុនសុត្រា**យំបណ្ដើរ សម្លឹងមើលទៅលើមេឃបណ្ដើរ ទីបំផុតនាងក៏ដាច់ខ្យល់ស្លាប់តាមឪពុកនៅកន្លែងនោះដែរ។

ព្រលឹងនាង**ទុនសុត្រា**ក៏បានចាប់ជាតិជាសត្វស្លាបមួយប្រភេទមានរូបរាងដូចនិងប៉ុនសត្វចាប ដែលភាសាព័រហៅសត្វនោះថា***ឆឹមហ៊ូមបាម***[១៥] ដែលរោមរបស់វាមានពណ៌ក្រហមដូចឈាមរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះឯង។

---

[១៥] **ឆឹមហ៊ូមបាម** ជាភាសាជនជាតិព័រ សំដៅទៅលើសត្វស្លាបមួយប្រភេទពពួកចាប ដែលមានរោមពណ៌ក្រហមដូចពណ៌ឈាម។

រឿងនាងក្តាម

(និទានដោយ លោកតា ង៉ែត ចាត អាយុ៧៧ឆ្នាំ និង លោកយាយ យុត សាម៉ន អាយុ៦៣ឆ្នាំ នៅភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

កាលដើមឡើយ មានតាយាយពីរនាក់ប្តីប្រពន្ធរស់នៅក្នុងជីវភាពក្រីក្រលំបាក ពួកគាត់ពុំមានកូនទេ។ សម័យថ្ងៃមួយតាយាយប្តីប្រព័ន្ធបានទៅជញ្ជាត់ត្រីជាមួយអ្នកជិតខាងក្នុងភូមិ ពួកអ្នកភូមិជញ្ជាត់បានត្រីគ្រប់គ្នា ចំណែកតាយាយជញ្ជត់មិនបានត្រីសោះ។ តាយាយខំជញ្ជត់មួយព្រឹកធំនឹងគេដែរ មួយឈ្នាងណាក៏ចូលបានតែក្តាមគ្រោងធំមួយ ហើយតាយាយចេះតែចាប់ក្តាមនោះប្រលែងទៅក្នុងទឹកវិញ ដោយមិនយកវាឡើយ។ ក្រោយពីចំណាយពេលជញ្ជត់មួយថ្ងៃនឹងគេមិនបានអ្វីសោះ តាយាយក៏ដាច់ចិត្តយកក្តាមនោះមកផ្ទះ ហើយប្រស់វានៅក្នុងពាងដោយនិយាយថា ចាំថ្ងៃស្អែកនឹងយកវាមកធ្វើម្ហូប។ ដល់ពេលថ្ងៃត្រង់ តាយាយភ្លេចយកក្តាមនោះទៅធ្វើម្ហូប ហើយក៏និយាយថា ចាំពេលល្ងាចនឹងយកវាមកធ្វើម្ហូម។ រៀងរាល់ពេលធ្វើម្ហូប ពួកគាត់តែងតែភ្លេចយកក្តាមនោះទៅចម្អិនជាម្ហូប ពេលព្រឹកថាចាំល្ងាច ពេលល្ងាចថាចាំព្រឹក។ ពេលមួយស្រាប់តែឮសំឡេងចេញពីក្នុងពាងបន្លឺមកថា *លោកតា លោកយាយ កុំសម្លាប់ខ្ញុំ! ទុកខ្ញុំឱ្យចាំផ្ទះ មើលមាន់ទាឱ្យតាយាយ។* តាយាយឮសំឡេងក្តាមអង្វរដូចនេះ ក៏សម្រេចចិត្តទុកក្តាមនេះឱ្យមានជីវិតបន្តទៅទៀត។

រដូវធ្វើស្រែចូលមកដល់ តាយាយគ្មានកូនចៅជួយធ្វើស្រែចម្ការដូចអ្នកជិតខាងឡើយ ពួកគាត់បារម្ភណាស់ខ្លាចគ្មានស្រូវដាក់ជង្រុកដូចគេ។ ក្ដាមឮតាយាយជជែកគ្នាពីស្រែចម្ការយ៉ាងនេះ ក៏និយាយពីក្នុងពាងថា*លោកតាលោកយាយកុំភ័យអី ស្រែចម្ការ ទុកឱ្យចៅធ្វើ !* ពួកគាត់មិនចាប់អារម្មណ៍នឹងសម្ដីរបស់ក្ដាមឡើយ។ រដូវធ្វើស្រែចម្ការបានកន្លងផុត រដូវច្រូតបានមកដល់ អ្នកភូមិសុទ្ធតែមានស្រូវពេញជង្រុងគ្រប់ៗគ្នា ចំណែកឯផ្ទះតាយាយវិញ ក្ដាមបានជប់ស្រូវអង្ករដាក់ពេញជង្រុកដូចគេឯងដែរ។ តាយាយឃើញសភាពប្លែកបែបនេះក៏ឆ្ងល់ណាស់ ហើយសួរទៅចៅក្ដាម។ ចៅក្ដាម ក៏បានប្រាប់រឿងរ៉ាវទាំងអស់ដល់តាយាយឱ្យអស់ចម្ងល់។

កន្លងអស់យូរខែឆ្នាំ ក្ដាមនោះបានប្រែក្លាយជាស្រីក្រមុំដ៏ស្រស់ស្អាតម្នាក់។ មានកំលោះៗជាច្រើនតែងតែចោមស្រឡាញ់នាង។ ថ្ងៃមួយមានមាណពម្នាក់មកចូលស្ដីដណ្ដឹងនាងធ្វើជាភរិយា។ ក្រោយពីតាយាយពិភាក្សាគ្នារួច ពួកគាត់ទាំងពីរបានសម្រេចចិត្តលើកចៅស្រីឱ្យទៅមាណពនោះ ហើយក៏ចាត់ចែងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍តាមប្រពៃណី។ នាងក្ដាមនិងបុរសជាប្ដីបានរស់នៅជាមួយគ្នាក្នុងជីវភាពសាមញ្ញយ៉ាងសុខសាន្ត ព្រមទាំងមានកូនម្នាក់ទៀតផង។ វេលាក្រោយមក បុរសជាប្ដីព្រួយខ្លាចជីវភាពគ្រួសារជួបការលំបាកក៏សុំភរិយាទៅរកស៊ីនៅឯស្រុកឆ្ងាយ ជាមួយអ្នកជិតខាងក្នុងភូមិ នាងក៏សម្រេចចិត្តឱ្យប្ដីទៅ។ នាងក្ដាមរស់ជាមួយកូននៅឯផ្ទះ កន្លងបានពីរបីឆ្នាំទើបបុរសជាប្ដីត្រឡប់មកផ្ទះវិញ។ នាងត្រេកអរខ្លាំងណាស់ពេលបានឃើញប្ដីមកដល់ផ្ទះ។ ពីរបីថ្ងៃក្រោយមក បុរសជាប្ដីបាន

ដើរទៅលេងផ្ទះញាតិជិតខាងនៅក្នុងភូមិ ហើយឃើញផ្ទះនីមួយៗមានស្រូវពេញៗជង្រុក ថែមទាំងមានចម្ការទៀតផង! នាយក៏ដើរត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ហើយពិចារណាក្នុងចិត្តតែម្នាក់ឯងថា *ប្រពន្ធគេនៅផ្ទះដូចប្រពន្ធអញដែរ ហេតុអ្វីក៏គេមានស្រូវពេញៗជង្រុក? ឯផ្ទះអញវិញម្ដេចក៏គ្មានអ្វីទាំងអស់អ៊ីចឹង!* នាយក៏ឆ្លើយម្នាក់ឯងថា *អូ ! ប្រពន្ធអញប្រាកដជាខ្ជិលណាស់ មិនចេះធ្វើការរកស៊ីអ្វីឡើយ!* ដើរមកដល់ផ្ទះភ្លាម នាយក៏កន្ត្រាក់បានដងរែក លើកសំពងក្បាលប្រពន្ធបែកហូរឈាមរហាម ហើយក៏ដើរចេញទៅបាត់។ នាងក្ដាមជាប្រពន្ធខឹងខ្លាំងណាស់ តែមិនតបតជាមួយប្ដីវិញឡើយ នាងក៏បានជបស្រូវ អង្ករ ម្ហូប អាហារទុកឱ្យប្ដីពេញផ្ទះ រួចហើយក៏អូសដៃកូនរត់ចូលក្នុងរន្ធក្ដាមបាត់ទៅ។

ពេលបុរសជាប្ដីត្រឡប់ចូលផ្ទះវិញ បានឃើញក្នុងផ្ទះមានស្រូវ អង្ករពេញផ្ទះ នាយក៏ស្រែកហៅប្រពន្ធ តែមិនឮសំឡេងឆ្លើយតបសោះ។ ក្រោយមកទើបដឹងថាអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងនៅក្នុងផ្ទះសុទ្ធតែជាទ្រព្យរបស់ប្រពន្ធរកទុកឱ្យ។ នាយសោកស្ដាយនឹងកំហុសទាំងឡាយដែលខ្លួនប្រព្រឹត្តទៅលើប្រពន្ធកន្លងមក។ នាយបានស្រែកហៅប្រពន្ធបន្តទៀត ក៏បានឮសំឡេងឆ្លើយចេញពីរូងក្ដាម នាយក៏រត់ទៅរកប្រពន្ធនៅឯរន្ធក្ដាម ហើយអង្វរប្រពន្ធនិងកូនឱ្យត្រឡប់មកផ្ទះវិញ តែនាងនិងកូនបដិសេធមិនព្រមត្រឡប់មកផ្ទះវិញឡើយ។

ដោយសារតែក្បាលនាងត្រូវប្ដីវាយដូចនេះហើយ ទើបស្នូកក្ដាមមានស្នាមឆ្នូតជាក្រឡារហូតដល់សព្វថ្ងៃ។

រឿងកំណើតជនជាតិព័រ[១៦]

(និទានដោយ លោក យង់ ហឿន អាយុ៦៤ឆ្នាំ នៅភូមិព្រែក១
ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

[១៦] តាមភាសាបងប្អូនជនជាតិព័រពាក្យថា*រឿងកំណើតជនជាតិព័រ* គឺ *សប្រ៉ង ថេម កំនើតជនចាតសំរេ* ។

មានរឿងដំណាលថា កាលពីជំនាន់ភ្លើងឆេះកាល មនុស្សម្នាទាំងឡាយស្លាប់ស្ទើរទាំងអស់ នៅសល់តែបងប្អូនប្រុសស្រីពីរនាក់ប៉ុណ្ណោះដែលនៅរស់រានមានជីវិត ដោយសារពួកគេរត់ពួននឹងដើមត្រយឹង។ អ្នកទាំងពីររស់នៅយ៉ាងត្រម៉ង់ត្រមោចតែពីរបងប្អូនអស់រយៈពេលយ៉ាងយូរ។ ក្នុងរយៈពេលដែលពួកគេរស់នៅជាមួយគ្នា គ្មានមនុស្សកើតថែមឡើយ។ ព្រះឥន្ទ្របានឃើញដូចនេះ ក៏គិតថា *ប្រសិនបើអាត្មាមិនជួយឱ្យអ្នកទាំងពីរស្រឡាញ់គ្នាទេ នោះនឹងដាច់ពូជន៍ជនជាតិនេះមិនខាន។* ក្រោយពីពិចារណារួច ព្រះឥន្ទ្រក៏ប្រទានថ្នាំទិព្វឈ្មោះសូនីកាចំនួនប្រាំពីរគ្រាប់ឱ្យដល់អ្នកទាំងពីរ ហើយនាងប្អូនបានលួចលេបថ្នាំនេះមួយគ្រាប់មុន។ ពេលបងប្រុសមកពីជីកដំឡូងវិញ នាងក៏យកថ្នាំដែលនៅសល់ប្រាំមួយគ្រាប់ប្រគល់ឱ្យបងប្រុស ហើយក៏ចែកគ្នាម្នាក់បីគ្រាប់។ បន្ទាប់ពីលេបថ្នាំសូនីកានេះរួច បងប្អូនទាំងពីរក៏កើតមានតម្រេកតណ្ហាស្នេហ៍ឃ្លានបំពានលើបងប្អូនឯង យកជាប្ដីប្រពន្ធ។

កន្លងមកជាច្រើនឆ្នាំ អ្នកទាំងពីរក៏មានកូនប្រុសស្រីចំនួន ១២នាក់ ប្រុស៦នាក់ ស្រី៦នាក់។ កូនៗទាំង១២បានចាប់គូគ្នាជាប្ដីប្រពន្ធ មួយគូៗទៅរស់នៅឆ្ងាយពីគ្នារៀងៗខ្លួន ក៏បានកូនពូនជាចៅតពូជពង្សជនជាតិព័ររហូតបច្ចុប្បន្ននេះ។

រឿងកំណើតសត្វ ពេយិប អ៊ូយិប[១៧]

(និទានដោយ លោក យង់ ហឿន អាយុ៦៤ឆ្នាំ នៅភូមិព្រៃក១
ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

កាលពីព្រេងនាយមានជនជាតិព័រមួយគ្រួសារ មានជីវភាពក្រីក្រជាងគេនៅក្នុងភូមិ។ ដោយសារការធ្វើចម្ការរបស់គេមិនបានផល គេក៏មានគំនិតយកកូនពីរនាក់ទៅប្រោសចោលក្នុងព្រៃ។ ក្រោយពីបានគិតយ៉ាងនេះហើយ ប្ដីប្រពន្ធទាំងពីក៏ប្រាប់ទៅកូនៗថា ព្រឹកស្អែកនេះពួកយើងនឹងទៅបោចផ្ដៅនៅក្នុងព្រៃ ពុកម៉ែនឹងយកកូនទៅជាមួយដែរ។ ក្រោយពីប្រាប់កូនទាំងពីរហើយ ពួកគេក៏នាំកូនដើរឆ្ពោះទៅដល់ព្រៃជ្រៅ ក៏យកកូនដាក់នៅលើថ្មដាដ៏ធំមួយ ហើយនិយាយប្រាប់កូនថា កូនៗនៅចាំពុកម៉ែទីនេះហើយ ម៉ែជីកដំឡូងក្បែរៗនេះទេ ពុកក៏បោចផ្ដៅនៅជិតៗនេះដែរ។ ថារួចអ្នកទាំងពីរក៏ដើរចេញទៅ បុរសជាប្ដីដើរទៅក៏បានជួបដំរីមួយ ក៏ប្រាប់ដំរីថា*ដំរីអើយ ! បើសិនកូនអញស្រែកហៅអញថាពុកៗ សូមឯងជួយអញផងឯងគ្រាន់តែបោចផ្ដៅឱ្យឮសូរប្រាវៗទៅ នោះកូនអញនឹងជឿថា អញនៅជិតៗនេះទេ។* ចំណែកនាងជាប្រពន្ធដើរទៅជួបសត្វមៀម ក៏និយាយប្រាប់មៀមថា*មៀមអើយ បើកូនៗអញស្រែកហៅអញថាម៉ែៗ សូមឯងជួយឆ្លើយថាតួកៗផង នោះកូនៗអញនឹងជឿថា អញនៅ*

[១៧] ***ពេយិប អ៊ូយិប*** ជាភាសាជនជាតិព័រ ត្រូវនឹងភាសាខ្មែរថា ***ម៉ែមក ឪមក។*** ពាក្យថា ***ពេយិប អ៊ូយិប*** នេះ ជាការត្រាប់សូរសំឡេងសត្វម្យ៉ាងយំឮយ៉ាងនេះ។

ជីកដំឡូងនៅក្បែរៗនេះ។ កូនទាំងពីរអង្គុយចាំឪពុកម្ដាយនៅកណ្ដាលព្រៃស្រោងអស់ពេលយ៉ាងយូរនៅតែមិនទាន់ឃើញឪពុកម្ដាយរបស់គេត្រឡប់មកវិញ។ ប្អូនស្រីក៏ចេះតែយំខ្លាំងៗឡើង កូនប្រុសបងក៏ស្រែកហៅឪពុកម្ដាយថា អឺយម៉ែ ! សត្វមៀមឆ្លើយគូក! កូនបងចេះតែបន្តស្រែកហៅឪពុកថា អឺយពុក ! ដំរី បោចផ្ដៅឮសូរប្រាវៗ។ កូនបងឮសំឡេងសត្វមៀមនិងដំរីយ៉ាងដូច្នេះ នឹកស្មានថាឪពុកម្ដាយនៅក្បែរៗនេះ ក៏លួងប្អូនថា កុំយំអីអូន ពុកម៉ែរបស់ពួកយើងនៅជិតៗនេះទេ ពួកគាត់មកឥឡូវហើយ។

ដោយបាត់ឪពុកម្ដាយយូរពេក កូនបងចេះតែលួងប្អូនថា ***ពេ យិប អ៊ូ យិប ពេ យិប អ៊ូ យិប*** មានន័យថា***ម៉ែមក ឪមក ឥឡូវហើយ ម៉ែមក ឪមក ឥឡូវហើយ។*** កូនបង ចេះតែលួងប្អូនកុំឱ្យយំនូវពាក្យដដែលៗថា***ពេ យិប អ៊ូ យិប ពេ យិប អ៊ូ យិប*** ទន្ទេញពាក្យលួងប្អូននេះ រហូតដល់ស្លាប់ខ្លួនទាំងបងទាំងប្អូននៅក្នុងព្រៃនោះទៅ។ កូនទាំងពីរនោះក្រោយពេលស្លាប់ទៅ ក៏កើតទៅជាសត្វមួយប្រភេទដែលយំទៅឮសំឡេង***ពេ យិប អ៊ូ យិប ពេ យិប អ៊ូ យិប*** រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ សត្វនោះខ្មែរយើងឱ្យឈ្មោះថា ជាសត្វតាលាទា។

រឿងប្រវត្តិស្រុកលាច

(និទានដោយ ហែម ហ៊ន អាយុ៥៥ឆ្នាំ នៅភូមិព្រែក១
ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

កាលដើមឡើយជនជាតិព័រមិនចេះធ្វើស្រែទេ ពួកគេធ្វើតែចម្ការនៅតាមព្រៃភ្នំ។ ស្តេចដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រងពួកគេមើលទៅឃើញជីវភាពរបស់ពួកគេក្រលំបាកពេក ក៏ប្រមូលជនជាតិព័រទាំងអស់ ឱ្យមករស់នៅវាលទំនាប ដើម្បីឱ្យប្រកបរបរធ្វើស្រែវិញ។ ស្តេចបានឱ្យគោក្របីយកមកភ្ជួរស្រែ និងពូជស្រូវជាច្រើនដល់ជនជាតិព័រសម្រាប់សាបព្រោះ។ ដោយសារធ្វើស្រែមានការលំបាក ជាងធ្វើចម្ការឬបេះផ្លែក្រវាញនៅតាមព្រៃភ្នំ ជនជាតិព័រក៏រកល្បិច ដើម្បីឱ្យស្តេចបញ្ជូនពួកខ្លួនរស់នៅតាមព្រៃភ្នំវិញ។

ពួកគេបានយកគ្រាប់ពូជស្រូវដែលស្ដេចប្រទានឱ្យសម្រាប់សាបនោះយកទៅលីងឱ្យឆ្អិន បន្ទាប់មកយកស្រូវលីងនេះទៅសាប។ ក្រោយពីសាបបានបួនដប់ថ្ងៃហើយមិនឃើញមានស្រូវដុះ ពួកគេក៏នាំគ្នាទៅទូលស្ដេចថា គ្រាប់ពូជដែលព្រះអង្គប្រទានឱ្យពួកទូលព្រះបង្គំនោះសាបព្រោះមិនដុះទេ ពួកទូលព្រះបង្គំទាល់គំនិតហើយ មិនដឹងធ្វើយ៉ាងណាទើបស្រូវនោះដុះបាន។ ស្ដេចទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ការរៀបរាប់របស់ពួកជនជាតិព័ររួចហើយ ក៏គិតក្នុងចិត្តថា*គ្រាប់ពូជស្រូវឱ្យតែដាក់ដល់ដីប្រាកដជាដុះ នេះបែរជាមិនដុះទៅវិញ !* ក្រោយពីបានសញ្ជឹងគិតមួយស្របក់ ព្រះអង្គក៏ត្រាស់ថា ប្រហែលមកអំពីអ្នករាល់គ្នាមិនចេះធ្វើស្រែទេ ទើបសាបមិនដុះយ៉ាងដូច្នេះ បើអ៊ីចឹងអ្នកទាំងអស់ នាំគ្នាទៅធ្វើចម្ការ បេះផ្លែក្រវាញនៅឯតាមព្រៃភ្នំវិញចុះ។ ជនជាតិព័រក៏នាំគ្នាទៅភូមិកំណើតនៅតាមដងព្រៃភ្នំវិញសមដូចបំណង តាំងពេលនោះមក ពួកគេក៏បេះភោគផលផ្លែក្រវាញមកថ្វាយស្ដេចរៀងរាល់ឆ្នាំ។ ក្រោយមក ទីកន្លែងដែលសាបស្រូវមិនដុះនោះ គេហៅថា***លាច*** រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ តំបន់ហ្នឹងគឺឃុំ***លាច***នេះឯង។

ពាក្យថា***លាច*** មកពីពាក្យ***លីង*** គឺពេលដែលប្រជាជនជាជនជាតិព័របានយកស្រូវទៅលីងមុននឹងសាបមិនឱ្យស្រូវនោះដុះ ដើម្បីបានជាលេសក្នុងការសុំស្ដេចទៅធ្វើចម្ការ បេះក្រវាញវិញ។

រឿងកណ្ដាប់ដូងកណ្ដាប់ស្លា

(និទានដោយ ឡុក គឹម អាយុ៥៨ឆ្នាំ និងអ៊ំស្រី ហ៊ុំ ជួង អាយុ៦២ឆ្នាំ
នៅភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

កាលដើមឡើយមានគ្រួសារមួយ មានកូនស្រីពីរនាក់ កូនស្រីច្បងឈ្មោះនាងកណ្ដាប់ដូង កូនប្អូនឈ្មោះនាងកណ្ដាប់ស្លា។ នាងកណ្ដាប់ដូងជាក្មេងឆ្លាត ឧស្សាហ៍ និងចូលចិត្តយកអាសារដទៃណាស់។ ចំណែកនាងកណ្ដាប់ស្លាជាប្អូនវិញ ជាក្មេងខ្ជិល ហើយចូលចិត្តច្រណែននឹងអ្នកដទៃ។ ឪពុកម្ដាយរបស់ពួកគេស្រឡាញ់កូនទាំងពីរស្មើៗគ្នា តែនាងកណ្ដាប់ស្លាតែងតែគិតថា ឪពុកម្ដាយរបស់នាងស្រឡាញ់នាងកណ្ដាប់ដូងជាងខ្លួន។ ដោយសារតែមានការគិតបែប

នេះហើយទើបធ្វើឱ្យនាងកណ្តាប់ស្លាមិនសប្បាយចិត្ត ថែមទាំងខឹង ឪពុកម្តាយទៀត។ មិនយូរប៉ុន្មាន ឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេក៏ស្លាប់ ចោលអស់ ម្តាយបានចាប់ជាតិជាត្រីដំរី រស់នៅក្នុងទឹកស្រះមួយ។ នាងកណ្តាប់ដូង តែងតែយកចំណីទៅឱ្យត្រីនោះនៅឯស្រះរៀង រាល់ថ្ងៃ។ ថ្ងៃមួយពេលនាងកណ្តាប់ដូងមិននៅផ្ទះ នាងបានផ្តែផ្តាំ នាងកណ្តាប់ស្លាឱ្យយកចំណីទៅឱ្យត្រីនោះផង។ នាងកណ្តាប់ស្លា បានឱកាស ថែមទាំងមិនសប្បាយចិត្តនឹងម្តាយកាលគាត់នៅរស់ផង ក្រោយពីបានដឹងថាត្រីដំរីនោះជាម្តាយចាប់ជាតិ នាងក៏ចាប់ត្រីដំរី នោះ សម្លាប់ចោលទៅ។

នាងកណ្តាប់ដូងត្រឡប់ពីធ្វើការដូចសព្វដងក៏រត់ទៅមើលត្រី ជាម្តាយចាប់ជាតិ ដោយស្រែកហៅម្តាយយ៉ាងយូរ តែមិនឃើញ ត្រីជាម្តាយចាប់ជាតិនោះចេញមក នាងក៏ដើរចូលទៅក្នុងផ្ទះវិញ ក្រឡេកឃើញស្រកាត្រីមួយនៅលើជ្រុញក្នុងផ្ទះបាយ នាងបានគិត ថា ប្រហែលជាប្អូនរបស់ខ្លួនសម្លាប់ត្រីជាម្តាយស៊ីហើយ។ នាងក៏ រើសស្រកានោះយកមកផ្សងថា «ប្រសិនបើស្រកាត្រីនេះពិតជាម្តាយ របស់កូនមែន សូមខ្ញុំយកស្រកាត្រីនេះដាក់កប់ក្នុងដីឱ្យដុះក្លាយជា ដើមត្រប់»។ នាងក៏យកស្រកាត្រីនោះដាក់កប់ដី ស្រកាត្រីនោះក៏ ដុះជាដើមត្រប់ នាងកណ្តាប់ដូងថែទាំដើមត្រប់នោះរហូតដល់ បានផ្លែមួយផ្លែ។ នាងកណ្តាប់ដូងទៅធ្វើការដូចសព្វដង ហើយឱ្យ នាងកណ្តាប់ស្លាជាប្អូននៅមើលថែទាំដើមត្រប់នោះបន្តពីបង។

នាងកណ្តាប់ស្លាបានឱកាល ពេលបងស្រីចេញទៅក្រៅបាត់

នាងក៏បេះផ្លែត្រប់នោះស្លស៊ីអស់ទៅ។ នៅពេលនាងកណ្ដាប់ដូងត្រឡប់ពីធ្វើការវិញ ក៏រត់ទៅមើលដើមត្រប់ជាម្ដាយដូចសព្វដង តែត្រប់នោះត្រូវបាត់ផ្លែទៅហើយ នាងបានស្រែកទ្រហោយំដោយសេចក្ដីអាណិតម្ដាយ។ ចំណែកម្ដាយបានទៅកើតនៅឯឋានសួគ៌។ ម្ដាយឃើញកូនទាំងពីររស់នៅឋានកណ្ដាលនេះ មានការលំបាកពេកក៏មានបំណងយកកូនស្រីទាំងពីរមករស់នៅឋានសួគ៌ ដោយគាត់បានទម្លាក់ខ្សែសូត្រមកឱ្យកូនស្រីទាំងពីរឡើងទៅឋានសួគ៌។ តែការឡើងតាមខ្សែនេះបានតែនាងកណ្ដាប់ដូងប៉ុណ្ណោះ ដោយសារនាងជាកូនដែលចេះចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សាឪពុកម្ដាយ។ ឯនាងកណ្ដាប់ស្លាឡើងមិនរួច ហើយក៏ធ្លាក់ទៅនរកអវចី ព្រោះនាងជាកូនដែលបំផ្លាញម្ដាយខ្លួនឯង មិនសក្ដិសមនឹងរស់នៅឋានសួគ៌ឡើយ។

ដូច្នេះហើយទើបមានពាក្យមួយឃ្លា ដែលបងប្អូនជនជាតិព័រពោលបញ្ជាក់ពីអត្ថន័យដែលកូនចេះថែរក្សាឪពុកម្ដាយថា៖

«ទម្លាក់ខ្សែសូត្រ បង្ហូតខ្សែអំបោះ»។

រឿងសត្វសំពោច

(និទានដោយ ឡុក គឹម អាយុ៥៨ឆ្នាំ និងអ៉ំស្រី ហ៊ុំ ជួង អាយុ៦២ឆ្នាំ នៅភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

កាលពីព្រេងនាយមានស្តេចមួយអង្គសោយរាជ្យនៅនគរមួយ ព្រះអង្គមានបុត្រីប្រាំពីរអង្គ។ ក្រោយពីបុត្រីពេញវ័យរៀបការ ស្តេចជាបិតាបានប្រាប់បុត្រីប្រាំមួយអង្គជាបងឱ្យរកស្វាមីរៀងៗខ្លួន។ បុត្រីទាំងប្រាំមួយអង្គក៏បានចេញពីនគរ យាងចូលព្រៃ ផុតព្រៃចូលវាល ផុតវាលចូលព្រៃ ក្រោយបានជួបនឹងសត្វសំពោចមួយ សំពោចក៏សួរនាងទាំងប្រាំមួយថា*ពួកនាងៗចូលមកក្នុងព្រៃមានការអ្វី?* ព្រះនាងទាំងប្រាំមួយអង្គឆ្លើយថា *ពួកខ្ញុំដើរស្វែងរកបុរសដើម្បីរៀបការជាស្វាមី។* សំពោចក៏បន្លឺទៀតថា*ពួកនាងស្រឡាញ់ខ្ញុំទៅ!* គ្រាន់តែបានឮដូចនេះ បុត្រីទាំងប្រាំមួយអង្គតបថា*យើងមិនស្រឡាញ់ឯងទេ ព្រោះឯងជាសត្វ។* បុត្រីទាំងប្រាំមួយអង្គឆ្លើយនឹងសំពោចរួចហើយ ក៏បន្តដំណើរឆ្ពោះទៅមុខទៀត។

បន្ទាប់ពីចូលព្រៃអស់ពេលជាច្រើនថ្ងៃមក ព្រះនាងទាំងប្រាំមួយអង្គក៏បានឆ្លងមកដល់ភូមិមួយដែលមានមនុស្សរស់នៅកុះករ។ ពួកព្រះនាងទាំងប្រាំមួយអង្គក៏ជ្រើសរើសស្វាមីនៅទីនោះបានម្នាក់មួយគ្រប់ៗគ្នា។ បន្ទាប់មកព្រះនាងទាំងប្រាំមួយអង្គក៏នាំស្វាមីរបស់គេមកចូលគាល់ព្រះបិតាខ្លួននៅឯព្រះរាជវាំង។

ពីរបីឆ្នាំក្រោយមក ព្រះនាងទីប្រាំពីរជាបុត្រពៅក៏ដល់វ័យ

រៀបការ ស្ដេចជាបិតាបានប្រាប់នាងឱ្យទៅរកប្ដីខ្លួនឯងដូចពួកបងៗដែរ។ ប៉ុន្តែព្រះនាងពៅបានប្រកែកនឹងព្រះបិតា មិនព្រមយកប្ដីទេ តែដោយព្រះបិតាបង្ខំខ្លាំងពេក ព្រះនាងក៏បង្ខំចិត្តចេញពីនគរធ្វើដំណើរចូលព្រៃដូចពួកបងៗដែរ។ លុះយាងចូលព្រៃអស់រយៈពេលជាច្រើនថ្ងៃ ព្រះនាងក៏បានជួបនឹងសត្វសំពោចមួយក្បាលនៅក្នុងព្រៃដែលពួកបងៗធ្លាប់បានជួបដែរ។ សំពោចក៏សួរនាងពៅថា*តើនាងមកក្នុងព្រៃម្នាក់ឯងមានការអ្វី?* នាងពៅតបថា*ខ្ញុំដើរស្វែងរកមនុស្សធ្វើជាប្ដី!* សំពោចក៏និយាយដូចមុនថា *អ៊ីចឹងនាងស្រឡាញ់ខ្ញុំទៅ។* ឮសំពោចនិយាយយ៉ាងនេះ នាងពៅក៏មានចិត្តអាណិតសំពោច ហើយមានចិត្តសប្បាយរីករាយខុសពីធម្មតា។ នាងពៅនិងសំពោចបន្តសាសងស្នេហាជាមួយគ្នារហូតបានយល់ចិត្តយល់ថ្លើមនឹងគ្នាទៅវិញទៅមក។ បន្ទាប់ពីយល់ចិត្តគ្នាហើយ នាងពៅបាននាំស្វាមីរបស់ខ្លួនជាសំពោចនោះវិលទៅនគរវិញ ដើម្បីគាល់ព្រះមាតា ព្រះបិតា។ ស្ដេចជាមាតា បិតា ឃើញនាងពៅបណ្ដើរសត្វសំពោចឆ្ពោះទៅដំណាក់ព្រះអង្គក៏មានព្រះទ័យឆ្ងល់ក្នុងចិត្តចម្លែកខុសធម្មតា។ នាងពៅក៏បាននាំសំពោចទៅគាល់ស្ដេចជាមាតា បិតា ដោយមានបន្ទូលថា*សត្វសំពោចបេះជាស្វាមីរបស់ព្រះនាង។* ស្ដេចជាមាតា បិតា បានស្ដីបន្ទោសនាងពៅ ដោយហេតុព្រះនាងបានយកសត្វធ្វើជាស្វាមី។ ដំណឹងនេះឮដល់ពួកបងៗ ពួកបងៗក៏បានសើចចំអកឡកលើយឱ្យនាងពៅលើសពីមាតាបិតាស្ដីបន្ទោសទៅទៀត។ ទោះបីមាតា បិតា បងៗ មិនពេញចិត្តយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នាងពៅនៅតែស្រឡាញ់

សំពោចធ្វើជាប្ដី ហើយមិនតបតជាមួយនឹងពួកបងៗវិញទ្បើយ។

អស់កាលច្រើនឆ្នាំមកទៀត ស្ដេចជាបិតាចង់សង់ប្រាសាទ ក៏បង្គាប់ឱ្យបុត្រប្រសារទាំងអស់ជាអ្នកសាងសង់ប្រាសាទឱ្យម្នាក់មួយ។ ស្វាមីរបស់ពួកបងៗទាំងប្រាំអង្គ ពួកគេនាំគ្នាម្ទីម្នារទៅកាប់ដើមតាចុកយកមកសាងសង់ប្រាសាទ ធ្វើទាំងយប់ ទាំងថ្ងៃ ដើម្បីឱ្យទាន់ពេលកំណត់។ បន្ទាប់ពីរួចរាល់ហើយ ពួកគេសប្បាយចិត្តណាស់ ហើយគិតថានឹងបានទទួលការកោតសសើពីសំណាក់បិតាក្មេកជាមិនខាន។ ប៉ុន្តែជាអកុសលក្នុងរាត្រីនោះមានខ្យល់បក់ផាត់មកខ្លាំងធ្វើឱ្យប្រាសាទដើមតាចុកនោះត្រូវបាក់បែកខ្ទាត់ខ្ទាយដូចចំបើងប៉ើងពេញវាលក្នុងរាត្រីនោះ។

ចំណែកនាងពៅវិញ នាងភ័យខ្លាំងណាស់ ហើយគិតថា ប្ដីអញមិនអាចទៅរកវត្ថុអ្វីមកសាងសងប្រាសាទបានឡើយ ព្រោះគាត់ជាសត្វ។នាងស្រពាប់ស្រពោនអង្គុយយំតែម្នាក់ឯង សំពោចឃើញប្រពន្ធយំដូចនេះក៏សួរថា ហេតុអីក៏អូនយំ? នាងតបថា ព្រះបិតាបានបង្គាប់ឱ្យបងសង់ប្រាសាទឱ្យបានមួយ។ សំពោចជាស្វាមីសើច ហើយបន្តថា កុំភ័យអីអូនសម្លាញ់ រឿងកំប៉ិចកំប៉ុកប៉ុណ្ណឹង បងជាអ្នកធ្វើ អូនកុំបារម្ភ។ ទោះបីជាប្ដីសន្យាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ក៏នាងនៅតែភ័យនៅតែបារម្ភក្នុងចិត្ត ហើយគិតថាប្ដីរបស់ខ្លួនជាសត្វ មិនអាចធ្វើអ្វីកើតដូចពួកបងៗថ្លៃជាមនុស្សនោះទេ។ សេចក្ដីភិតភ័យនៅតែមានក្នុងចិត្តរបស់នាងពៅជានិច្ច នាងរង់ចាំមើលលទ្ធផលជាស្នាដៃរបស់ប្ដីទាំងអស់សង្ឃឹម។ សំពោចជាប្ដីដេកក្រវៀនៗសម្លឹងមើលប្រពន្ធ

ទាំងក្នុងចិត្តស្រឡាញ់នាងជាពន់ពេក។

បន្ទាប់ពីឃើញប្រពន្ធលង់លក់ហើយ សំពោចក៏កាឡាខ្លួនជាបុរសយ៉ាងស្រស់សង្ហា ស្អាត លើសប្រុសដទៃ ព្រមទាំងចេះមន្តវិជ្ជាការសព្វបែបយ៉ាងថែមទៀតផង។ មិនបង្អង់យូរ មាណពក៏រៀបចំចាត់ចែងកសាងប្រាសាទ ដើម្បីឱ្យទាន់ពេលកំណត់ព្រឹកឡើង។ មាណពបានប្រើមន្តវិជ្ជាការក្នុងការសាងសង់ប្រាសាទរហូតរួចរាល់ចប់សព្វគ្រប់ ហើយក៏កាឡាខ្លួនជាសត្វសំពោចចូលក្នុងស្រោមទៅដេកក្បែរប្រពន្ធវិញ។

លុះព្រលឹមស្រាងៗ ស្តេចជាមាតាបិតាតើនឡើងក៏ភ្ញាក់នឹងពន្លឺចែងចាំងជះមកដំណាក់របស់ទ្រង់ៗ ព្រះអង្គក៏ចេញមកក្រៅឃើញបុត្រីទាំងប្រាំពីរនាក់កំពុងតែឈរមើលប្រាសាទដ៏ស្កឹមស្កៃ និងមានពន្លឺចិញ្ចែងចិញ្ចាចក្រហមឆ្អិនឆ្អៅនៅក្នុងបរិវេណរាជវាំង។ ទ្រង់ក៏សួរទៅបុត្រីទាំងប្រាំពីរ រកម្ចាស់សាងសង់ប្រាសាទនេះ បុត្រីច្បងទាំងប្រាំមួយអង្គ ម្នាក់ៗបានដណ្តើមគ្នាទូលទៅទ្រង់វិញថា *ស្វាមីរបស់គេរៀងៗខ្លួនជាអ្នកសាងសង់ប្រាសាទនេះ។* ពេលទ្រង់បានឮសម្តីរបស់បុត្រីដូចនេះ ព្រះអង្គសប្បាយព្រះទ័យណាស់ តែទ្រង់នៅតែសញ្ជឹងគិតក្នុងចិត្តថា *ប្រាសាទល្អស្អាតដូចនៅឋានសួគ៌អ៊ីចឹងលុះត្រាតែមនុស្សអស្ចារ្យទើបមានសមត្ថភាពខ្ពស់អាចធ្វើបាន ចុះបើបុត្រប្រសារយើងជាមនុស្សធម្មតាអាចសង់បានដែរឬទេ? ចំណែកស្វាមីនាងពៅវិញជាសត្វសំពោច វារីតតែមិនអាចទៅទៀត ហើយនាងក៏មិននិយាយស្តីអ្វីនឹងគេដែរ។* បន្ទាប់ពីគិតរួចទ្រង់ក៏យាងចូល

ទៅក្នុងដំណាក់វិញ ហើយក៏ហៅបុត្រីទាំងអស់មកសួរបញ្ជាក់ម្តង ទៀត បុត្រីច្បងម្នាក់ៗនៅតែដណ្តើមគ្នានិយាយថា ប្រាសាទនេះជាស្នាដៃស្វាមីរបស់ខ្លួនរៀងៗខ្លួន។ ចំណែកនាងពៅគ្មានអ្វីអួតអាង នឹងគេ អង្គុយក្នុងទឹកមុខយ៉ាងអស់សង្ឃឹមក្នុងចិត្ត។

ដោយបុត្រីម្នាក់ៗនៅតែអះអាងថា ជាស្នាដៃរបស់ប្តីខ្លួន ព្រះអង្គក៏ឱ្យបុត្រីទាំងប្រាំពីរនាក់ធ្វើពិធីសត្យាធិស្ឋាន ដើម្បីរកម្ចាស់អ្នកសង់ប្រាសាទពិត ដោយឱ្យបុត្រីទាំងអស់វារឡើងសសរកន្លោង។ បើនាងណាម្នាក់វារឡើងដល់ដំបូលលើ នោះបញ្ជាក់ថា ប្រាសាទនោះជាប្រសាទរបស់ស្វាមីនាងជាអ្នកសាងសង់។ បុត្រច្បងទាំងប្រាំមួយឡើងម្នាក់ម្តងៗ ប៉ុន្តែមិនអាចវារឡើងរួច សូម្បីតែពាក់កណ្តាលសសរ។ ឯនាងពៅវិញ នាងមិនបានចាប់អារម្មណ៍នឹងការឡើងសសរនេះទេ ព្រោះនាងយល់ថាប្តីរបស់ខ្លួនគ្មានចំណែកក្នុងការសាងសង់នេះឡើយ តែដោយត្រូវបិតាបង្ខំឱ្យនាងវារឡើង នាងគ្រាន់តែនឹកដល់សំពោចជាប្តី ស្រាប់តែខ្លួននាងឡើងដល់កំពូលដំបូលដោយមិនដឹងខ្លួន។ ស្តេចជាបិតាឃើញដូចនេះ ទើបសន្និដ្ឋានថា ប្តីនាងពៅជាអ្នកសង់ប្រាសាទពិតប្រាកដ ហើយសរសើរដល់ប្តីនាងពៅទៀតផង។ ប៉ុន្តែព្រះអង្គនៅតែឆ្ងល់ពីសមត្ថភាពសាងសង់របស់ប្តីនាងពៅ។

បុត្រីច្បងទាំងប្រាំមួយអង្គ ក៏ចាប់ច្រណែននឹងនាងពៅគ្រប់ៗគ្នា ហើយក៏ទៅស្តីបន្ទោសឱ្យប្តីរបស់ខ្លួននៅឯដំណាក់គ្រប់ៗគ្នា។ ចំណែកនាងពៅបានទៅដំណាក់យ៉ាងរួសរាន់ ដើម្បីសួរប្តីអំពីប្រាសាទនោះ សំពោចជាប្តីក៏សារភាពប្រាប់ប្រពន្ធថាខ្លួនជាអ្នកសង់ប្រាសាទ

នោះមែន។ ចាប់ពីពេលនោះមក នាងពៅនិងប្ដីត្រូវមាតាបិតាស្រឡាញ់យកចិត្តទុកដាក់។

ចំណេរកាលក្រោយមក ស្ដេចជាបិតាបានរៀបចំពិធីបុណ្យមួយយ៉ាងអធឹកអធម ទ្រង់បង្គាប់ឱ្យបុត្រប្រុសាទាំងអស់ទៅរកសាច់ប្រភេទណាកុំឱ្យស្អុយសម្រាប់ថ្ងៃបុណ្យ។ ពេលនោះនាងពៅភិតភ័យយ៉ាងខ្លាំង នាងបាននាំព្រះបន្ទូលបិតាមកប្រាប់សំពោចជាប្ដី សំពោចក៏ប្រាប់នាងវិញថាកុំបារម្ភអី បងជាអ្នកទៅរកសាច់ទាំងនោះ។ សំពោចទៅពាំស្រកាត្រី រោមសត្វតូចធំទាំងឡាយយកមកឱ្យប្រពន្ធយ៉ាងច្រើន។ នាងឃើញសុទ្ធតែរោមសត្វនិងស្រកាត្រីបែបនេះ ក៏និយាយទៅកាន់ប្ដីថា របស់អ៊ីចឹងមិនមែនជាសាច់ទេលោកប្ដី តើយើងគិតធ្វើយ៉ាងដូចម្ដេចដើម្បីឱ្យបានសាច់? នាងក៏យករោមសត្វបោះចេញទៅក្រៅភ្លាមនោះស្រាប់តែរោមនោះក្លាយទៅជាសត្វតូចធំផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន និងយកស្រកាត្រីដាក់ក្នុងទឹក ស្រការនោះក៏ក្លាយជាត្រីរស់រវើកយ៉ាងច្រើនដែរ។ ចំណែកប្ដីរបស់បងៗបានសាច់ពីក្នុងព្រៃពីរបីថ្ងៃកន្លងមកហើយ សាច់នោះក៏ស្អុយរលួយអស់ទៅ។ ពិធីបុណ្យក៏ចាប់ផ្ដើម សាច់សត្វសម្រាប់ធ្វើម្ហូបមានតែសាច់របស់ប្ដីនាងពៅមួយគត់ដែលអាចផ្គត់ផ្គង់ក្នុងពិធីបុណ្យបានយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់។

បន្ទាប់មកទ្រង់បានចាត់កូនប្រសារទាំងប្រាំមួយនាក់ឱ្យទៅនិមន្តព្រះសង្ឃដើម្បីសូត្រមន្តក្នុងពិធី។ អ្នកទាំងប្រាំមួយចេញពីរបងវាំង ឃើញរបស់ផ្សេងៗដែលមានពណ៌ក្រហម ដូចជា គោសម្បុរ

ក្រហម ឈ្លូស ប្រេីស ទន្សោង ដេីមឈេីមានស្លឹកពណ៌ក្រហម ដំបូក ដុះស្មៅពណ៌ក្រហម ជាដេីម ពួកគេចាត់ទុកអ្វីទាំងនោះជាសាមណេរ ឬភិក្ខុ ហេីយនាំមកក្នុងវាំងថ្វាយបិតាក្មេក។ ស្ដេចជាបិតាឃេីញដូច នេះ ក៏ហួសចិត្តមិននិយាយស្ដីអ្វី គ្រាន់តែនឹកក្នុងចិត្តថា កូនប្រសារអញ ពិតជាល្ងង់មែន។ ទ្រង់ក៏ប្រេីប្ដីនាងពៅទៅនិមន្តព្រះសង្ឃវិញ ម្ដង នាងពៅក៏ចាប់ផ្ដើមភ័យម្ដងទៀត ព្រោះនាងគិតថា ប្ដីរបស់នាងទៅ និមន្តព្រះសង្ឃយ៉ាងដូចម្ដេច បេីគាត់ជាសត្វនោះ។ នាងដេីរទៅ ដំណាក់ទាំងទឹកមុខក្រៀមក្រំ។ សំពោចឃេីញដូចនេះ ក៏សួរទៅកាន់ ប្រពន្ធថា អូនកេីតអ្វីបានជាទឹកមុខក្រៀមក្រំម្ល៉េះ? នាងឆ្លេីយទៅ សំពោចជាប្ដីថា ព្រះបិតាឱ្យបងទៅនិមន្តព្រះសង្ឃមកសូត្រមន្ត។ សំពោចនិយាយទៅកាន់ប្រពន្ធថា គ្រាន់តែប៉ុណ្ណឹងអូនភ័យធ្វើអ្វី ចាំ បងទៅនិមន្តព្រះសង្ឃ។ សំពោចក៏ទៅនិមន្តព្រះសង្ឃបានមកជា ច្រេីនអង្គចូលក្នុងពិធីបុណ្យនោះ។ ស្ដេចជាបិតាសប្បាយចិត្តជាពន់ ពេកនិងកោតសរសេីរពីសមត្ថភាពសំពោចថែមទៀតផង។

លុះរាត្រីកាលចូលមកដល់ នាងពៅចេញទៅមេីលសិល្បៈ កម្សាន្តផ្សេងៗ។ សំពោចឃេីញប្រពន្ធចេញទៅបាត់ក៏កាឡាខ្លួនជា កំលោះយ៉ាងស្រស់សង្ហា ដេីរទៅនិយាយលែបខាយសុំស្នេហ៍ពីនាង ពៅ។ នាងពៅបានប្រាប់ទៅកំលោះនោះវិញថា ខ្ញុំមានស្វាមីហេីយ កុំតាមស្រឡាញ់ខ្ញុំ។ មាណពនោះនៅតាមផ្ដោះផ្ដងសុំស្នេហ៍មិនព្រម ឈប់ មិនត្រឹមប៉ុណ្ណោះក៏បានបង្អាប់នាងថាយកប្ដីជាសត្វតិរច្ឆាន ទៀតផង។ នាងខឹងណាស់ក៏តបទៅកំលោះសង្ហានោះថា កុំមេីល

ងាយប្ដីខ្ញុំ អ្នកមិនមានតម្លៃគ្រប់គ្រាន់ស្មើនឹងប្ដីរបស់ខ្ញុំឡើយ។ ថា ហើយនាងក៏បន្លំគេចខ្លួនក្នុងចំណោមមនុស្សច្រើនពីកំលោះសង្ហា នោះ និងដើរឆ្ពោះទៅដំណាក់មកមើលប្ដីវិញ តែពេលមកដល់សំណាក់ នាងមិនឃើញប្ដី ឃើញតែស្រោមមួយនៅក្នុងដំណាក់របស់ខ្លួន។ នាងក៏រើសយកស្រោមនោះទុក ហើយដើររកប្ដីទាំងក្នុង និងក្រៅដំណាក់សព្វកន្លែងតែមិនឃើញ នាងក៏ចាប់ផ្ដើមសង្ស័យលើសមត្ថភាពប្ដីកន្លងមកដែលពូកែគ្រប់រឿងទាំងអស់ ហើយនាងក៏ធ្វើពុតជាដេកលក់។ មាណពបន្ទាប់ពីនាងពៅគេចចេញពីខ្លួនបាត់ នាយក៏ដើរសម្លឹងរកនាងក្នុងពិធីនោះមិនឃើញ ក៏ម្ទីម្ទាត្រឡប់មកដំណាក់វិញ ក្រែងភរិយាដឹងពីការពិតរបស់ខ្លួន។ មាណពដើរចូលក្នុងដំណាក់ក៏ឃើញប្រពន្ធកំពុងដេកលក់ នាយក៏លបៗដើម្បីចូលក្នុងស្រោមវិញ តែមាណពរកស្រោមមិនឃើញ។ ពេលនោះ នាងពៅក៏ស្ទុះក្រោកឡើង ចាប់មាណពជាប់ ហើយសួរថា អ្នកមកដំណាក់ខ្ញុំធ្វើអ្វី? មាណពសម្ដែងអាកប្បកិរិយាអេះអុញៗ ហើយសួររកស្រោមសំពោចនោះ ទើបនាងប្រាកដក្នុងចិត្តថាជាស្វាមីរបស់នាងមែន។ នាងអង្វរសុំស្វាមីកុំឱ្យចូលក្នុងស្រោមសំពោចនោះវិញ។ ដោយឃើញពីភាពស្លូតបូតនិងភាពស្មោះត្រង់របស់នាងពៅមានចំពោះខ្លួន មាណពក៏ព្រមរស់នៅក្នុងសភាពជាមនុស្សរហូត តែសុំឱ្យប្រពន្ធដុតស្រោមនោះចោល សំណល់ផេះផង់នៃស្រោមនោះ ក៏កើតជាសត្វពាហនៈ និងអ្នកបម្រើប្រុសស្រីជាច្រើន។

នាងពៅត្រេកអរជាពន់ពេក បាននាំស្វាមីទៅគាល់មាតបិតាទ្រង់ទាំងពីរសប្បាយព្រះទ័យណាស់ ពេលឃើញបុត្រប្រសាស្រស់សង្ហា ថែមទាំងមានមហិទ្ធិឫទ្ធិដ៏អស្ចារ្យលើសមនុស្សធម្មតានោះ។

អំណឹះតមក នាងពៅនិងស្វាមីរស់នៅជាមួយគ្នាយ៉ាងសុខសាន្តរៀងរាល់ថ្ងៃបន្ទាប់ពីស្វាមីមកពីធ្វើការវិញ នាងរៀបចំម្ហូបអាហារឱ្យស្វាមីមិនដែលមានខ្វះ មិនតែប៉ុណ្ណោះនាងតែងយកទឹកមកលាងជើងឱ្យប្ដី ហើយយកសក់របស់នាងមកជូតសម្អាតទឹកពីជើងរបស់ប្ដី។ លក្ខណៈសម្បត្តិល្អទាំងនេះធ្វើឱ្យប្ដីកាន់តែស្រឡាញ់នាងទ្វេឡើង។ ប៉ុន្តែភាពសុខសាន្តរបស់នាងពៅជាមួយស្វាមីនេះ មិនបានយូរប៉ុន្មានក៏ត្រូវពួកបងៗច្រណែនឈ្នានីសនឹងនាង ដោយសារពួកបងៗរបស់នាងលួចស្រឡាញ់ស្វាមីនាងពៅដែរ។ ដូច្នេះហើយពួកគេរកគ្រប់វិធីដើម្បីធ្វើឱ្យស្វាមីនាងពៅស្អប់នាងនិងបោះបង់នាងចោល។ ថ្ងៃមួយពួកបងៗប្រាប់នាងពៅថា បើចង់ឱ្យប្ដីស្រឡាញ់ពៅកាន់តែខ្លាំង ពៅត្រូវធ្វើតាមបង គឺពៅលីងអំបិលឱ្យក្ដៅ ហើយពេលប្ដីមកពីធ្វើការចូលមកដល់ដំណាក់ភ្លាម ពៅឯងត្រូវយកអំបិលលីងនោះជះទៅលើមុខប្ដីទៅ នោះប្ដីកាន់តែស្រឡាញ់ពៅទ្វេឡើង។ ហេតុតែនាងល្ងង់ហើយចង់ឱ្យប្ដីស្រឡាញ់ថែមទៀត នាងក៏ទទួលគំនិតមិនគប្បីពីបងៗទៅអនុវត្តលើស្វាមីរបស់ខ្លួនមែន។ មាណពខឹងនឹងប្រពន្ធណាស់ តែមិនប្រកាន់នឹងនាងទេ ដោយគិតថាជាកំហុសម្ដងម្កាល នាយគិតថាទង្វើបែបហ្នឹងមិនល្អទេ ថ្ងៃក្រោយឈប់ធ្វើទៀត។ ថ្ងៃបន្តបន្ទាប់ក្រោយមកពួកបងៗរបស់នាងចេះតែមកបញ្ឆេះនាងឱ្យធ្វើអំពើដូច

មុន។ នាងពៅនៅតែលឹងអំបិលជះដាក់មុខប្ដីស្មើររៀងរាល់ថ្ងៃ ធ្វើឱ្យមុខប្ដីកើតដំបៅរលេះរលួយ។ ដោយឃើញការប្រព្រឹត្តរបស់ប្រពន្ធមកលើខ្លួនដដែលៗ ធ្វើឱ្យមាណពដាច់ចិត្តចាកចោលនាងពៅចេញទៅរស់នៅទីទៃពីគ្នា។

កន្លងទៅច្រើនខែ ស្ដេចជាបិតាមិនបានឃើញបុត្រប្រសាចូលគាល់ ក៏ឱ្យអាមាត្យហៅនាងពៅនិងស្វាមីមកគាល់។ អាមាត្យបានជួបតែនាងពៅកំពុងដេកឈឺម្នាក់ឯង ស្គមខុសពីធម្មតា។ អាមាត្យក៏ត្រឡប់មកទូលស្ដេចវិញ ស្ដេចជាបិតាក៏យាងមកដំណាក់នាងពៅសួរអំពីមូលហេតុនៃការបាត់ខ្លួនប្ដីនាងពៅ។ នាងបានប្រាប់រឿងរ៉ាវគ្រប់យ៉ាងដល់បិតា ព្រះអង្គក៏ខឹងខ្លាំងណាស់ ហើយបញ្ជាឱ្យអាមាត្យទៅនាំនាងទាំងប្រាំមួយអង្គមកបញ្ជាក់ពីការរឿងរ៉ាវទាំងឡាយនេះ ក្រោយពីបានដឹងរឿងហើយ ស្ដេចជាបិតាក៏សម្រេចចិត្តកាត់ទោសប្រហារជីវិតកូនទាំងប្រាំមួយអង្គដោយផ្ទាល់ដៃ។

ស្វាមីរបស់នាងពៅ បន្ទាប់ពីបានចាកចេញនាងពៅ នាយបានទៅជួបនារីម្នាក់ឈ្មោះនាងម៉ាល់ ជានារីមានកិរិយាមារយាទឆ្នាស់ឆ្នើម ជាកូនអ្នកមានទ្រព្យស្ដុកស្ដម្ភ រស់ក្នុងតំបន់ឆ្ងាយពីវាំងស្ដេច។ ចំណែកនាងពៅវិញ បន្ទាប់ពីជាសះស្បើយពីជំងឺហើយ នាងក៏បានដឹងពីកំហុសរបស់ខ្លួនហើយ ក៏លួចរត់ចេញពីវាំង ដើម្បីស្វែងទៅរកស្វាមី។ ព្រះនាងបានធ្វើដំណើរស្មើរគ្រប់ទីកន្លែងអស់រយៈពេលជាច្រើនថ្ងៃ ទើបបានទទួលបានដំណឹងថា ស្វាមីខ្លួនកំពុងរស់នៅជាមួយគ្រួសារមួយ នាងត្រេកអរណាស់។ នាងបានគិតថា ប្រសិនបើ

នាងបង្ហាញខ្លួនក្នុងឋានៈជានាងពៅ ស្វាមីរបស់នាងប្រាកដជាមិនព្រមទទួលនាងឡើយ។ ដូចនេះនាងបានរៀបចំខ្លួន តែងកាយជាមនុស្សប្រុស ទើបអាចនៅជិតស្វាមីខ្លួនបាន។ បន្ទាប់ពីគិតរួចនាងក៏សម្រេចចិត្តកាត់សុដន់យកទៅផ្ញើនៅដើមរកា កាត់ប្រដាប់ភេទយកទៅផ្ញើនៅដើមសំរោង ហើយក៏ស្លៀកពាក់របៀបមនុស្សប្រុសដើរឆ្ពោះទៅភូមិរបស់ប្តីនាងរស់នៅ។

បន្ទាប់ពីនាងបានជួបប្តី នាងក៏សុំប្តីធ្វើជាមិត្តសម្លាញ់នឹងគ្នា ហើយនាងក៏រស់នៅលាក់ពីប្រវត្តិរបស់ខ្លួននៅក្នុងភូមិនោះដែរ។ មាណពជាប្តីឃើញសភាពរូបកាយនាងពៅស្គមស្គាំងគួរឱ្យអាណិត ក៏ព្រមធ្វើជាមិត្តនឹងនាង ដោយពុំសង្ស័យឬស្គាល់នាងបន្តិចណាឡើយ។ ចាប់ពីពេលនោះមក អ្នកទាំងពីរមានទំនាក់ទំនងជាមួយយ៉ាងជិតស្និទ និយាយអ្វីក៏ចុះសម្រុងនឹងគ្នា ទៅណាមកណាជាមួយគ្នា ធ្វើឱ្យនាងម៉ាល់ជាគូដណ្តឹង ក៏មិនសប្បាយចិត្តដែរ។ ចាប់តាំងពីនាងបានមករស់នៅក្បែរប្តី នាងក៏មានអារម្មណ៍កក់ក្តៅខ្លះដែរ តែពេលខ្លះក៏ឈឺចាប់ខ្លាំងណាស់ដែរ ព្រោះឃើញប្តីស្និទស្នាលជាមួយស្រីផ្សេងក្រៅពីខ្លួននាង។ នាងតែងតែលួចយំម្នាក់ឯង ដោយមិនឱ្យប្តីឃើញខ្លាចមានការសង្ស័យ។

ថ្ងៃមួយមាណពនិងនាងពៅបានដើរលេងជាមួយគ្នា នាយក៏និយាយប្រាប់នាងអំពីការកំណត់ថ្ងៃរៀបការរបស់នាយជាមួយនាងម៉ាល់នៅថ្ងៃខាងមុខ។ នាងពៅឮព័ត៌មានរៀបការនេះភ្លាម នាងក៏អស់សង្ឃឹមក្នុងជីវិតឡើងវិញ ឈឺចាប់រកទីបំផុតគ្មាន ហើយនាង

និយាយបន្តទៅកាន់ប្ដីថា ខ្ញុំសូមចូលរួមអបអរជាមួយផង ហើយថ្ងៃនោះដែរ ខ្ញុំសុំជួយចូលផ្លុំប៉ីក្នុងពិធីមង្គលការនោះ តែបើកាលណាខ្ញុំផ្លុំទៅ ប៉ីរបស់ខ្ញុំឈប់ឮសំឡេង សូមក្លើពុះប៉ីនោះមើលផង។

ថ្ងៃកំណត់រៀបការរបស់មាណពនិងនាងម៉ាល់បានមកដល់ គេបានរៀបចំពិធីយ៉ាងគគ្រឹកគគ្រេង អ្នកភូមិចូលរួមស្ទើរគ្មានសល់ម្នាក់។ នាងពៅផ្លុំប៉ីសែនពីរោះគ្មានពីរ មនុស្សទាំងឡាយសម្លឹងមើលនាងគ្រប់គ្នា។ បទចម្រៀងមួយឃ្លាដែលនាងស្រែកច្រៀងលាយឡំនឹងទឹកភ្នែកថា*នាងម៉ាល់បាក់ភ្លៅ នាងពៅបោះបង់ រលកស្វាត់ជ្រងខ្លែងកាច់រំពាត់។* នាងបន្តផ្លុំប៉ីនោះរហូតឈាមហូរចូលកកក្នុងប៉ីផ្លុំលែងឮ នាងក៏រត់ចេញក្រៅ ចូលទៅក្នុងព្រៃដួលសន្លប់តែម្នាក់ឯង។

ចំណែកមាណពពេលឮក្លើច្រៀងពាក់ព័ន្ធនឹងឈ្មោះអតីតភរិយារបស់ខ្លួន ស្រាប់តែមានអារម្មណ៍ក្នុងចិត្តហាក់នឹកភរិយាដើមជាពន់ពេក។ នាយសម្លឹងរកមើលក្លើមិនឃើញ ឃើញតែប៉ីធ្លាក់លើដីកន្លែងក្លើឈរ នាយក៏រើសប៉ីនោះយកមកពុះមើលតាមបណ្ដាំរបស់ក្លើ ក៏ឃើញសុទ្ធឈាមកកពេញក្នុងប៉ី។ នាយនិយាយ ម្នាក់ឯងថា ក្លើរបស់យើងពិតជាមនុស្សស្រី ហើយមនុស្សស្រីនោះពិតជានាងពៅប្រពន្ធកម្សត់របស់ខ្ញុំជាប្រាកដ។ មាណពក៏រត់ចេញពីពិធីតាមរកនាងពៅនៅឯព្រៃអស់រយៈពេលជាច្រើនថ្ងៃ ទើបរកឃើញនាងដេកសន្លប់នៅកណ្ដាលព្រៃតែម្នាក់ឯង។ មាណពក៏លើកត្រកងបីនាងក្នុងចិត្តសែនអាណិតនិងក្ដុកក្ដួលក្រៃពេក រកអ្វីប្រៀបផ្ទឹមបានឡើយ។ មាណពក៏នាំនាងមកមើលថែរហូតនាងពៅដឹងខ្លួនវិញ អ្នកទាំងពីរ

ក៏ស្រវ៉ាអោបគ្នាដោយសេចក្ដីស្រឡាញ់ និងសេចក្ដីនឹករឭកបំផុត។ ពួកគេទាំងពីររំឭករឿងរ៉ាវទាំងឡាយ ដែលធ្លាប់កើតមានចំពោះពួកគេប្រាប់គ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងទឹកចិត្តរីករាយផង និងក្រៀមស្រពោនផង។ ចាប់ពីពេលនោះនាងពៅនិងស្វាមីរស់នៅជួបជុំគ្នាយ៉ាងសុខសាន្តរ ហូតទៅ។

ចំណែកដើមរការដែលនាងពៅកាត់សុដន់យកទៅផ្ញើនោះ ក៏ដុះបន្លាមានទម្រង់ដូចសុដន់របស់មនុស្សស្រ្តី។ ឯដើមសំរោងដែលនាងពៅបានកាត់ប្រដាប់ភេទយកទៅផ្ញើនោះ តាំងពីពេលនោះមក ផ្លែសំរោងនៅពេលទុំប្រែះទៅ ផ្លែវាមានទម្រង់ដូចប្រដាប់ភេទរបស់មនុស្សស្រ្តីផងដែរ។

រឿងមិត្តសម្លាញ់ពីរនាក់

(និទានដោយ ឡុក គឹម អាយុ៥៨ឆ្នាំ និងអ៊ំស្រី ហ៊ុំ ដួង អាយុ៦២ឆ្នាំ នៅភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់)

មានបុរសពីរនាក់ជាសម្លាញ់នឹងគ្នា ពួកគេរកស៊ីបរបាញ់សត្វជារបរចិញ្ចឹមជីវិត។ បុរសទីមួយមានភរិយាជាស្ត្រី ដែលមានចរិយាសម្បត្តិល្អ មានរបៀបរៀបរយក្នុងការរស់នៅ និងចេះរៀបចំទុកដាក់ផ្ទះសម្បែងបានល្អ។ ថ្ងៃមួយបុរសជាមិត្តមកលេងផ្ទះ ហើយបុរសជាម្ចាស់ផ្ទះបានឃាត់ក្លើរបស់ឱ្យនៅហូបបាយជាមួយ។ បុរសជាភ្ញៀវក៏នៅតាមការឃាត់របស់ម្ចាស់ផ្ទះ។ បុរសម្ចាស់ផ្ទះបានប្រាប់ភរិយាឱ្យចម្អិនអាហារដើម្បីទទួលក្លើ។ នាងជាប្រពន្ធក៏យកសត្វទទាដែលប្ដីរកបានមកចម្អិនជាម្ហូបសម្រាប់ទទួលភ្ញៀវ។ បន្ទាប់ពីចម្អិនរួច នាងក៏រៀបចំម្ហូបទាំងនោះ ដោយដាក់ចានផ្សេងពីគ្នា។ ចានម្ហូបសម្រាប់ប្ដីខ្លួនមានសាច់នៅខាងក្រោម មានបន្លែនៅខាងលើ ឯចានសម្រាប់ភ្ញៀវមានសាច់និងបន្លែលាយបញ្ចូលគ្នា។ បន្ទាប់ពីរៀបចំរួចហើយ នាងក៏អញ្ជើញប្ដីនិងក្លើរបស់ប្ដីឱ្យមកទទួលទានអាហារ។ ប្ដីក្រឡេកឃើញចានម្ហូបរបស់ខ្លួនសុទ្ធបន្លែ ឯចានម្ហូបរបស់ក្លើមានទាំងសាច់ មានទាំងបន្លែ ក៏នឹកអន់ចិត្តនឹងប្រពន្ធរបស់ខ្លួនហើយពោលពាក្យថា៖ *ទទាទទោក ខំបាញ់ខំដោត ទទាបាត់* ប្រពន្ធក៏ឆ្លើយតបវិញថា *ទទាទតាត ស្រវ៉ាដល់បាត ទទានៅ*។

ក្រោយទទួលទានអាហាររួច ភ្ញៀវក៏ត្រឡប់ទៅវិញ បុរសជាម្ចាស់ផ្ទះបានសរសើរពីស្នាដៃធ្វើម្ហូបរបស់ប្រពន្ធដែលប្រសប់រៀបចំម្ហូបអាហារសម្រាប់ខ្លួននិងក្លើរបស់ខ្លួន។ បន្ទាប់ពីពេលនោះមក បុរសជាប្ដីរបស់នាងស្ត្រីមានចរិយាល្អស្រឡាញ់នាងលើសមុន។

២- ភាសាជនជាតិព័រ

ជនជាតិដើមភាគតិចព័រ(Pear/ Por) ដែលហៅខ្លួនឯងថា សំរែ ឬសំរ៉ាយ និងរស់នៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ (ក្នុងស្រុកភ្នំក្រវាញ និង ស្រុកវាលវែង)នៃប្រទេសកម្ពុជាមានភាសាកំណើតរបស់ខ្លួន រហូត មកដល់សព្វថ្ងៃ។ អ្នកស្រាវជ្រាវភាសាវិទ្យាអន្តរជាតិបានចាត់ ភាសាព័រចូលក្នុងក្រុមភាសាមួយដែលហៅជាភាសាអង់គ្លេសថា Pearic Group គឺក្រុមភាសាព័រ។ ក្នុងក្រុមភាសាព័រមាន ភាសាព័រ (សំរែឬសំរ៉ាយ) ភាសាជង(ដែលកំពុងតែបាត់បង់) ភាសាស្អូច និង ភាសាសួយ។

ជនជាតិព័រក្នុងស្រុកភ្នំក្រវាញនិងស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់ ដែលមានវ័យចំណាស់ចាប់ពី៤០ឆ្នាំឡើងទៅ នៅនិយមប្រើប្រាស់ ភាសាព័រក្នុងការនិយាយប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ។ ប៉ុន្តែ កូនចៅជនជាតិព័រដែលមានវ័យប្រហែល៣០ឆ្នាំចុះក្រោម មិនចូលចិត្តនិយាយភាសាព័រទេ ទោះបីពួកគេអាចស្តាប់ឪពុកម្តាយ ជីដូនជីតារបស់គេយល់ជាភាសាព័រក៏ដោយ។ ក្មេងៗជនជាតិព័រ តែងតែនិយាយប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយក្មេងៗជនជាតិព័រ និងជាមួយ ក្មេងៗខ្មែរដែលរស់នៅជិតខាងជាភាសាខ្មែរ។ នៅពេលឪពុកម្តាយ ជីដូនជីតានិយាយភាសាព័រទៅរកពួកគេ ក្មេងៗព័រច្រើនតែនិយាយ តបវិញជាភាសាខ្មែរ។ មានក្មេងៗជនជាតិព័រជាច្រើនបានចូលរៀន ភាសាខ្មែរនិងអក្សរខ្មែរនៅសាលារៀន ដែលនៅក្នុងមូលដ្ឋានរបស់ ពួកគាត់។ ស្ថានភាពនេះ ធ្វើឱ្យភាសាព័រប្រឈមនឹងការបាត់បង់នា

ពេលខាងមុខ។

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវភាសាព័រ (នៅខេត្តពោធិ៍សាត់)បានឱ្យយើងរកឃើញសូរស្រៈ សូរព្យញ្ជនៈ ដូចខាងក្រោម ៖

សូរស្រៈ

o ក្នុងពាក្យ toŋ, rok

o:	to:h, kho:j
u	suk, puŋ
u:	plu:, ʔu:
a	mat
a:	kəmˀa:ŋ, sma:
ɒ	cɒ ŋkih
ɒ :	kɒ :k, klɒ :ŋ
ɔ	pɔŋkriɲ
ɔ:	rɔ:naɛɲ
i	kliɲ, siɲ
i:	ti:
e	the, theh
e:	the:mti:, pe:
œ	ksœm
œ:	ʔeɲcœ:m
[aɛ	rɔ:naɛɲ
[ɛ	lɒ :mpɛɲ
ie	miew, pɔhwien
ɯ	khe:ncɯŋkhɯn
uə	sruəl

ស្វូរព្យញ្ជនៈ

t ក្នុងពាក្យ	tiː, toŋ
th	theːmtiː
k	kliɲ
kh	khoːj, kheːn
c	cɒ ŋkih
ch	chaː, chnœn
p	pluː
ph	phoŋ mətuːt
ʔ	ʔeɲcœːm, ʔic
b	baːt tiː
d	behduːŋ
g	gˀɔŋ
ŋ	ŋalr, puŋ
ɲ	siɲ, ɲeaːj
n	naːŋ
m	muk
s	suk, siɲ
h	haːl, heːl
j	jaŋ, jaːw
l	laɛc, laktak
r	re, rɒ ːŋ
w	rəwaːj, pohwien
ˀr	ˀrok
hˀ	hˀaːl

sˀ sˀe:p

mˀ mˀo:j

ˀm ˀmo:t

tˀ tˀa:k

វាក្យសព្ទព័រ

ខាងក្រោមនេះ ជាវាក្យសព្ទមួយចំនួននៃភាសាព័រដែលក្រុមស្រាវជ្រាវយើងបានកត់ត្រា ដោយប្រើប្រាស់សញ្ញាសូរវិទ្យាអន្តរជាតិ(API) អមដោយសំណេរជាអក្សរខ្មែរផងដែរ ទោះបីការកត់ត្រាជាសំណេរខ្មែរមិនឆ្លើយតបនឹងសូរក្នុងភាសាព័រទាំងស្រុងក្តី ៖

ពាក្យព័រ	**ពាក្យខ្មែរ**
to:h តូស	ក្បាល
suk ស៊ុក	សក់
mok មុក	មុខ
slak pəla:ŋ ស្លាក់ ប៉ឡាង	ត្រចៀក
mɒ :tu:t ម៉ទូត	ច្រមុះ
pʰoŋ mətu:t ផុង មទូត	រន្ធច្រមុះ
rɔ :naɛ ɲ រណែញ	មាត់
mat ម៉ាត់	ភ្នែក
ski mat ស្គិ ម៉ាត់	ត្របកភ្នែក
ʔ eɲ cœ:m អិញចឹម	ចិញ្ចើម

suk mat ស៊ុក ម៉ាត់	រោមភ្នែក
kliɲ ក្លិញ	ថ្ងាស
kho:j ខូយ	ធ្មេញ
srɒ:tˀ a:k ស្រតាក	អណ្ដាត
senja:t rɔ:naɛɲ សិនយ៉ាត រណែញ	បបូរមាត់
kɒ:mˀ a:ŋ ក.ម៉ាង	ចង្ការ
suk mˀ a:ŋ ស៊ុក ម៉ាង	ពុកមាត់
k ɒ:k កក	ក
kəcho:j k ɒ:k កឆូយ កក	កញ្ចឹងក
sma: ស្មា	ស្មា
ti: ទី	ដៃ
the:mti: ថេម ទី	ដើមដៃ
chkaɛ ŋti: ឆ្កែង ទី	កែងដៃ
phnok ti: ផ្នុកទី	កំភួនដៃ
kɒ:k ti: កក ទី	កដៃ
kəcʰa:r ti: ក.ឆារ ទី	ម្រាមដៃ
kəmœn ti: ក.មិន ទី	មេដៃ
kruŋti: គ្រុងទី	ខ្នងដៃ
ba:t ti: បាត ទី	បាតដៃ

kəthra:h ti: ក.ថ្រាស ទី	ក្រចកដៃ
kunleak ti: គន្លាក់ ទី	គន្លាក់ដៃ
siɲ ស៊ិញ	ជើង
plu: ព្លូ	ភ្លៅ
(to:h) ʔ ɒ ŋku:lr (តូស) អង់គូលរ	(ក្បាល)ជង្គង់
po:l khran , laktak *ប៉ូលខ្រាន់ , ឡាក់តាក់*	កំភួនជើង
kɒ :k siɲ កក ស៊ិញ	កជើង
kruŋ siɲ គ្រុង ស៊ិញ	ខ្នងជើង (ប្រអប់ជើង)
ba:t siɲ បាត ស៊ិញ	បាតជើង
kəcha:r siɲ ក.ឆារ ស៊ិញ	ម្រាមជើង
klɒ :ŋ ʔ ɒ ŋ khɒ :ŋ, klɒ :ŋ ŋ.khɒ :ŋ, *ក្លង់អង់ខង*	ស្នងជើង
krəmœn siɲ ក្រមិន ស៊ិញ	មេជើង
kəthra:h siɲ ក.ថ្រាស ស៊ិញ	ក្រចកជើង
tha:k ថាក	ចំអាម
(the:m) kri (ថេម)គ្រិ	(ដើម)ទ្រូង
ʄ ok យ៉ុក	ដោះ
puŋ ពុង	ពោះ
puŋ khe:n ពុងខេន	ដើម(ពោះដើម)

to:h puŋ តូសពុង	ក្បាលពោះ
centu:r ចិនទូរ	ផ្ចិត
cɒ ŋ kih ចង់គិះ	ចង្កេះ
lac ឡាច់	លិង្គ, ក្ដ
po ប៉ុ	យោនី, ត្រពោក
kr ɒ :pah ក្រប៉ះ	ក្រពះ
kat kr ɒ :pah កាត់ក្រប៉ះ	ឈឺក្រពះ
l ɒ :m ឡម	ថ្លើម
$h^{ʔ}$ a:m ហាម	ឈាម
kl ɒ :ŋ ក្លង	ឆ្អឹង
prɒ :mat ប្រម៉ាត់	ប្រមាត់
pɔ hvien ពោះវៀន	ពោះវៀន
behdu:ŋ បេះឌូង	បេះដូង
lɒ :mpɛ ɲ ឡមពេញ	លំពែង
kɒ mpehku:t កំប៉េះគូត	កំប៉េះគូទ
lo:ŋ ឡូង	ត្រគៀក
ʔ ic អ៊ិច	អាចម៍
katʔ ic កាត់អ៊ិច	ជុះអាចម៍
$kh^{ʔ}$ lu:m ឃ្លូម, *$t^{ʔ}$ a:k $kh^{ʔ}$ lu:m តាក ឃ្លូម*	នោម, ទឹកនោម

sˀ e:p សេប	សំបោរ
tˀ a:k mat តាក ម៉ាត់	ទឹកភ្នែក
ʔ u: អ៊ូ	ឪពុក
pe: ប៉េ	ម្តាយ
pe: srɒ :mɒ :k ប៉េ ស្រម៉ក , *mˀ iɲ មិញ (សម្រាប់ហៅ)*	ម៉ែក្មេក, ម្តាយក្មេក
ʔ u: srɒ :mɒ :k អ៊ូ ស្រម៉ក, *khu:ɲ ឃូញ (សម្រាប់ហៅ)*	ឪក្មេក, ឪពុកក្មេក
ke:n ខេន	កូន
ke:n sɒ mlɒ :ŋ ខេន សំឡង	កូនប្រុស
ke:n cɯŋ khɯn ខេន ជឹងឃឹន	កូនស្រី
caw ចៅ	ចៅ
caw cɯŋ khɯn ចៅ ជឹងឃឹន	ចៅស្រី
caw sɒ mlɒ :ŋ ចៅ សំឡង	ចៅប្រុស
chnœn ឈ្នើន	ប្រពន្ធ
slɒ :ŋ ស្លង	ប្តី
na:ŋ ណាង	យាយ, ជីដូន
ta: តា	តា, ជីតា
ke:n srɒ :mɒ :k ខេន ស្រម៉ក	កូនប្រសា

ke:n srɒ :mɒ :k sɒ mlɒ :ŋ *ខេន ស្រម៉ក សំឡ្យង*	កូនប្រុសាប្រុស
ke:n srɒ :mɒ :k cɯŋkhɯn *ខេន ស្រម៉ក ជឹងឃឹន*	កូនប្រសាស្រី
sliɲ ស្លិញ	បង
sliɲ sɒ mlɒ :ŋ ស្លិញ សំឡ្យង	បងប្រុស
sliɲ cɯŋkhɯn ស្លិញ ជឹងឃឹន	បងស្រី
ˀ mo:t ម៉ូត	ប្អូន
ˀ mo:t sɒ mlɒ :ŋ ម៉ូត សំឡ្យង	ប្អូនប្រុស
ˀ mo:t cɯŋkhɯn ម៉ូត ជឹងឃឹន	ប្អូនស្រី
tu:c ទូច	ពូ
sliɲ thlaj ស្លិញថ្លៃ	បងថ្លៃ(ប្រុស)
nak thlaj ណាក់ថ្លៃ	បងថ្លៃ(ស្រី)
ˀ mo:t thlaj ម៉ូត ថ្លៃ	ប្អូនថ្លៃ
mi:ɲ មីញ	មីង
sliɲ ˀ mo:t ci:du:n ˀ mo:j *ស្លិញ ម៉ូត ជីឌូន ម៉ូយ*	បងប្អូនជីដូនមួយ
chu: ឈូ	ក្មួយ
chu: sɒ mlɒ :ŋ ឈូ សំឡ្យង	ក្មួយប្រុស
chu: cɯŋkhɯn ឈូ ជឹងឃឹន	ក្មួយស្រី

ch ɒ k ឆក់	ឆ្កែ
miew មៀវ	ឆ្មា
tr ɒ :j ត្រយ	គោ
krɒ :pa:v ក្រប៉ាវ	ក្របី
he:n che:m krɒ :pa:w mʔ o:j ហេន ឆេម ក្រប៉ាវ មួ៉យ	(វាចិញ្ចឹមក្របីមួយ)
seh សេះ	សេះ
pɔ :pɛ ពព៉ែ	ពពែ
ciem ចៀម	ចៀម
laɛ c ឡែ្យច	មាន់
khɯn laɛ c ឃឹន ឡែ្យច	មេមាន់
khe:n laɛ c ខេន ឡែ្យច	កូនមាន់
laɛ c kɔ :k ឡែ្យច គក	មាន់គក
laɛ c khɯn ឡែ្យច ឃឹន	មាន់ញី
laɛ c sl ɒ :ŋ ឡែ្យច ស្លង	មាន់ឈ្មោល
tuŋ laɛ c ទុង ឡែ្យច	ពងមាន់
ta: តា	ទា
ta: khɯn តាឃឹន	ទាញី
ta: slɒ :ŋ តាស្លង	ទាឈ្មោល

khe:n ta: ខេន តា	កូនទា
tuŋ ta: ទុង តា	ពងទា
ta: he:l ta:k តា ហេល <u>តា</u>ក	(ទាហែលទឹក)
ta: cha: ha:l តា ឆា ហាល	(ទាស៊ីស្រូវ)
ta: mɒ :ŋ laɛ c re kɯp toŋ តា ម៉ង ឡែច រុិ គឹប តុង	(ទានិងមាន់ នៅក្រោមផ្ទះ)
ta:ka:pa: តាកាប៉ា	ទាកាប៉ា
kŋa:n ក្ងាន	ក្ងាន
sruk ស្រ៊ុក	ជ្រូក
sruk pri: ស្រ៊ុកព្រ៊ី	ជ្រូកព្រៃ
khna:j sruk pri: ខ្នាយ ស្រ៊ុកព្រ៊ី	ខ្នាយជ្រូកព្រៃ
lea: លា	លា
kna:j ក្នាយ	ដំរី
plɒ :k kna:j ប្ល៉ូក ក្នាយ	ភ្លុកដំរី
ti:muh kna:j ទីមុះ ក្នាយ	ប្រមោយដំរី
rəva:j វវ៉ាយ	ខ្លា
cɒ ɲ ku:m rəva:j ចង់គូម វវ៉ាយ	ចង្កូមខ្លា
lo:h ទ្លូស	ឈ្លូស
thro:c lo:h ថ្រូច ទ្លូស	ស្នែងឈ្លូស
ce:ˀ h ចេស	ប្រើស

thro:c ce:ˀ h ថ្រូច ចេស	ស្នែងប្រើស
ce:ˀ h ចេស	រមាំង
kwe ក្វិ	ខ្ទីង
rɔ :ma:h រម៉ាស	រមាស
kuj rɔ :ma:h គុយ រម៉ាស	កុយរមាស
trɒ : khɒ :t ត្រខត	ត្រកួត
dɒ m la:ŋ ដំឡាង	អន្សង
tma:t ត្មាត	ត្មាត
kɔ nju:r thma:t គន់យួរ ត្មាត	ចំពុះត្មាត
kˀ a:k កាក	ក្អែក
ric រិច	ចាប
pɔ :pic ពពិច	ពពេច
tnelr ត្និលរ	លលក
prɒ :ma: ប្រម៉ា	ប្រមា
prɒ :k ប្រ៉ក	កំប្រុក
ˀ va: អ្វា	ស្វា
mˀ e:l មេល	ត្រី
lkɔ : ល្គ	ក្រពើ
kˀ u:p គួប	កង្កែប
kɒ ntɒ :nrɒ :n កន់តនរ៉ន,	ក្អាត់

kʔ at ក្អាត់	
kˀ ɒ:ŋ កង	ត្រឡូនតន
kˀ ɒ:ŋ pa:k កងប៉ាក	កញ្ចាញចេក
rok រ៉ុក	គីង្គក់
hi:ɲ ហ៊ីញ	ហ៊ីង
laɛ c pri: ឡ្យែច ព្រី	មាន់ព្រៃ
laɛ c tˀ a:k អឡ្យែក តាក	មាន់ទឹក
kok កុក	កុក
kəsa: ក.សា	ក្រសា
kɒ mpɯh កំពឹស	កំពិស
thˀ a:m ថាម	ក្ដាម
khlɒ ʔ ខ្លក់	ខ្យង
kho:ˀ j ខូយ	បង្កួយ
kla:w ក្លាវ	ថ្លែន
ja:w យ៉ាវ	ខ្ជួយ
rɒ :ŋ រ៉ង	ក្អែប
səmu:cˀ ស.មូច	ស្រមោច
mɛ lr ma:lr មែលរ ម៉ាលរ	សង្អា
pəŋa:m ប៉ង៉ាម	ឃ្មុំ
tˀ a:k pəŋa:m តាក ប៉ង៉ាម	ទឹកឃ្មុំ

sraɛ ស្រែ	ស្រែ
ma:lr ម៉ាលរ cɒ mka: ចំកា	ចម្ការ
phu:m, phum ភូម	ភូមិ
tˀ a:k តាក	ទឹក
the ថិ	ដី
khrɒ :ŋ ខ្រុង	ស្ទឹង
tɔ nle□ ទន្លេ	ទន្លេ
sɒ n tˀ aɛ ŋ សន់តែង	អូរ
səmot សម៉ុត	សមុទ្រ
bɯŋ ប៊ឹង	បឹង
thlok ថ្លុក	ថ្លុក
trɒ :peaŋ ត្រពាំង	ត្រពាំង
nɒ :ŋ ណាង	ភ្នំ
pri: ព្រី	ព្រៃ
khra: ខ្រា	ផ្លូវ
khra: ce:v ខ្រាចេវ	(ផ្លូវដើរ)
phli:ɲ ភ្លីញ	មេឃ

ju:l យូល	ពពក
thni ថ្និ	ថ្ងៃ
thni rah ថ្និរ៉ះ	(ថ្ងៃរះ)
thni plɯp ថ្និព្លឹប	(ថ្ងៃលិច)
ka:ŋ កាង, *lo:k ka:ŋ* ឡូកកាង	ខែ, លោកខែ
ka:ŋ rah កាងរ៉ះ	(ខែរះ)
ka:ŋ plɯp កាងព្លឹប	(ខែលិច)
ka:ŋ ta:lr កាងតាលរ	(ខែភ្លឺ)
khsœm ឃ្សឹម , *sœm* សឹម	ផ្កាយ
kəmaʔ កម៉ាក់	ភ្លៀង
phsu:ɲ ផ្សូញ	រលឹម
khja:ˀ l ខ្យាល	ខ្យល់
khja:ˀ l phɯlr ខ្យាល ភិលរ, *khja:ˀ l phjuh* ខ្យាល ព្យុះ	ខ្យល់ព្យុះ
theh ថេះ	រន្ទះ
theh cak ថេះចា<u>ក់</u>	រន្ទះបាញ់
kma:lr ក្មាលរ	ផ្គរ
kma:lr lan ក្មាលរ ឡាន់	ផ្គរលាន់
məha:ric មហារីច , *la:c* ឡាច	ផ្លេកបន្ទោរ

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

បងប្អូនជនជាតិព័រមានកំណើតនៅលើទឹកដីនៃប្រទេសកម្ពុជា ដែលជាមាតុភូមិកំណើតនៅតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ ឬក៏អាចនិយាយបានថា ពួកគាត់ជាម្ចាស់ស្រុកតាំងពីសម័យបុរាណកាលមក។ បងប្អូនជនជាតិព័រមានភាសា ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ប្រវត្តិនៃការរស់នៅ រឿងព្រេង ចម្រៀង ជាដើម ដែលសុទ្ធតែបានបង្កប់នូវខ្លឹមសារនៃជីវភាពជាក់ស្តែងក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិត បង្កត់នូវខ្លឹមសារនៃមនោសញ្ចេតនារបស់ពួកគេទៅនឹងធម្មជាតិ ដែលមាននៅតាមទីតាំងដែលគេរស់នៅពិតៗ។

តាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវ យើងឃើញថា ប្រវត្តិខ្លះនៃបងប្អូនជាតិព័រមានការជាប់ទាក់ទងយ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងការដឹកនាំនៃព្រះមហាក្សត្រខ្មែរតាំងពីសម័យបុរាណមកដែរ។ ជីវភាពរស់នៅរបស់ជនជាតិព័រគឺចូលចិត្តរស់នៅតាមតំបន់ភ្នំ ធ្វើចម្ការ រកជ័រ រស់នៅបែបជាសហគមន៍ ដោយមានចិត្តស្មោះត្រង់នឹងគ្នាទៅវិញទៅមក តាមរយៈប្រពៃណីត្រណមផ្សេងៗ ដែលយើងអាចចាត់ទុកជាច្បាប់ទម្លាប់របស់ពួកគាត់ក្នុងការអប់រំមនុស្សឱ្យប្រកាន់យកនូវភាពសុចរិត។

តាមរយៈប្រពៃណី ជំនឿ ទំនៀមទម្លាប់ ក្នុងការរស់នៅ យើងអាចយល់បានថា បងប្អូនជនជាតិព័រចេះដោះស្រាយបញ្ហាផ្លូវចិត្តក្នុងការរស់នៅ តាមរយៈវិធីចិត្តសាស្ត្រផ្សេងៗផងដែរ។

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់យើងដែលបានធ្វើឡើងនេះ គ្រាន់តែជាការរួមចំណែកកត់ត្រា ចងក្រងនូវភាសា ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ចំណេះដឹងប្រពៃណី រឿងព្រេង ចម្រៀងខ្លះៗរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រតែផ្នែកខ្លះតែប៉ុណ្ណោះ។ យើងមិនអាចសិក្សាឱ្យបានស៊ីជម្រៅដល់ឫសគល់នៃវប្បធម៌របស់ពួកគាត់នៅឡើយ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការសិក្សាស្រាវជ្រាវតូចមួយនេះពិតជាបានចូលរួមចំណែកក្នុងការអភិរក្សវប្បធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិព័រនេះ ដែលកំពុងប្រឈមនឹងការបាត់បង់ជាបណ្តើរក្នុងយុគសម័យសកលភាវូបនីយកម្មនេះ។

ឆ្លងតាមការសិក្សានេះ យើងមានសំណូមពរដូចតទៅ៖

- សូមឱ្យមានការចូលរួមកាន់តែខ្លាំងបន្ថែមទៀតពីសំណាក់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធក្នុងការអភិរក្សវប្បធម៌បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិច។
- សូមឱ្យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយត្រូវតែជួយលើកតម្កើងវប្បធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចទាំងអស់នៅលើទឹកដីកម្ពុជា។
- សូមឱ្យក្រសួងអប់រំ ក្រសួងវប្បធម៌ បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សានូវខ្លឹមសារនៃវប្បធម៌របស់បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សាឱ្យបានទូលំទូលាយបំផុត។
- សូមឱ្យមានការលើកទឹកចិត្តនិងគាំទ្រកម្មវិធីស្រាវជ្រាវវប្បធម៌បងប្អូនជនជាតិដើមភាគតិចនេះឱ្យបានពេញទំហឹងទាំងខាងស្មារតី ទាំងខាងថវិកា។

គន្ថនិទ្ទេស

- យាន ឡឿន សម្ភាសន៍អំពី*ទំនៀមទម្លាប់ ការងារចិញ្ចឹមជីវិត និងត្រណមផ្សេងៗក្នុងការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ* ថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ឃុំប្រម៉ោយ ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់។
- អ៊ុំស្រី សេន សាវុធ សម្ភាសន៍អំពី *ទំនៀមទម្លាប់ឆ្លងទន្លេរបស់ស្ត្រីជនជាតិព័រ*។
- ង៉ែត ចាត *និទានរឿងនាងទន់សុត្រា* នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។
- ឃុត សាម៉ន *និទានរឿងនាងក្អាម* នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។
- យង់ ហឿន *និទានរឿងដើមកំណើតជនជាតិព័រ* នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។
- ហែម ហ៊ាន *និទានរឿងប្រវត្តិឃុំលាច* នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។
- អ៊ុយ យ៉េត សម្ភាសន៍អំពី *ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ជនជាតិព័រ* នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។
- ឡុក គឹម *និទានរឿងកណ្ដាប់ដូងកណ្ដាប់ស្លា* នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។
- ហ៊ុំ ដួង *និទានរឿងសត្វសំពោច* នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង ស្រុកក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់។

- លី ប៉ុណ្យ ***ឯកសារជំនួយស្មារតីខេត្តពោធិ៍សាត់***, ឆ្នាំ២០១៥
- របាយការណ៍ស្រាវជ្រាវ ***អន្លោត្រាម ព័រ*** រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា, ឆ្នាំ២០០៦
- Parkin Robert, A Guide to Austroasiatic Speakers and their Languages, University of Hawaii Press, 1991
- Robert K. HEADLEY, Jr. , A Pearic Vocabulary, *Mon-Khmer Studies VI, 69-149*
- https://en.wikipedia.org/wiki/Pursat_Province#/media/File: Cambodia Pursat_locator_map.svg
- http://www.citiestips.com/view/-582554

ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធទី១

សម្ភាសន៍ជាមួយលោក ស៊ុម អាឡាត់ អតីតអនុប្រធានមន្ទីរវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយលោក ឡាយ ផេងលី
ប្រធានមន្ទីរវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ ខេត្តពោធិ៍សាត់

ក្រុមស្រាវជ្រាវនិងមន្ត្រីមន្ទីរវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយលោកស្រី ស៊ី សារ៉ូ អភិបាលរងស្រុកភ្នំក្រវាញ
ខេត្តពោធិ៍សាត់

លោក ឆេ ឈឺវ អតីតអភិបាលស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយលោក ហែម ហ៊ាន តំណាងសហគមន៍ជនជាតិព័រនៅ
ភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយលោកតា អ៊ុយ យ៉េត និង លោកតា ង៉ែត ចាត
ជនជាតិព័រនៅ ភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយបងប្អូនជនជាតិព័រ នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង
ស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់

សាលាឃុំសំរោង ស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយបងប្អូនជនជាតិព័រនៅភូមិស្ទឹងថ្មី ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយអ៊ំស្រី សេន សារុធ ជនជាតិព័រ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី
ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់

បងប្អូនជនជាតិព័រនៅភូមិស្ទឹងថ្មី ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់

ក្រុមការងារ និង លោក ហេង សុភាណា អភិបាលស្រុកវាលវែង
ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ជាមួយជនជាតិព័រ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍ផ្ទៀងផ្ទាត់ឯកសារជាមួយលោកអ៊ំ យាន ឡើន និង
លោក ហែម ហ៊ាន

សម្ភាសន៍ផ្ទៀងផ្ទាត់ឯកសារជាមួយអ៊ំស្រី ហ៊ុំ ជួង

សម្ភាសន៍ផ្ទៀងផ្ទាត់ឯកសារជាមួយលោក ឡុក គឹម និង អ៊ំស្រី ហ៊ុំ ជួង

សម្ភាសន៍ផ្ទៀងផ្ទាត់ឯកសារជាមួយអ៊ំស្រី ឃុត សាម៉ន
នៅភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់

សម្ភាសន៍លោក ហែម ហម
អំពីភ្លេងនិងឧបករណ៍ភ្លេងអារក្សរបស់ជនជាតិព័រ
នៅភូមិព្រៃក១ ឃុំសំរោង ស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់

ឧបករណ៍ភ្លេងអារក្សរបស់ជនជាតិព័រ នៅភូមិព្រែក១ ឃុំសំរោង
ស្រុកភ្នំក្រវាញ ខេត្តពោធិ៍សាត់

រោងអារក្សរបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ស្រុកវាលវែង
ខេត្តពោធិ៍សាត់

ពិធីឡើងអ្នកតារបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់

ពិធីឡើងអ្នកតារបស់បងប្អូនជនជាតិព័រ នៅភូមិស្ទឹងថ្មី ស្រុកវាលវែង ខេត្តពោធិ៍សាត់

ឧបសម្ព័ន្ធទី២

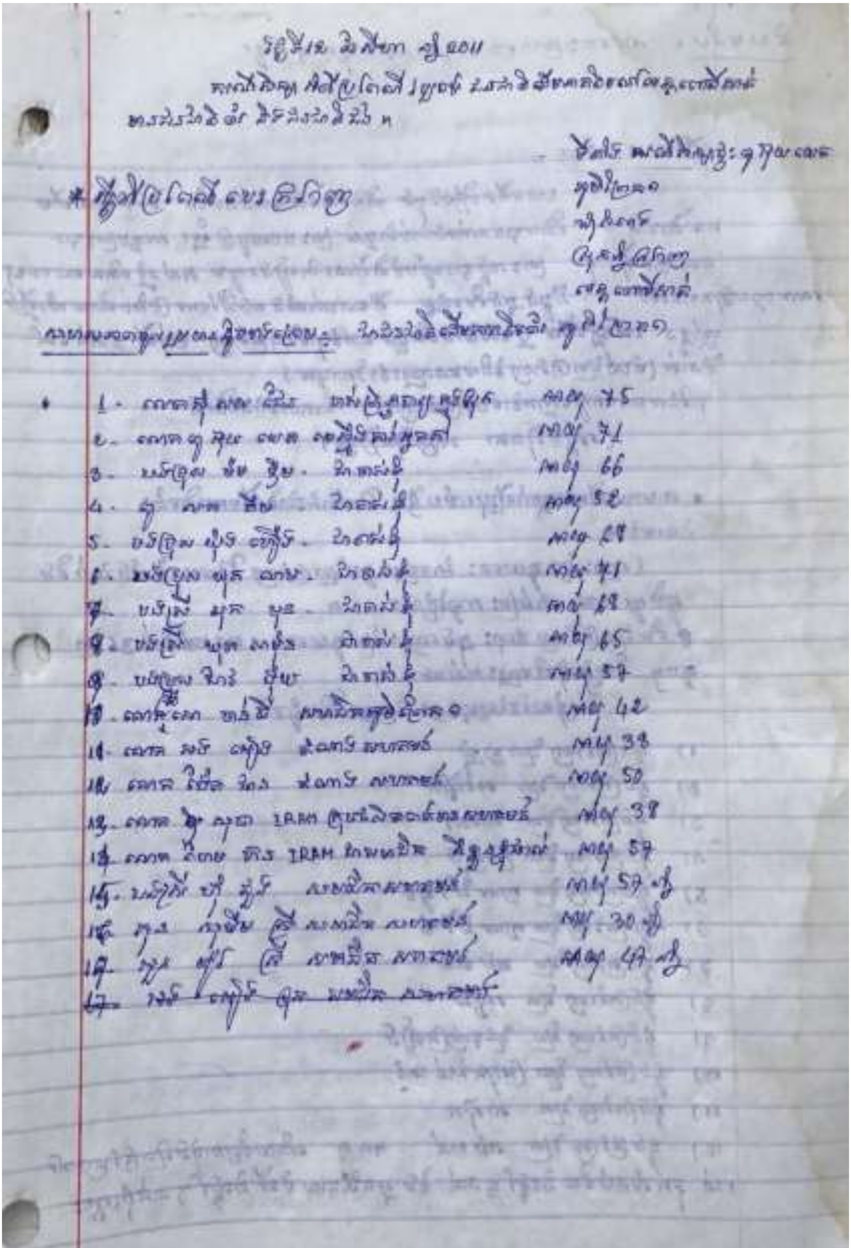

[illegible]

1) [illegible]
2) [illegible]
3) [illegible]
4) [illegible]
5) [illegible]
6) [illegible]
7) [illegible]
8) [illegible]
9) [illegible]
10) [illegible]
11) [illegible]
12) [illegible]

I ការរៀបរាប់ជីវិតនៅ នៅលើកោះ [illegible]

- ប្រជាជនខ្មែរ [illegible]

- [illegible]

- [illegible]

[illegible]

1 [illegible]

2. [illegible]

II [illegible]

- [illegible]

១/ [illegible]

- [illegible]

[illegible]

[illegible]

- [illegible]

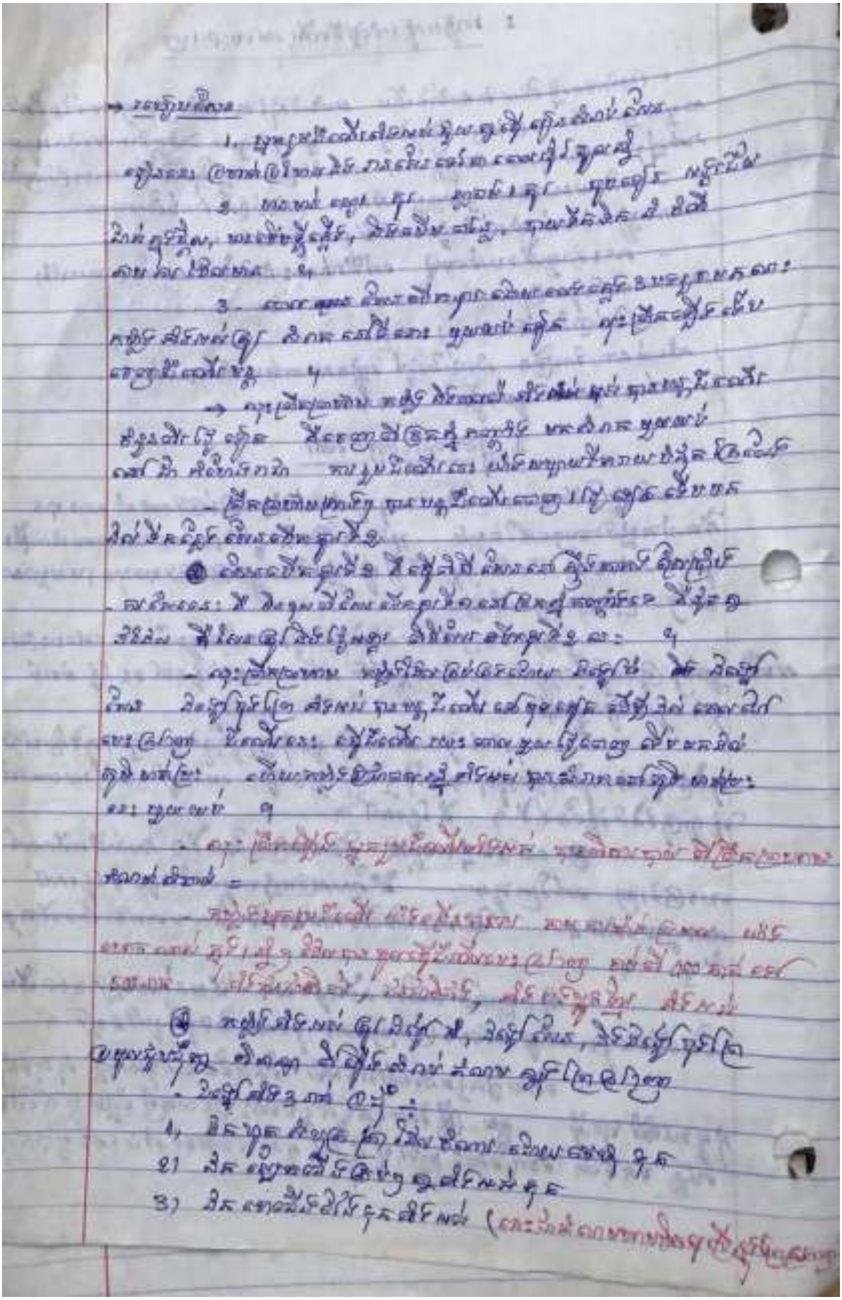

[illegible]

[illegible]

- [illegible] 1500 [illegible]

[illegible]

1) [illegible]

2) [illegible]

3) [illegible]

4) [illegible]

* [illegible]

- [illegible]

- [illegible]

[illegible]

* [illegible] *

* [illegible]

* [illegible]

* [illegible]

[illegible] 15 [illegible]

- [illegible]

[illegible]

[illegible] 4 [illegible]

[illegible] 3 [illegible]

[illegible]

(- [illegible])

[illegible] 3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

⊕ [illegible] ប្រតិបត្តិការ [illegible]

[illegible]

[illegible] 5 ថ្ងៃ [illegible]

* [illegible]

៧. * [illegible] *

[illegible]

[illegible]

– [illegible]

[illegible] 100 ម [illegible] 150 ម [illegible]

[illegible]

– [illegible] 100 ម [illegible] 150 ម [illegible]

[illegible]

[illegible]

– [illegible]

[illegible]

កិច្ចការ៖ – 1) [illegible]

[illegible]

2) [illegible]

[illegible]

3) [illegible]

[illegible]

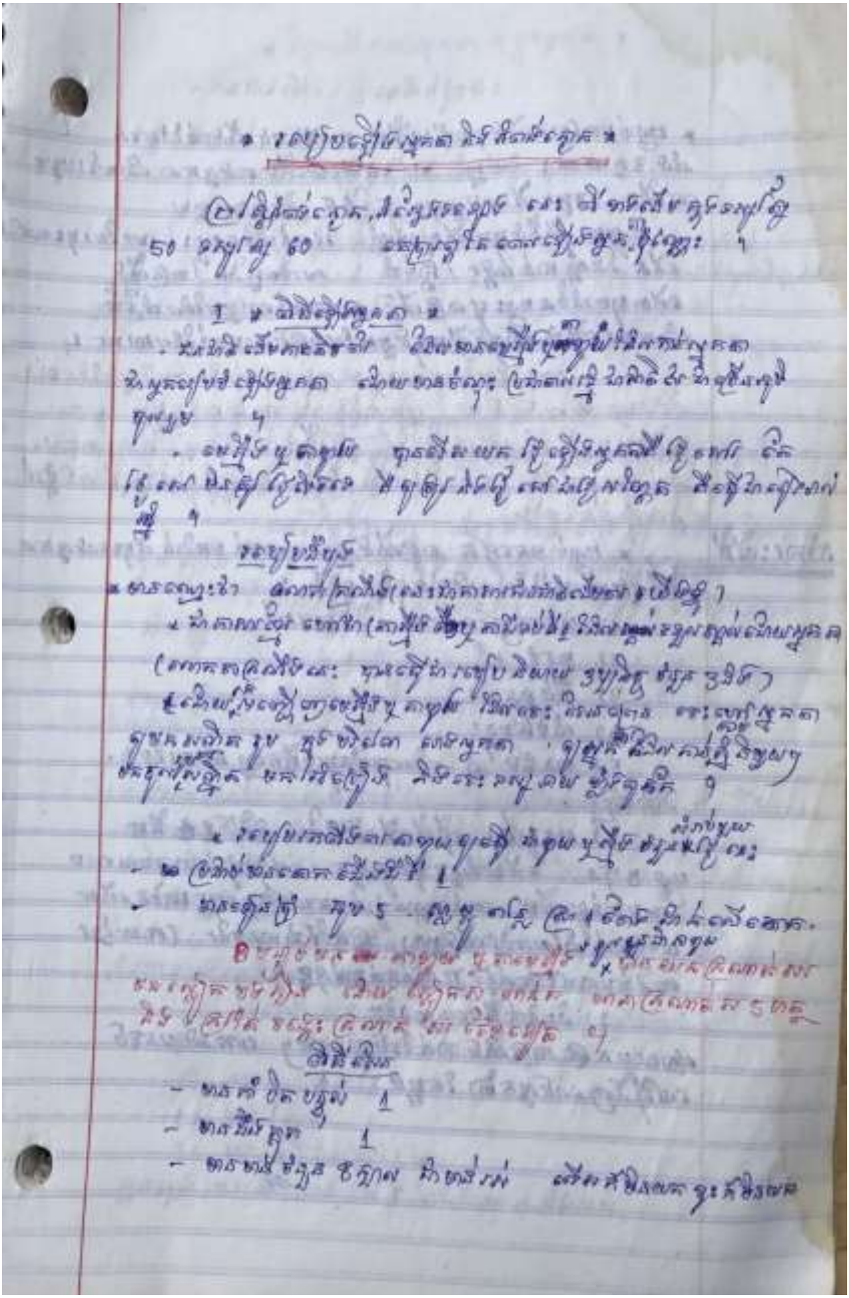

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1) [illegible]

2) [illegible]

3) [illegible]

4) [illegible]

5) [illegible]

[illegible]

6) [illegible]

7) [illegible]

[illegible]

* [illegible] *

- [illegible] ៖ [illegible] ៖

១) [illegible]

២) [illegible]

- [illegible] ៖ [illegible] ៖

១) [illegible]

២) [illegible]

[illegible]

- [illegible]

[illegible]

[illegible] ៖

- [illegible] 3-4 [illegible]

[illegible] ៖

- [illegible]

[illegible]

- [illegible]

[illegible] ។

[illegible]

[illegible] ។

II [illegible]

- [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

- [illegible]

[illegible] ។

- [illegible]

[illegible]

១) [illegible]

២) [illegible]

៣) [illegible]

[illegible] 4 [illegible]

IV - [illegible]

- [illegible]
4,30 [illegible]
- [illegible]

[illegible]

- [illegible]

V [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]